

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK

ÖNSÖZ

Bu çalışma, uzman öğretmenlik sınavına hazırlanan değerli tüm öğretmenlerimize bir hediye olarak hazırlanmıştır. Tüm öğretmenlerimizin faydalanması açısından üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan her yerde paylaşılabilir, herkes kullanabilir.

Çalışmada bunca zamanlık tecrübem ışığında önemli gördüğüm her kısmı aldım ve konu sıralamasına uygun ilerledim. Altını çizdiğim yerlerin pek çoğu çoğunlukla karıştırabileceğimiz ya da karşımıza çıkabilecek kısımlardan oluştu.

Umarı tüm öğretmenlerimiz bu süreci başarıyla atlatır ve benim de buna naçizane bir desteğim olur. Sosyal medya hesaplarımdan bana kolaylıkla ulaşip sormak istediğiniz konularda danışabilirsiniz.

Başka proje, çalışma ve aktivitelerde iletişimde kalmak için Youtube'daki eğitim ağırlıklı kanalım, instagram hesabım ve eğlenerek öğreniyoruz adlı telegram kanalımıza hepinizi bekliyorum, sevgilerle...

[YOUTUBE.COM/OSMANCEM](https://www.youtube.com/osmancem)

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 1-MODÜL

Farklılaştırılmış öğretimde tüm öğrenciler farklıdır ve farklılaştırmayı destekleyen öğretmen, sınıftaki çeşitli öğrenme ihtiyaçlarını daha iyi ele almasına ve yönetmesine yardımcı olan farklı stratejiler kullanmalıdır. **Gardner'in çoklu zekâ teorisinden** ilham almaktadır. Gardner'a göre her öğrencinin düşünme ve öğrenme konusunda güçlü tarafları bulunmaktadır. Öğrenciler, bu güçlü taraflarını kullanırken daha kolay öğrenir ve üretirler. Zekâ çeşitlerinden yalnızca birine odaklanan bir öğretim tekniği veya programı, bu zekâ alanına sahip olmayan öğrenciler için fırsatları en aza indirebilir.

Tomlinson öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri, ilgi alanları ve öğrenme profillerindeki farklılıklara odaklanıldığında öğrencilerin en iyi öğrendiği savunur. Ayrıca Tomlinson öğrenmeyi sosyal ve işbirlikçi bir süreç olarak görmekte ve sınıfta olanların sorumluluğunu önce öğretmene, sonra da öğrenciye yüklemektedir.

Farklılaştırmanın **temel öğeleri** olan içerik, süreç, ürün ve öğrenme ortamıdır. Öğrencilerin bireysel farklılıklarının üç alanı hazırbulunuşluk, ilgi ve öğrenme profilleridir. İçerik, öğretim sürecinin "girdisi"dir. Süreç, öğrencilerin bilgiyi anlamlandırmaya çalışmalarıyla başlar. Ürün, öğrencinin bildiğini ortaya koymaya yönelik bireysel yorumudur.

Öğretmen Mesajları:

Davet: "Elimden geleni yapmak istiyorum."

Yatırım: "Başarınız çabanızdan kaynaklandığında sizden çok çalışmanızı isteyeceğim."

Kalıcılık: "Sizden asla vazgeçmeyeceğim."

Fırsat: "Fırsatlar sunmak istiyorum."

Düşünme: "İşimi ve sizin için nasıl çalıştığımı mümkün olduğunca sık düşüneceğim."

Farklılaştırılmış Öğretimde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

İstasyonlar: Bir konunun farklı alt bölümleri farklı istasyonlarda hazırlanır.

Merkezler: Aynı konunun farklı yollarla öğrenilmesi amaçlanır.

Öğrenme Ajandaları: İki haftada tamamlanacak görevler ile öğrenciler kendi öğrenme hızlarında; kendi öğrenme stillerine, çoklu zekâlarına uygun etkinlikleri tamamlar.

Karmaşık Öğretim: Öğrenciler birbirlerinin olumlu yönlerinin farkına varmış olur. birbirinden farklı öğrencilerin grupları için geliştirilmiştir.

Yörünge Çalışmaları: Proje yönteminin bireysel uygulanan şeklidir. Proje süresi 3-6 hafta olarak belirlenir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 1-MODÜL

Giriş Noktaları: Öğrenciler aynı anda farklı giriş noktalarından başlar. Bu giriş noktaları çoklu zekâ alanlarına göre tasarlanmaktadır. Üstbilişsel öğrenme kuramlarına dayanmaktadır. Öğrenci, bir giriş noktasında konuyu okuyarak başlarken bir diğerinde bir film izleyerek başlayabilir.

Öğrenme Sözleşmesi: Öğrencilere bağımsız çalışma alışkanlığı kazandırmak ve kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarını sağlamak için öğretmen ve öğrenci arasında yapılan bir anlaşmadır.

Katlı Öğretim: Bireysel farklılaşmanın öğretim ortamında meydana getireceği olumsuzluğu gidermek amacıyla kullanılır. Ön öğrenmesi düşük, orta ve yüksek olan öğrencilerin aynı konuları, kendilerine uygun zorluk seviyesinde öğrenmeleri sağlanır.

Grup Araştırmaları: Öğretmen ilgi alanlarına göre sınıfı gruplara ayırır.

Eğitim Programı: Bir program amaç/hedef (niçin), içerik (ne), öğretme-öğrenme süreci (nasıl) ve ölçme ve değerlendirme (ne kadar) olmak üzere dört öğeden oluşur.

Program geliştirme süreci: Planlama, tasarlama, deneme, değerlendirme ve programa süreklilik kazandırma aşamalarından oluşur.

Resmî program: MEB tarafından geliştirilen programlar, resmî programa örnek gösterilebilir ve bu yönüyle de zorunlu bir özellik gösterir.

Uygulamadaki program: Uygulanması sırasında asıl kararı öğretmen verir.

Test edilen program: Devletin hazırladığı sınavlarda ölçülen öğrenmeleri kapsar.

Örtük program: Resmî/formal program dışında yazılı ve resmî olmayan, farklı hedeflerin kazanılmasını sağlar. Okulun, toplumun norm ve değerlerini içerir.

İhmal edilen program: Resmî programda olmasına karşılık üstünkörü geçilen programdır.

Ekstra program: Okulun dışında yapılması planlanmış her türlü deneyim, etkinliktir. Gönüllülük esasına dayanır ve öğrencilerin ilgilerine cevap verir.

Desteklenen program: Programın desteklenmesi için sağlanan kaynakları (ders kitabı, ders saati, sınıf sayısı, derse ayrılan süre vb.) içerir.

Önerilen program: Bilim insanları ya da meslek kuruluşlarınca hazırlanan program türüdür. Ör: "Ulusal Eğitim Programı 2015-2022" (TEDMEM, 2015)

Karşıt program: Resmî programın hedeflerinin tam karşıtını savunan kişileri yetiştirmek üzere oluşturulmuştur.

Eğitim programı, kurum içi ya da kurum dışı tüm etkinlikleri kapsar. **Öğretim programı,** öğrenme-öğretme etkinliklerinin planlanması ve uygulanmasını kapsar. **Ders programı** Türkçe, beden eğitimi gibi bir dersin amaçlarını, içeriklerini, öğrenme-öğretme ve değerlendirme süreçlerini kapsar.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 1-MODÜL

Program değerlendirmede anahtar sözcük “**karar verme**”dir. Formal değerlendirmeler, yapılandırılmış ve sistematik bir süreci içerir. Informal değerlendirme ise günlük yaşamda karşılaşılan olaylarda ortaya çıkar ve öznellik taşır.

Kavram Haritaları, anlamlı öğrenme kuramına dayalı olarak, bilgiyi organize edip görsel bir şekilde sunar. Özel isimler yazılmaz, tek bir akış diyagramı şeklinde hazırlanmaz, Her kavram bir defa kullanılmalıdır. **Zihin Haritaları**, Olayların, fikirlerin sistematik bir şekilde görselleştirilmesidir.

V-Diyagramları, teorik bilgiler ile uygulamalar arasında bağlantı kurmak için kullanılır. **Kavram Karikatürleri**, günlük hayattan bilimsel bir olayı konu alır. Karakterler olayı tartışır veya diyalog hâlinde olur. Yaygın kavram yanılgılarını içeren konuşmalar olur.

Akran öğretiminde en fazla kullanılan yöntemler: El kaldırma, Flaş kartlar, Tarama formları(büyük gruplar için), Clickers, Çevrim içi yanıt sistemleri. Teknolojik uygulamaların tercih edilmesi bir taraftan öğrencinin ilgisini, sürece katılımını olumlu yönde etkileyebileceği gibi bazı öğretmenler için zahmetli ve maliyetli görünebilir.

Okul dışı öğrenme, informal ortamlarda formal öğrenme faaliyetlerinin yürütülmesidir. Öğretimin her kademesinde beklenen, sınıf içi ve okul dışı öğrenme ortamlarının bir arada kullanılmasıdır. Okul dışı öğrenme etkinlikleri hazırlanırken içerik-yöntem-ortam ilişkisine dikkat etmek gerekir. Aynı zamanda disiplinlerarası bir yaklaşımdır. Ör: Bir tarih dersi planlamasında aynı zamanda müzik dersi ele alınabilir. Böylelikle öğrenciler olayları bir bütün içerisinde görür, zaman ve emekten tasarruf edilir.

Okul dışı öğrenme faaliyetleri sonrasında kullanılabilecek bazı ölçme-değerlendirme araçları: Kavram haritaları, Zihin haritaları, Etkinlik sonrası değerlendirme, Metin çözümlemesi, Bulmacalar, Gazete/poster/broşür hazırlama, Fotoğraf sergisi, Kompozisyon/mektup yazma.

Öğrenme ürünlerini etkileyen temel unsurları; ön koşul öğrenmeleri kapsayan öğrenci bilişsel giriş davranışları, duyuşsal giriş özellikleri ve öğretim hizmetinin niteliğidir. Hatalar öğrenme sürecinin önemli deneyimleridir. Öğrenmenin en önemli itici gücü meraktır. En geniş tabanlı öğrenmeler, yaparak ve yaşayarak gerçekleşir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 1-MODÜL

Etkili Geri Bildirim Sürecinde Web 2.0 Araçları:

Kahoot, sınırlı geri bildirimler için daha uygundur (doğru, yanlış vb.). Anlık geri bildirim verilebilir. **Formative** ile ayrıntılı geri bildirimler düzenlenebilir. **Socrative** ile anında onaylayıcı ve ayrıntılı geri bildirim verilebilir (çoktan seçmeli, doğru-yanlış ve kısa cevaplı sorular) **Edmodo**, sanal sınıf uygulaması ile öğretmen ve akran geri bildirimine imkân sağlar. **Google drive** ile ortak dokümanlar oluşturulabilir, öğrenci dokümanlar üzerinde değişiklikler yapabilir.

Öğrenme Kavramı

Doğuştan Gelen Davranışlar: İçgüdüsel ve refleksif davranışlardan oluşur. Örneğin kalp kasımızın çalışma davranışını öğrenme yoluyla değiştiremeyiz.

Geçici Davranışlar: Alkol, ilaç yorgunluk, hastalık gibi etkenlerle ortaya çıkan; bu etkiler ortadan kalkınca bir daha görülmeyen geçici davranışlardır. Örneğin bir çocuğun yüksek ateşi olduğunda gösterdiği davranışlar.

Sonradan Kazanılan Davranışlar ya da Öğrenme Ürünü Olan Davranışlar: Örneğin parmak kaldırdığında öğretmenin kendisine söz verdiğini gören öğrenci, başka bir zaman da söz almak istediğinde parmak kaldıracaktır.

Öğrenme ürünü olan istendik davranışlar iki yolla kazanılmaktadır:

1. Planlı eğitim yoluyla kazanılan davranışlar: Eğitim kurumlarında, örneğin okullarda bir plan çerçevesinde kazandırılmaya çalışılan istendik nitelikteki davranışlardan oluşur.

2. Gelişigüzel kültürleme ürünü olan davranışlar: Yaşam içerisinde kendi kendine kazanılan davranışlardır. Bireyin evde, mahallede çevresiyle etkileşimi sonucunda kazandığı davranışları kapsar.

Öğrenmeyi Doğrudan Etkileyen Faktörler

1. Öğrenmeyi etkileyen öğrenenden kaynaklı faktörler:

A) Türe Özgü Hazır Oluş: Organizmanın bir davranışı gösterebilmesi için biyolojik donanımının uygun olmasıdır. Ör: Papağana konuşma öğretilir ama kargaya öğretilmez.

B) Olgunlaşma: Vücut organlarının kendinden beklenen fonksiyonları yerine getirebilecek düzeye gelmesidir.

C) Genel Uyarılmışlık Hâli ve Kaygı: Bireyin dışarıdan çok az uyarıcı alması ve uyarıcılara kapalı olması (ör.: uyku hâli) uyarılmışlık düzeyinin düşük, çok fazla uyarıcı alması (ör.: panik hâli) uyarılmışlık düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelir.

D) Eski Yaşantıların Aktarılması: Yeni bir becerinin öğrenilmesi, büyük oranda öğrenilecek bu yeni bilgi veya beceriyle ilgili olan ön (eski) yaşantılara bağlıdır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 1-MODÜL

- 1. Olumlu Aktarma:** Bisiklet kullanmayı bilen birinin motosiklet kullanmayı kolay öğrenmesi.
- 2. Olumsuz Aktarma:** İki parmak daktilo kullanan bireyin 10 parmak daktilo kullanırken zorlanması
- İleriye ket vurma:** Bireyin yeni aldığı bankamatik kartının şifresini eski bankamatik kartının şifresiyle karıştırması
- Geriye ket vurma:** Almanca bilen bir kişinin İngilizce öğrenmeye başladıktan sonra Almanca kelimelerin anlamını unutması
- E) GÜDÜ (Motivasyon):** Güdüler bir defa ortaya çıkıp doyurulduğunda ortadan kalkar yani doyurulmuş olur, ta ki ihtiyaç hissedilen durum (açlık, uyku vb.) tekrar ortaya çıkana kadar.
- F) Dikkat:** Bilincin belli bir noktada toplanması hâlidir. Örneğin öğrencinin dikkatini derse yönlendirmesi gerekir. Bunun için pekiştiriciler verme ya da kaygılandırma gibi yollar kullanılabilir.

Öğrenmeye Ayrılan Zaman: Öğrenciler “aralıklı çalışma” ya da “toplu çalışma” stratejilerini kullanırlar.

Öğrenilen Konunun Yapısı : Öğrenme malzemesinin yapısına göre “parçalara bölerek çalışma” ve “bütün hâlinde çalışma” olarak ikiye ayrılabilir.

Öğrencinin Aktif Katılımı: İyi bir öğrenme için önce dinlemek, sonra okumak, ardından yazmak ve en sonunda da anlatmak iyi bir öğrenme yöntemi olarak sıralanabilir. Örnekler: Not tutma, Önemli yerlerin altını çizme, Gözden geçirme, Ana hatları çıkarma, Ana fikri çıkarma, Grafik veya şema çizme, Örnekleri yazma, Yüksek sesle tekrar yapma, Başkasına anlatma.

Geri bildirim: Öğrenci eksiklerinin ve/veya hatalarının neler olduğu hakkında hemen dönüt alırsa genellikle çabuk öğrenir.

2. Öğrenmeyi etkileyen öğrenme malzemesinden kaynaklı faktörler

3. Öğrenmeyi etkileyen öğrenme yönteminden kaynaklı faktörler

Algısal Ayırt Edilebilirlik: Genellikle etrafındaki malzemedan kolay ayırt edilebilenler çabuk öğrenilir. Örneğin herkesin siyah takım elbise giydiği bir davette bir kişinin beyaz takım elbise giymesi gibi.

Anlamsal Çağırışım: Öğrenilmesi istenen bir konu, bir kavram; bireyin önceki bilgi birikimleriyle ve/veya geçmiş yaşantılarıyla ne kadar ilişkili ise öğrenme o kadar kolay olmaktadır.

Kavramsal Gruplandırma: Öğrenilmesi istenilen bir konunun kavramsal benzerliklere göre yani özelliklerine göre gruplandırmak konunun öğrenilmesini kolaylaştıracaktır. Birbirine yakın veya benzer kavramları öğrenmek kolaydır.

OsmanCem
17,9 B abone

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 1-MODÜL

Öğretim Stratejileri

SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM: Öğretmen merkezli, tümdengelim kullanılır. Genelden özele doğru içerik. Öğretmen dersin başında öğreteceği konunun ana temasını söyler. Az zamanda çok bilgi Kavramların ve soyut konuların öğrenimini sağladığı için **daha çok ilköğretim 5. sınıftan itibaren** kullanılır. Ardışıklık, aşamalılık, bilinenden bilinmeyene ilkelerine uygun hareket edilir. Önceki öğrenmelerle yeni öğrenmelerin ilişkilendirilmesi amacıyla ön örgütleyici – organize ediciler (kavram haritaları, grafik, şema) kullanılır. **Öğretmen – öğrenci etkileşimi yoğundur.** Çünkü anlatımın yanında soru – cevap, tartışma teknikleri de kullanılır. **Öğrenci aktivitesi düşüktür.** Kalabalık sınıflar için idealdir. Zor, soyut ve karmaşık konuların öğretiminde kullanılır. Öğrencilerin ön bilgileri yeterli olmadığı durumlarda etkili olur. Ezber öğrenmeler gerçekleşebilir. Öğrencilerden dönüt almak zor olduğundan hataların düzeltilmesine imkân olmayabilir.

BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM: Öğrenci, bilgiye kendisi ulaşmalı ve bilgiyi keşfetmelidir. Öğrenci örnekleri inceler, deney yapar; ilke, tanım ve genellemelere kendisi ulaşır. **Tümevarım** yöntemi kullanılır. Öğretmen öğrencilerin **merak duygusunu uyandıracak bir problemle derse başlar.** Belli bir problemle ilgili verileri toplayıp analiz ederek sonuca ulaşmayı sağlayan güdüleyici bir yaklaşımdır. **En önemli özelliği öğrencinin öğrenme güdüsünü artırmasıdır.** Öğrencinin sezgisel düşünmesini gerektirir. **Üst düzey düşünme becerilerini geliştirir.** Kavrama ve üstü hedef düzeyleri için uygundur. -Zaman alır. -Maliyeti yüksektir. -**Ön bilgiler yoksa amacına ulaşmaz.** -Karmaşık bazı konularda sonuca ulaşmayabilir. **Olgu öğretiminde etkili değildir.**

ARAŞTIRMA-İNCELEME YOLUYLA ÖĞRETİM: Öğretmenin görevi: Uygun araştırma problemlerini belirlemektir. Tümevarım ve tümdengelim yöntemleri kullanılır. Öğretmen yol göstericidir.

Problemlerin gerçek hayatta karşılaşılan problem durumları olması gerekir. Öğrencinin problem çözme becerisini kullanarak bilimsel yöntem sürecini izlemesi gerekir. Amaç, içeriğin aktarılması değil, öğrencilerin araştırma ve problem çözme yönteminin farkında olması ve onu gerektiğinde kullanmasıdır. Bu stratejinin kullanabilmesi için konunun hedef-davranış boyutu en az uygulama ve daha üst düzeyde olmalıdır. Dolayısıyla üst düzeyli zihinsel süreçlerin (uygulama, analiz, sentez) geliştirilmesinde **en etkili stratejilerden birisidir.** Sadece sınıf içerisinde değil aynı zamanda laboratuvar, atölye ve okul dışı doğal ortamlarda kullanılabilir. Üst düzey hedeflerde kullanılır. **İletişim, sorumluk alma, kaynaklara ulaşma becerisi kazandırır.** Maliyeti yüksek, zaman alır, kalabalık sınıflarda uygulanması zor, ön koşul öğrenmeleri eksik olan öğrencilerde uygulanması zor.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 1-MODÜL

TAM ÖĞRENME STRATEJİSİ: Bir ünite tam olarak öğrenilmeden diğerine geçilmez. Her sınıfta hızlı öğrenen ve öğrenemeyen öğrencilerin bulunduğunu, **her öğrenciye ihtiyacı olan ek öğretim zamanı** ve nitelikli öğretme hizmeti (ipucu, katılım, pekiştireç, dönüt) sağlanırsa her öğrencinin öğrenebileceğini ve okulda **tüm öğrencilerin başarılı olacağını savunur**. Değiştirilmez Özellikler: zekâ, genel yetenek, öğrencilerin kişilik özellikleri, ailenin sosyoekonomik statüsü. Değiştirilen Özellikler: ön öğrenmeler, derse karşı ilgi, tutum, başarı inancı, ipucu, pekiştireç, katılımı, dönüt, araç gereç ve zaman. Okullar öğrencilerin değiştirilemez özelliklerini değil, değiştirilebilir özelliklerini geliştirerek öğrenmeyi sağlamalıdır. Her ünite sonunda **izleme testi** uygulanır.

Tamamlayıcı Öğretim Etkinlikleri:

Bire bir eğitim (özel ders), küçük gruplarla öğretim; okulda, evde ek öğretim (ödev)
Programlı öğretim, tekrar (farklı yöntem ve tekniklerle) kaynak ve yardımcı kitaplarla öğretim
Eğitsel oyunlarla öğretim, bilgisayarlı öğretim.

Tam öğrenmenin giriş (öğrenci niteliği) ve gelişme (öğretim hizmetinin niteliği) kısmı **bağımsız değişken** olarak adlandırılırken sonuç (öğrenme ürünleri) kısmı **bağımlı değişken** olarak adlandırılmaktadır.

YAPILANDIRMACI ÖĞRENME YAKLAŞIMI: Deneyime bağlı anlam oluşturma sürecidir. Öznel bilgiyi oluşturan yani bilgiyi yapılandıran bireydir. Nesnel bilgiyi reddeder. **Öğretmen öğrencileriyle birlikte araştırır ve öğrenir. Öğretmen ise asla ne öğrenileceğini söylemez**, öğrenenlere bilgiye ulaşma yollarını keşfetmede yardımcı olur. Ders planları esnek olmalıdır. **İş birliğine dayalı öğretim yöntemi** kullanılarak öğrencilerin birbirlerinden öğrenmeleri sağlanır. **Kavram öğretimi** esastır. Kavramlar **tematik öğrenme yaklaşımı** ile öğretilmektedir. Değerlendirme, öğretim sonucuna değil de **sürecine** dönük olarak yapılır (portfolyo). Buluş yolunda öğrenci öğretmen yönlendirmesiyle (ipuçları, soru-cevap) düşünerek ilke ve genellemelere (nesnel gerçeklere) ulaşır. Yapılandırmacılıkta ise öğrenci, öğretmen rehberliğinde deneyimler geçirir ve birincil bilgi kaynaklarıyla anlam (öznel gerçeklerini) üretir.

PROJE TABANLI ÖĞRETİM YAKLAŞIMI: Öğrencilerin ilgilendikleri bir konuda araştırma yapmalarını, sonuçlarını bir **raporla** düzenlemelerini ve sınıfta ya da yarışmada sunmalarını amaçlar. Öğrencilerin mutlaka bir **ürün ya da performans** ortaya koyması söz konusudur. Değerlendirme, ürüne ve sürece yönelik olarak yapılır. Sergi, drama, gazete, pano vb. hazırlanarak ürünler sunulur.

PROBLEME DAYALI ÖĞRENME YAKLAŞIMI: Problemin en önemli özelliği gerçek hayatla ilgili olmasıdır. İlgi ve merak uyandırması ön koşuldur. Asıl amaç mevcut problemi çözmek değil hayat boyu karşılaşılabilecek olan problemlere uygun çözüm stratejileri geliştirmektir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 1-MODÜL

Burada problem araçtır. **Asıl amaç** belirlenen hedefe ulaşmaktır. Bu hedef, problem çözme stratejileri geliştirmektir. Problem çözmeyi öğrenmek=Öğrenmeyi öğrenmektir. İçeriğin ayrıntılarına fazla önem verilmez.

BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME: Gerçek problemlerin çözümüyle en iyi öğrenmenin olacağını savunur.

Öğrenme 5 duyu organına hitap etmelidir. Beynin her iki lobunun da kullanımı beynin kapasitesini iki kat değil, kat kat artırmaktadır. Hızlı ve etkili öğrenme için beynin her iki lobunun da koordineli şekilde kullanılması gerekir. **Öğrenme bilinçli ve bilinçsiz süreçleri içerir.** Bilinçsiz süreçlerden de yararlanılmalıdır. En az iki farklı türde belleğimiz vardır: Uzamsal bellek ve ezberleyerek öğrenme. **Uzamsal belleğe kaydedilenler unutulmaz.**

HARMANLANMIŞ ÖĞRENME (web destekli öğrenme): Etkileşimli bir deneyimdir. Çevrim içi pratik yaparak çevrim dışı dersleri pekiştirir. Öğitmenler diğer öğrencilerle istedikleri zaman ve herhangi bir cihazda iletişim kurabilirler.

YAŞAM BOYU ÖĞRENME YAKLAŞIMI: Örgün eğitim ve yaygın eğitimin birleştirilmesidir. Öğrenme yalnızca okulda gerçekleşmez, tüm yaşam süresince (ev, müze, kütüphane, etkinliklerde vb.) devam eder. Temel amacı bireyin **öğrenmeyi öğrenmesini** sağlamaktır. Teknolojik gelişmeler ve bunların yol açtığı değişime uyum sağlayabilme, sürekli olarak kendini yenileyebilmeyi amaçlar.

İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME YAKLAŞIMI: Geleneksel sınıflardaki öğrencilerin yarışına ve rekabetine son vererek başarıya birlikte ulaşmayı hedefler. **Ortak bir amaç** doğrultusunda küçük gruplar hâlinde **birbirinin öğrenmesine yardım ederek** çalışmalarına dayalıdır. 2-6 kişiden oluşan heterojen grupların oluşturulur. **Olumlu bağlılık** ile bireyin başarısını gruba, grubun başarısını bireye endeksler. **Eşit başarı ilkesi** ile her üyenin gruba katkısı kendi yetenek düzeyine göre değerlendirilmesi ve her öğrenci için eşit fırsatlara ve imkânlarla sahip olunmalıdır. **Değerlendirme aşaması zordur.** Grup içerisinde bireyleri ayrı ayrı değerlendirmek güçtür. -Çalışmalar bir kişi üzerinde kalabilir.

Eğlenerek Öğreniyoruz
32.027 üye

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 1-MODÜL

ÖĞRETİM İLKELERİ

- 1. Hedefe (Amaca) Uygunluk İlkesi:** Öğretim ilkeleri içerisinde **en önemli** olan ilkedir. Uygulamalar hedef davranışlara uygun olmalıdır.
- 2. Öğrenciye Görelik İlkesi:** Öğrencinin ilgi, gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır. Çoklu zekâ yöntemi ve bireyselleştirilmiş öğretimi **en çok savunan** ve bunların uygulanması gerektiğini belirten ilkedir.
- 3. Öğrenci Düzeyine Uygunluk İlkesi:** Öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi dikkate alınmalıdır.
- 4. Hayatilik İlkesi (Yaşama Yakınlık, İşevurukluk):** Ders konuları, sorunlar, araç gereçler, örnekler yakın çevreden yani hayattan alınmalıdır. Bireyin **gereksinim duyacağı yararlı ve kullanılabilir bilgilerin** öğretilmesi önemli bir yer tutar.
- 5. Transfer İlkesi:** Öğrenci derste öğrendiğini farklı durumlara ve günlük hayata aktarabilmelidir. Ör.: Öğrencinin dört işlem becerisini alışverişte kullanması.
- 6. Yaparak Yaşayarak Öğrenme (Uygulanabilirlik, Aktivite):** Eğitimde ezberciliği ortadan kaldırır; kalıcı ve etkili öğrenme sağlar. Ne kadar çok duyu organı işin içindeyse öğrenci o kadar iyi anlayacaktır.
- 7. Ekonomiklik İlkesi:** Öğretim hedeflerinin en kısa sürede, en az emek ve maliyetle en verimli şekilde verilmesidir.
- 8. Aktüalite (Güncellik) İlkesi:** Çocuğun ülke ve dünyada gelişen son olaylara karşı ilgi duymalarını sağlamak için ders konularıyla aktüel (güncel) olay ve sorunlar arasında ilişki kurulmalıdır. Ör: Doğal afetleri işleyen bir öğretmen dünyada en son yaşanan doğal afete ilişkin haberleri sınıfta okuyabilir.
- 9. Açıklık (Ayanilik) İlkesi:** 1. Öğretmenin kullandığı dilin açık ve anlaşılır olmasıdır. 2. Öğrenmede birden çok duyu organına hitap edebilmektir. Ör. Anlatım yöntemini kullanan bir öğretmen tepegöz, projeksiyon cihazlarını da kullanarak birden çok duyu organına hitap edilebilmektedir.
- 10. Somuttan Soyuta İlkesi:** Önce somut kavramlar daha sonra soyut kavramlar öğretilmelidir. Ör.: Derste öğretmenin araç gereçlerden yararlanarak deney yapması, konu kavrandıktan sonra olayın formülüne yani soyuta geçilmesi. Matematik dersinde önce çubukları kullanarak onluk-birlik kavramını göstermesi, sonra iki basamaklı sayılarla işlem yapılması.
- 11. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi:** Yeni öğretilecek bilginin, becerinin önceden öğrenilenden hareket ederek öğretilmesini öngörür. Öğretmen derse bir önceki derste işlediği konularla ilgili soru sorarak ya da o konuyu tekrar ederek başlarsa bu ilkeyle hareket etmiştir.
- 12. Yakından Uzağa İlkesi:** Öğrenmeye yakın çevreden başlanır. Konularla ilgili örnekler yakın çevreden verilir.
- 13. Basitten Karmaşığa İlkesi:** Ör.: Matematik dersinde önce bir bilinmeyenli denklemler verilir, daha sonra iki bilinmeyenli denklemlere geçilir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET OSMAN CEM ÇAKMAK 1-MODÜL

14. Bütünlük İlkesi: Çocuğun bedensel, duygusal, ruhsal ve sosyal; bütün yönleriyle bir bütün olarak ele alınıp tüm yönleriyle dengeli bir biçimde geliştirilmesine dayanır. Bu ilkenin hedefi, öğrencide sadece bilgi genişlemesi yaratmak değil; onun iradesini; duygusal, ahlaki ve sosyal yönelimlerini de harekete geçirerek öğretimde bütünlüğü sağlamaktır.

15. Anlamlılık: Öğrenciler öğrenmeye güdülendiğinde öğrenmeler daha etkili olur. Bunun için öğrenme konularının ne zaman, ne şekilde, ne işe yarayacağı ve önemi açıklanır. Böylece öğrencilerde öğrenmeye yönelik beklenti ve istek oluşur.

16. Tümdengelim: Bir öğrenme konusu önce genel ve ortak özellikleri, sonra da özel ve ayrıntı özellikleri ile verilir.

17. Sosyalilik İlkesi: Öğretim sürecinde insanların sosyalleşmesini ve topluma uyum sağlamasını vurgulamaktadır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 2-MODÜL

Eğitim sisteminin Hedefleri

Uzak hedefler: Devletlerin hedefleridir.

Genel hedefler: Daha işevuruk hedeflerdir. Kurumların (MEB, MEB genel müdürlükleri, il millî eğitim müdürlükleri, okul yönetimleri vb.) hedefleri vb.

Özel hedefler: Dersin hedefleridir.

Eğitim sisteminin öğeleri

Girdi: Eğitim-öğretim için gerekli her şey eğitim sisteminin girdisini oluşturur. Örneğin öğrenci, öğretmen,

Süreç: Dersin hedeflerinin öğrenciye kazandırıldığı eğitim durumlarını kapsar.

Çıktı: Öğrencinin öğretim sürecinin başlangıcından sonuna kadar sahip olduğu bilgi beceri ve yetkinlik anlarını ifade etmektedir.

Sanayi paradigmasından Bilgi ve iletişim teknolojisine geçen süreçte bir takım yani tanımlamalar oluşmuştur.

Sanayi Paradigması

Enerji yoğun

Çizim bürolarında yapılan tasarım ve mühendislik

Ardışık tasarım ve üretim

Standart tasarım

Tahsis edilmiş tesis donanım

Otomasyon

Hiyerarşik yapılar

Bölünmüş

Servisi olan üretim

Merkezî yapı

Özgün beceri

Hükûmet kontrolü

Planlama

Bilgi ve İletişim Teknolojisi Paradigması

Bilgi yoğun

Bilgisayar destekli tasarım

Eş zamanlı mühendislik

Sipariş üzerine tasarım

Esnek üretim sistemleri

Sistemasyon

Düz yapılar

Bütünleşik

Ürünleri olan servis

Dağılmış yapı

Çoklu beceri

Hükûmetin bilgi, eş güdüm ve üretimi

yönlendirmesi

Vizyon

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 2-MODÜL

Eğitimde denetleme (kontrol) ölçme ve değerlendirme ile olanaklıdır .

Ölçme: Öğrencinin belirli bir özelliğini gözleyerek o özelliğe sayı, sembol ya da sıfat/kategori adı verme işlemidir. Ör: Kerim Temel Yeterlilik Testinden (TYT) 450 puan aldı.

Ölçüt: Ölçülen özellik hakkında karar alabilmek için dayanak alınan referans noktasıdır.

Değerlendirme: Bir ölçme sonucunu (ölçüm) en az bir ölçüte vurarak ölçülen nitelik hakkında karar verme işlemidir. Ör: Kerim gıda mühendisliği programına yerleştirilmiştir.

Ölçme	Ölçüt	Değerlendirme
Irmak Sınavdan 70 aldı.	70	Başvuru yapabilir.

ÖLÇME TÜRLERİ

Doğrudan Ölçme: Özelliğin doğrudan gözlenerek ölçümün elde edilmesi. Genellikle beş duyu organı ile algılanan özellikler doğrudan gözlenebilirler. Ör: Bir sınıftaki öğrenci sayısı, pas verme becerisi, öğrencilerin cinsiyetleri.

Dolaylı Ölçme: Bazı özellikler doğrudan gözlenemez. Bu özellikler ancak onun göstergesi olduğu bilinen ya da kabul edilen davranışlar aracılığı ile gözlenerek ölçülebilir. Örneğin öğrencilerin dört işlem becerisi, derse yönelik tutumları, genel muhakeme düzeyleri, öz düzenleme becerileri, sınav kaygıları, motivasyon düzeyleri.

“iyi yurttaş” olma, doğrudan gözlenebilir bir özellik değilken iyi yurttaş olmanın göstergesi olarak kabul edilen “vergi verme, seçme ve seçilme hakkını kullanma, askerlik vb. görevleri yapma” gibi davranışları sergileyen kişi “iyi yurttaş” olarak nitelenebilir.

Türetilmiş Ölçme: Ölçülmek istenilen özellik kendisinden farklı iki ya da daha fazla özelliğin arasındaki matematiksel bir bağıntı yoluyla yapılır. Ör: Hız (yol / zaman), yoğunluk (kütle / hacim)

ÖLÇÜT TÜRLERİ

Mutlak Ölçüt: Eğer ölçüt ölçme işleminin yapıldığı grubun özelliklerinden bağımsız olarak belirleniyorsa “mutlak”tır. Örneğin dersten geçme notu 50’dir.

Bağıl Ölçüt: Eğer ölçüt ölçme işleminin yapıldığı grubun belirli bir özelliğine dayalı olarak belirleniyorsa “bağıl”dır. Ör: Akademik başarısı yüksek ilk on öğrenci proje için seçilecektir.

Eğer değerlendirme mutlak ölçüte göre yapılıyorsa **“mutlak değerlendirme”**, bağıl ölçüte göre yapılıyorsa **“bağıl değerlendirme”** adını alır. Örneğin:

Selim Bergama fen lisesine yerleştirilmiştir. → Bağıl değerlendirme

Güzin lisans programları için tercih yapabilecektir. → Mutlak değerlendirme

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 2-MODÜL

Öğrenci ile ilgili önemli / **hayati kararlar verileceği zaman** mutlak değerlendirme yapılması gerekir. Örneğin tek ders sınavları vb.

Başvuran kişi sayısının çok, **alınacak kişi sayısının az olduğu** (arz-talep dengesizliği olan) sınavlarda yerleştirme / atama vb. bağıl değerlendirme ile yapılmak zorundadır. Örneğin LGS, YKS, KPSS, TUS vb.

AMACA GÖRE DEĞERLENDİRME TÜRLERİ

Tanım-Yerleştirmeye Yönelik Değerlendirme: Öğretim sürecinin başında öğrencinin hazırbulunuşluluk düzeyini belirlemek için yapılır. Amaç not vermek değildir. ölçme araçlarına da “**hazırbulunuşluluk testi**” denir. **Muafiyet sınavları** ve seviye tespit sınavları buna örnek gösterilebilir.

Biçimlendirme-Yetiştirmeye Yönelik Değerlendirme: Belirli bir konu / ünite vb. sonunda öğrencilerin öğretime konu olan davranışların ne kadarını kazandığını, üniteadaki öğrenme eksiklerini belirlemek amacıyla yapılır. Kullanılan testlere alanda “**izleme testi**” ya da “tarama testi” denir. Ör: Not verilmeden yapılan kısa sınavlar (quiz), ünite tarama testleri.

Değer Biçmeye / Düzey Belirlemeye Yönelik Değerlendirme: Belirli bir öğretim sürecinin sonunda, **not vermek** amacıyla yapılan değerlendirmedir. Bu amaçla uygulanan testlere “**erişi testi**” denir. Ör: Bitirme sınavları, sertifika sınavları, üniversitedeki vize ve finaller.

Rehberlik Amaçlı Değerlendirme: İki bağlamda ele alınabilir.

1- Özel eğitim: Belirli alanlarda özel gereksinimi olan çocuklara uygun eğitim ortamları ve/veya programı uygulamak amacıyla ölçme ve değerlendirme süreçleri işe koşulmaktadır.

2- Mesleki rehberlik: Öğrencilerin alan seçmelerinde ve özellikle bir üst öğretim kurumuna yönlendirilmesinde, özelliklerine uygun alan / meslek seçmeleri hem öğrenci hem de ülkenin insan gücü kaynağının doğru planlanması açısından çok önemlidir.

Program Değerlendirme: Eğitim programlarının planlanması, mevcut programlar ve/veya ürünlerin etkililiğinin değerlendirilmesi ve eğitim programlarının geliştirilmesi amacıyla yapılır.

BİR ÖLÇME ARACINDA BULUNMASI GEREKEN PSİKOMETRİK NİTELİKLER

Geçerlilik ölçmek istenilen özelliğin, başka özelliklerle karıştırılmadan, doğru ve tam olarak ölçülebilmesidir. Diğer bir ifadeyle ölçme aracından elde edilen puanın amaca hizmet etme derecesidir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 2-MODÜL

Güvenilirlik ölçme işleminden elde edilen puanların tesadüfi hatalardan arınık olma derecesidir. Diğer bir ifadeyle puanların kararlı, tutarlı ve duyarlı olmasıdır.

Kullanışlılık ise ölçme aracının geliştirilmesinin, uygulanmasının ve puanlanmasının kolay ve ekonomik olmasıdır.

Sabit Hata: Miktarı ölçmeden ölçmeye değişmeyen, diğer bir deyişle her ölçme işlemine aynı miktarda karışan hatalardır. Ör: Bir öğretmen, sınavında herkese 10 puan fazla veriyorsa karışan hata sabit olacaktır.

Sistematik Hata: Ölçülen büyüklüğe, öğretmene ya da ölçme koşullarına göre miktarı değişen hatalardır. Örneğin marketteki terazi, her bir kilogramda 120 g eksik tartıyorsa üzerine konulan nesnenin ağırlığı arttıkça hata miktarı da artacaktır. Bir öğretmen, sınavında yazısı kötü olandan puan kırıyorsa yine karışan hata sistematik olacaktır.

Tesadüfi (Rastlantısal) Hata: Şansla ortaya çıkan ne yönde ve ne ölçüde karıştığı genellikle bilinemeyen hatalardır. Tesadüfi hataların genellikle **dört kaynağı** olduğu kabul edilir: Ölçme işlemi yapan kişiden, Ölçme aracından, Bireyden ve Fiziksel ortamdan kaynaklanan hata.

Geçerlilik tüm hata kaynaklarından etkilenirken klasik test kuramına göre güvenilirlik yalnızca tesadüfi hatalardan etkilenir.

Ölçme araçlarının psikometrik nitelikleri şu durumlara göre değişebilir: a. Ölçme amacının değişmesi, b. Uygulama grubunun değişmesi, c. Dilin eskimesi / değişmesi, d. Maddelerde ve/veya alt ölçeklerde yapılan değişiklikler, e. Farklı kültürler, f. Kuramsal bilgi birikiminde değişiklikler

Korelasyon, en az iki değişken arasında karşılıklı bir ilişki bulunup bulunmadığı, eğer ilişki varsa bu ilişkinin yönü ve miktarı hakkında bilgi veren istatistik bir tekniktir. Ör: Öğrencilerin derse ilişkin tutumları ile ders başarıları arasında bir ilişki var mıdır?

GEÇERLİLİK SORGULAMA YÖNTEMLERİ

KAPSAM GEÇERLİLİĞİ: Özellikle başarı testlerinde aranan bir geçerlilik sorgulamasıdır. Bir testin ölçülmek istenen davranışları ne derece kapsadığıyla ilgilidir. Test, kapsamı açısından ölçmeye konu olan davranışları yeterli ve dengeli bir biçimde temsil etmelidir. Kapsam geçerliliğinin yüksek olması için soruların konu kapsamını yeterli ve dengeli bir biçimde ölçüyor olması ve soruların kazanımla doğrudan ilgili olması gerekir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 2-MODÜL

ÖLÇÜT DAYANAKLI GEÇERLİLİK: Ölçme aracından elde edilen puanların ölçüt bir puanla karşılaştırılarak geliştirilen ölçme aracının geçerliliğine ilişkin nitelendirme yapısı.

YORDAMA GEÇERLİLİĞİ: Ölçme araçlarının çoğunda bireylerin gelecekteki davranışlarının kestirilmesi söz konusudur. Yordama geçerliliği, ölçme aracının bu kestirim işini ne ölçüde doğru ve isabetli yaptığı ile ilgili bir sorgulamadır. **Özellikle** seçme ya da yönlendirme amaçlı kullanılan testlerin yordama geçerliliğinin yüksek olması istenir.

Seçme amaçlı testler: YKS, KPSS, LGS vb.

Yönlendirme amaçlı testler: Alan seçiminde ve/veya bir üst öğretim kurumuna yönlendirmek için uygulanan yetenek testleri, ilgi envanterleri, mesleki kişilik envanterleri vb.

ZAMANDAŞ GEÇERLİLİK: Benzer ölçekler geçerliliği, uygunluk geçerliliği adı ile de anılmaktadır. Geliştirilen ölçme aracı ile ilişkili olabilecek nitelikleri ölçen ve geçerliliği yüksek bir aracın puanı ölçüt puan olarak ele alınabilir. Geliştirilen ölçme aracı ve ölçüt araç aynı zamanda uygulanıp iki araçtan elde edilen puanlar arasındaki ilişki incelenir.

YAPI GEÇERLİLİĞİ: Bir testin dayandığı kuramsal temelleri ne derece iyi örneklediğiyle ilgilidir. Nir yandan testin ölçtüğü niteliklerin neler olduğunu araştırma, diğer yandan testi alan kişilerin elde ettikleri puanların ne anlama geldiğini açıklama çabalarıyla ilgilidir. Örneğin bir kişi, geleneksel aile biçimi ile çocuk yetiştirme biçimi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir ölçek geliştirip bu ölçeğin yapı geçerliliğini ortaya koymak istediğinde, geleneksel aile yapısı ve çocuk yetiştirme kavramlarının ne anlamlara geldiğini, ölçme aracındaki maddelerin bu anlamlara uygunluğunu araştırarak yapı geçerliliği konusunda karar verebilir.

GÜVENİLİRLİK: Güvenilir bir ölçme aracı, aynı özellikle ilgili olarak arka arkaya yapılan ölçmelerde yaklaşık olarak aynı sayısal sonucu verir; diğer bir ifadeyle bir test, aynı gruba iki ya da üç kez uygulandığında gruptaki her bir kişi bütün uygulamalarda yaklaşık olarak aynı puanı almalıdır.

Ölçme hataları giderilene kadar sürdürülmeli ve böylece gerçek puan elde edilmelidir. Ancak davranış örneği sınırlı olduğu için gözlenen puan gerçek puandan farklılık gösterir. Buradaki farklılık ölçme hatasıdır. Yarışlara hazırlanan bir koşucu, bir mesafeyi farklı zamanlarda 23.7, 24.0, 24.2,... 25.1, 25.2 saniyelerde koşmuş olsun. Bu ölçümlerin ortalaması 24.7 ise gerçek puanı 24.7'dir.

Güvenilirlik, genellikle birden çok uygulamaya dayalı yöntemler ve tek uygulamaya dayalı yöntemler başlıkları altında ele alınır. Birden çok uygulamaya dayalı yöntemler altında test-tekrar test ve eşdeğer (paralel) testler yöntemleri, tek uygulamaya dayalı yöntemler altında ise eşdeğer yarılar, KR-20, KR-21, Cronbach alfa, Hoyt'un varyans analizi, McDonald omega vb. yöntemler yer almaktadır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 2-MODÜL

GÜVENİRLİLİK KESTİRİM YÖNTEMLERİ

- 1. TEST-TEKRAR TEST YÖNTEMİ:** Bu yöntem ile test güvenilirliğini test etmek için bir test, aynı gruba, belli bir zaman aralığıyla iki kez uygulanır. Daha sonra bireylerin birinci uygulamadan aldıkları puanlarla ikinci uygulamadan aldıkları puanlar arasındaki korelasyon hesaplanır.
- 2. TEST YARILAMA (EŞDEĞER YARILAR / İKİ YARI GÜVENİLİRLİĞİ) YÖNTEMİ:** Uygulanmış bir test iki eşdeğer yarıya bölünür ve bireylerin iki yarıdan aldıkları puanlar arasındaki tutarlılık incelenir.
- 3. KUDER-RICHARDSON 20 VE 21 YÖNTEMLERİ:** Kuder-Richarson 20 ve 21 ya da kısaca KR-20 ve KR-21, testin kendi içinde tutarlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı ile ilgili bilgi verir.
- 4. CRONBACH ALFA YÖNTEMİ:** Eğer ölçme aracının puanlaması çok kategorili ise KR-20 ile aynı mantık üzerine kurulu Cronbach alfa hesaplanır. Derecelendirme ölçekleri puanlamanın çok kategorili olduğu araçlara örnek verilebilir.

GÜVENİLİRLİĞİ VE GEÇERLİLİĞİ ARTIRMA YOLLARI

Bir testteki madde sayısı arttıkça birimler küçüldüğünden duyarlılık artar, bu nedenle hata miktarı azalacağından güvenilirlik artar. Puanlayıcı sayısı arttıkça güvenilirlik artar. Puanlama nesnelliği, güvenilirliği büyük ölçüde etkiler. Bir testin farklı kişiler tarafından puanlanması ya da aynı kişinin farklı zamanlarda verdiği puanlar arasındaki tutarlılığa **puanlama güvenilirliği** adı verilir. Testteki maddeler açısından benzeşiklik (homojenlik) arttıkça güvenilirliğin artması, diğer taraftan ayrışıklık (heterojenlik) arttıkça güvenilirliğin düşmesi beklenir. Testten elde edilen puanların güvenilirlik kestirimi için veri elde edilecek grubun (örneklem) büyüklüğü arttıkça grubun heterojenleşmesinden dolayı güvenilirlik artar. **Maddelerin dil bilgisi kurallarına uygun,** açık ve anlaşılır yazılması belki de güvenilirliği **en çok artıran etmenlerden biridir.** Bu koşul sağlanmadığı takdirde diğer koşulların çok fazla önemi olmayabilir. Öğrencilere test uygulaması öncesinde ve gerekliyse süreçte **yönerge vermek,** bireyden kaynaklanabilecek hataları asgariye indirir. **Fiziksel ortamın** ses, sıcaklık, ışık, koku, dikkat dağıtıcı uyarıcılar, ergonomi vb. etmenler açısından uygun hâle getirilmesi güvenilirliği artıran bir başka etmendir. Sürenin yeterli verilmesi gerekir. Bireylerin dikkatini dağıtacak davranışlardan kaçınılması gerekir. Okumayı güçleştirecek bir unsurun bulunmaması; test katılımcısının yaşına, gelişim düzeyine uygun bir punto büyüklüğü kullanılması; baskı hataları bulunmaması vb. etmenler güvenilirliği artırır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 2-MODÜL

GELENEKSEL ÖLÇME YÖNTEMLERİ:

DOĞRU-YANLIŞ MADDELERİ: Kesinlikle doğru ya da kesinlikle yanlış olmalıdır. Mümkün olduğunca olumsuz ifade kullanılmamalıdır. Belli bir kaynağa ya da bir otoriteye dayandırılmadan verilen kanı ifadelerinin yer aldığı maddelerin ayırt etme gücü sıfır ya da negatif olma eğilimindedir. İyi kurgulandığı takdirde doğru-yanlış maddeleri ile üst düzey öğrenmeler de yoklanabilir. İpucu vermekten kaçınmak gerekir. Üst düzey becerileri yoklamak için tablo, grafik, harita ya da okuma parçası gibi bir öncülün kullanılması önerilir. Sistematik hata karışma olasılığı pek yoktur. Öğrenme eksiklerini belirleyemez. Yanlış üzerinden öğretim yapılmaz.

EŞLEŞTİRME MADDELERİ: Bir eşleştirmeli maddeler grubundaki madde sayısı, en az 6, en çok 15 olmalıdır. Sistematik hata karışma olasılığı pek yoktur.

ÇOKTAN SEÇMELİ MADDELER: Hazırlanması zor ancak puanlaması kolaydır. Puanlama objektiftir. Üst düzey bilişsel becerilerle ilgili madde yazmak zordur. Yazılan maddeler genellikle bilgi, kavrama ve uygulama basamaklarındadır. Doğru cevabı içinde barındırması nedeniyle sentez düzeyinde soru sormak olanaklı değildir. Yaratıcılığın denetlenmediği yönünde haklı bir eleştiri vardır. Çok sayıda soru sorulabilir. Sistematik hata karışma ihtimali çok düşüktür. Seçeneklerin hepsi birbirleriyle tutarlı ve ayrı gramatik yapıya sahip olmalıdır. “bazen, çoğunlukla, genellikle, sıklıkla ya da zaman zaman” “hiçbir zaman, asla, daima, hiçbiri, her zaman, tümü” vb. bu tür sözcükler seçeneklerde kullanılmamalıdır. Birbirinin tam zıttı olan durumların seçeneklerde verilmesi çoğunlukla uygun değildir. Çünkü genellikle ikisinden biri doğrudur. Şans başarısı artar, geçerlilik ve güvenilirlik düşer. “Hepsi” ve “hiçbiri” bir seçenek olarak kullanılmamalıdır. Seçenekler baş harflerine göre alfabetik olarak, eğer sayı iseler büyüklük olarak sıralanmalıdır.

AÇIK UÇLU SORULAR

1- ESSAY (YAZILI YOKLAMA): Üst düzey bilişsel becerileri ölçmek için geleneksel yöntemler arasında en avantajlı yazılı test etme yoludur (Sentezde tek yol.). Problem çözme, bilgileri organize etme, analiz vb. özgün bir ürün ortaya koyma (yaratıcı düşünme), eleştirel düşünme, yeni durumlara beceriyi transfer etme, analitik düşünme, bilimsel düşünme, hipotez oluşturma ve neden-sonuç ilişkilerini açıklama, veri düzenleme, güçlü ve zayıf yönleri belirleme gibi becerileri ölçmek için çok kullanışlıdır. Çok fazla soru sorulamaması dezavantajıdır. Sadece sahip olduğu bilgiyi değil; öğrencinin anlatım biçimini, yazı güzelliğini, bilgisini örgütleme biçimini de yansıtır. Bu ise ölçme sonuçlarındaki **sistematik hata miktarını artırabilir**. Puanlama özneliği belki de **en önemli dezavantajıdır**. Bütüncül (holistik) ya da analitik rubrik hazırlanabilir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 2-MODÜL

2- KISA CEVAPLI SORULAR: Öğrencinin bir sözcük, bir rakam, bir tarih ya da en çok bir cümle ile cevaplandırabileceği sorulardan oluşur. Öğrencinin aklının estiği cevabı yazmasını büyük ölçüde engellenecek bir özelliğe sahiptir. İstenen cevapların kısa ve belirgin olması, kısa cevaplı testlerin puanlanmasını genellikle nesnel kılar. Uzun cevap gerektiren sorularda olduğu gibi bu soru türünde de ayrıntılı bir cevap anahtarı hazırlanmalıdır. Sistemik hata karışma olasılığı pek yoktur.

3-CÜMLE TAMAMLAMA SORULARI: Bu tür sorularda öğretmen önemli gördüğü bir cümleyi alır, kritik gördüğü bir ya da birden fazla yeri çıkarır. Cümleler ders kitabından aynen alınmamalı, öğretmen kendi sözcükleriyle soruları yeniden yazmalıdır. Sistemik hata karışma olasılığı pek yoktur.

3-SÖZLÜ YOKLAMA: Ciddi bir ölçme hatası barındırma potansiyeline sahiptir. Dile dayalı becerilerin ölçülmesi için geleneksel yöntemler içindeki tek türdür. Her öğrenciye aynı soru sorma zorunluluğu vardır. Öğrencinin cevaplarını gözden geçirme şansı yoktur. Çok fazla süre gerektirir. Öğretmenin ölçme sonucuna sistemik hata karıştırma olasılığı yükselir. Sözlü anlatım becerisi iyi olan bir öğrenci, iyi olmayan bir başka öğrenciden daha az biliyor olsa da yüksek puan alabilir. Öğrencinin kılık-kıyafeti, diksiyonu, hâl ve hareketleri puanlamaya artı ya da eksi yönde etki edebilir. Çok fazla soru sorulamayacağı için **kapsam geçerliliği problemi** olabilir. Basit olan sorudan başlanmalıdır. Yoklanacak olan davranışlar, yazılı sınav türleriyle de yoklanabiliyorsa sözlü yoklama yapmaktan kaçınılmalıdır.

GENEL DEĞERLENDİRME: Dezavantajlarını asgariye indirmenin yolu soru çeşitlemesi yapmaktır ancak özellikle ilkokulda, çocukların gelişim süreçleri de dikkate alındığında, madde / soru çeşidi sayısını çok artırmamak gerekir.

Geleneksel test etme yaklaşımları ürün odaklıdır. Bu nedenle geleneksel ölçme yöntemleri, destekleyici yöntemlerle desteklenmelidir.

DESTEKLEYİCİ DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARI

PORTFOLYO: Öğrencinin bir bütün olarak gelişim ve öğrenme süreci ile ürünlerini gösteren sistemli ve amaçlı olarak oluşturulmuş dosyalardır. Amaç, öğrenciyi çok yönlü olarak ve öğrencinin gelişimini bir süreç olarak izlemek ve değerlendirmektir. Öğrencinin öz geçmişi, ilgileri, tutumları, becerileri, yetenekleri, öğrenme biçimi, sosyal özellikleri vb. özelliklerinin tanınması sağlanır.

Öğrencinin **yalnızca okulda değil**; aile ortamında, oyun ortamında ve dış çevrede tanınması amaçlanır. Öğrenciyi başarılı / başarısız olarak sınıflandırmayı sağlayan bir araç değildir.

Öğrencilerin özelliklerini birbirleri ile karşılaştırmak amacıyla oluşturulmuş araçlar değildir.

Çalışmaların bir araya getirildiği herhangi bir çalışma dosyası değildir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 2-MODÜL

Portfolyo Oluşturma Süreci: Toplama, seçme, yansıtma, sonuç

Yansıtma aşaması portfolyoyu herhangi bir çalışma dosyasından ayıran **en önemli aşamadır**. Bu aşamada öğrenci portfolyosuna seçtiği her bir çalışmayı niçin seçtiğini açıklar. Kendi başarısını görür, bunu ifade eder ve değerlendirme sürecine katılır.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME:

1. ÖZ DEĞERLENDİRME: Öğrencinin belirli bir konuda (örneğin bir ürünü ortaya koymada gösterdiği performans vb.) kendi kendisini değerlendirmesidir.

2. AKRAN DEĞERLENDİRME: Öğrencinin ortaya koyduğu performansa ilişkin arkadaşlarının değerlendirmesine denir.

3. RUBRİK (DERCELE PUANLAMA ANAHTARI): Performans ürünlerinin değerlendirilmesinde **en sık kullanılan araçlardan** biridir. Amaç, öğretmen tarafından ürünün genel izlenimle puanlamasındaki özneliliğini azaltmaktır. Rubriklerin geliştirilmesi uzmanlık gerektirir. Rubrikler için geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmalıdır.

4. KONTROL LİSTELERİ: Gözlenen performans ürününün ölçütlere uygunluğunu “evet-hayır”, “var-yok”, “gösterdi-göstermedi” vb. bir biçimde kategorik (1-0) olarak puanlama amacıyla kullanılan araçlardır. Özellikle sergilenecek performans detaylı ve ardışık eylemler gerektirdiği zamanlarda kullanışlıdır. Örneğin bir deneyin eyleme dökülmesi vb. Pek çok işlem adımında oluşan performanstaki eksik adımları belirlemek için oldukça uygundur.

5. DERECELEME ÖLÇEKLERİ: Performansa dayalı işlemler ilk baştan sonuna kadar listelenir ve davranışın karşısına davranışın gösterilme derecesi en az üçlü [örneğin tam gösterildi (3), kısmen gösterildi (2) ve gösterilmedi (1)] bir biçimde derecelendirilir.

6. GÖZLEM FORMLARI: Öğrenme çıktılarının somut olarak gözlenebildiği bazı alanlarda bu yöntem oldukça kullanışlıdır. Özellikle fen derslerinde, meslek liselerinin somut performans ürünlerinin geliştirildiği vb. alanlar için oldukça uygundur.

Geleneksel yöntemlerde ürün değerlendirilir. Essay dışında genellikle üst düzey düşünme becerilerinin değerlendirilmesinde yetersizdir. Değerlendirme öğrenmeden ayırdır. Bireyden ziyade gruba odaklıdır. Başarının bireyler arası değerlendirilmesine odaklıdır. **Geçerlilik ve güvenilirlik kontrolü daha kolaydır.**

Destekleyici yöntemlerde Süreç ve ürün birlikte değerlendirilir. Üst düzey bilişsel düşünme becerilerine odaklanır. Değerlendirme öğrenmeyle bütünleşmiştir. Odak noktası gruptan ziyade bireydir. **Geçerlilik ve güvenilirlik problemi olabilir.**

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 2-MODÜL

TEST VE MADDE İSTATİSTİKLERİ

Eğitimde en sık kullanılan istatistikler madde güçlük indeksi, madde ayırt edicilik indeksi, madde güvenilirliği vb.dir. **Madde güçlük indeksi**; maddenin kabaca zor mu, orta mı, kolay mı olduğunu gösteren bir istatistiktir. Madde güçlük indeksi 1'e yaklaştıkça maddenin kolaylaştığı, 0'a yaklaştıkça zorlaştığı anlaşılır. **Madde ayırt edicilik indeksi** ise maddenin bilenle bilmeyeni ayırt edip edemediğine ilişkin bir istatistiktir. -1 ile 1 arasında değer alır ve 0.30 ile 1 arası ayırt edici olarak nitelendirilir.

EĞİTİM İZLEME ARAŞTIRMALARI

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programında (PISA) ölçülen özellikler "okuryazarlık" olarak tanımlanmaktadır. PISA, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından geliştirilen ve üç yıllık periyotlarla uygulanan izleme çalışmasıdır. OECD, eğitimi, ekonomik kalkınmaya katkı sunan ve çağdaş vatandaşlık becerilerine sahip insan kaynağının geliştirilmesinde en önemli araç olarak görmektedir.

Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırmasında (**TIMSS**) matematik ve fen, Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırmasında (**PIRLS**) ise okuma becerileri değerlendirilmektedir.

PISA SONUÇLARI

PISA, 15 yaş grubunu hedef grup olarak almaktadır. Öğrencilerin matematik, fen ve okuma becerileri alanlarında hangi yeterliklere sahip olduğuna dair bilgi vermektedir. PISA'nın en önemli çıktılarından bir tanesi öğrencilerin hangi yeterlik düzeyinde olduğuna dair veriler sunmasıdır. Fen lisesi 583 puan ile OECD genel ortalamasının da oldukça üzerindedir. Fen liseleri matematikte OECD ortalamasından çok daha yüksek performans göstermektedir. Okullarımız arasında başarı farkını en aza indirmek için diğer projelerle birlikte **matematik seferberliği** gibi somut adımlar atılmaktadır. Türkiye, matematik ve fen okuryazarlığında son 15 yılda, katıldığı tüm PISA uygulamalarından en yüksek ortalama puana ulaşmış; okuma becerilerinde ise performansını önemli ölçüde artırmıştır. Elbette hedef OECD ortalamasına ulaşmaktır.

TIMSS KAPSAMI VE SONUÇLARI

PISA ile TIMSS arasındaki **en temel fark**, PISA'da zorunlu eğitim dönemini tamamlayan öğrencilerin iş gücü piyasası tarafından ve ekonomik kalkınma açısından istenen, uygulamaya dönük okuryazarlık becerilerinin hangi seviyede olduğu değerlendirilmekte iken TIMSS'te eğitim programı ile ilişkili becerilerin değerlendirilmesidir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 2-MODÜL

TIMSS'te 4 ve 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin okul başarısına dair daha doğrudan çıktılar elde edilmektedir. PISA çalışmasıyla son derece yakın istatistikler elde edilmiştir. PISA'da önemli ölçüde puanlarımız artmış olmakla birlikte OECD ortalamasına henüz ulaşamamak da TIMSS'in eğitim programıyla daha ilişkili olması sebebiyle müfredata dayalı değerlendirmelerde öğrencilerimiz daha yüksek performans göstermektedir.

Türkiye PIRLS'e ilk defa 2001 yılında katılmış, 20 yıllık bir aradan sonra alınan kararla 2021 yılında tekrar dâhil olmuştur. Bu uygulamaya ilişkin sonuçlar 2022 yılının sonunda açıklanacaktır.

OECD SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER ARAŞTIRMASI

2017 yılında OECD tamamen sosyal ve duygusal beceriler odaklı yeni bir araştırma başlatmıştır. Türkiye de İstanbul'la bu çalışmaya katılmıştır. Birinci olarak tümüyle sosyal ve duygusal beceriler dikkate alınıyor ki bu diğer tüm izleme araştırmalarından **en önemli farkıdır**. İkincisi 10 ve 15 yaş grupları **ayrı ayrı ele alınmaktadır** ki duyuşsal özellikler, sosyal ve duygusal özellikler yaşa bağlı olarak, özellikle de ergenlik dönemine bağlı olarak önemli değişimler gösterebilmektedir. Üçüncüsü ölçümler, dünyanın farklı bölgelerinde kabul gören **beş faktörlü kurama dayalı olarak** yapılmaktadır. Beş faktörlü modeli oluşturan ana alanlar ve bu alanları oluşturan alanlar: açık fikirlilik (yaratıcılık, hoşgörü, merak), iş birliği (empati, iş birliği, güven), duygu düzenleme (iyimserlik, strese dayanıklılık, duygu düzenleme), görev performansı (sebat, öz denetim, sorumluluk) ve başkalarıyla etkileşimde olma (sosyallik, girişkenlik, enerji) olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmayı özel kılan diğer bir özelliği de **veri çeşitlemesinin** kullanılmasıdır. Veri çeşitlemesiyle kastedilen aynı sorular üzerinden hem öğrencilerden hem öğretmenlerinden hem de velilerinden bilgi toplanmasıdır ki bu sonuçların daha güvenilir hâle getirilmesine katkı sağlamaktadır. Kültürel özelliklerle beş faktörlü modelde bahsi geçen sosyal ve duygusal özelliklerin yakından ilişkili olduğu bilinmektedir. Paylaşılan temel bulgular tüm katılımcılardan elde edilen genel bulgular olmakla birlikte **Türkiye'nin bulguları** genel bulgularla benzerlik göstermektedir. Enteresan sonuçlarından biri neredeyse tüm becerilerde 10 yaş grubu 15 yaş grubundan daha yüksek puanlara sahiptir. Ayrıca sosyal ve duygusal beceriler anlamında kız ve erkek öğrencilerin önemli farklılıklara sahip olduğu ve bu becerileri geliştirmeye dönük her türlü müdahalede cinsiyetler arası farkların dikkate alınması gerekliliğidir. Müfredat dışı spor aktivitelerine katılan öğrencilerin katılmayanlara göre yaratıcılık puanları %17 ile %16 arasında daha yüksek çıkmıştır. İstanbul'da da bu oranların uluslararası ortalamadan daha yüksek olduğu gözlenmiştir. **Rekabetçi okul iklimi** ve okul içi rekabeti destekleyen politikalar arttıkça öğrencilerin özellikle psikolojik iyilik hâlinde önemli eksikler olduğu görülmektedir. Veli beklentileri ve öğretmen beklentileri arttıkça öğrencinin psikolojik iyilik hâli ve sınav kaygısı da artmaktadır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 2-MODÜL

Öğretmen ve öğrenci ilişkisi arttıkça, daha etkileşimli hâle geldikçe zorbalığa maruz kalma durumu azalmaktadır. Öğretmen ve öğrenci ilişkisi arttıkça okula aidiyet de artmaktadır. İstanbul, katılımcı şehirler arasında öğrencileri okula aidiyet oranı yüksek şehirlerden biridir.

Ulusal izleme çalışmaları kapsamında Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi **(ABİDE)** araştırması, üst düzey bilişsel becerilere öğrencilerimizin ne kadar sahip olduklarını incelenmekte; Türkçe-Matematik-Fen Öğrenci Başarı İzleme Araştırması **(TMF-ÖBA)** ise öğrencilerimizin eğitim programına bağlı kazanımlara ulaşma düzeylerini belilemek üzere yapılmaktadır. 2019 yılında ilk defa tamamen bilgisayar ortamında gerçekleştirilen okuma, dinleme, yazma ve konuşma olmak üzere dört temel becerinin hepsini kapsayan **Türkçe dil becerilerinin izlenmesi araştırması** yapılmış ve yaygınlaştırılmaktadır.

OSMAN CEM ÇAKMAK

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK

Jean Jacques Rousseau “*Eğitim Üzerine*” adlı eserinde **konu merkezli eğitim anlayışı yerine** öğrenci merkezli bir eğitim anlayışının kullanılması gerektiğini öne sürmüştür. Konu merkezli eğitim anlayışından öğrenci-merkezli eğitim anlayışına geçiş rehberlikte çok önemli bir yere sahiptir.

Okul örgütü öğretim (öğretmenler), yönetim(Okul yöneticileri, memurlar ve aynı zamanda denetçiler) ve öğrenci kişilik hizmetlerinden oluşur. Öğrenci kişilik hizmetleri Öğretim ve yönetim hizmetlerinin dışında kalan, öğrenciye dönük olarak düzenlenen tüm hizmetlere denir. Öğrencilerin öğretmenler tarafından ele alınamayan ve genellikle ikinci sıraya atılan ihtiyaçları vardır.

Öğrencilerin sosyo-duygusal, akademik ve kariyer anlamında gelişmeleri önemlidir. Konu merkezli eğitim anlayışının hâkim olduğu dönemlerde önemli görülmeyen bu ihtiyaçlar öğrenci merkezli eğitim anlayışının genel kabulü ile birlikte önemli görülmeye başlanmıştır.

Öğrenci Kişilik Hizmetleri: (1) Sağlık hizmetleri; (2) sosyal yardım hizmetleri; (3) rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; (4) özel eğitim ve özel yetiştirme hizmetleri ve (5) sosyal-kültürel hizmetlerdir.

Rehberliğin Ortaya Çıkmasını Gerektiren Koşullar

1. Meslek seçiminin zorlaşması
2. Bireysel farkların eğitimde dikkate alınma zorunluluğu
3. İlerlemeci eğitim anlayışının benimsenmesi
4. Demokratik toplumlarda bireylere tanınan seçme özgürlüğü
5. Demokratik yaşamın karar verme gücüne sahip bireyler gerektirmesi
6. Eğitimde bireyin duygusal yönlerine verilen önemin giderek artması
7. Psikometride gelişmeler
8. Akıl sağlığına verilen önemin artması

Bir meslek olarak okul danışmanlığı, mesleki rehberlik hareketi olarak başlamıştır. Rehberlik 1900–1920 yıllar arası “**meslek seçimi ve işe yerleştirme**” ağırlıklı; 1930–1960 yılları arasında “**okula uyum**” ağırlıklı ve 1960’dan günümüze ise “**kişisel gelişim**” ağırlıklı olarak yürütüldüğü görülür.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

REHBERLİK MODELLERİ

Parsons Modeli: Kişilerin mesleki seçim süreçlerine yardımcı olmak amaçlanır.

Özellik Faktör Modeli: Öğrencilerin ayrıntılı incelenmesini tanınmasını gerektiren ve çok sayıda ölçme aracının geliştirilmesine katkıda bulunan bir modeldir.

Rehberliği Eğitim Süreci ile Karşılaştıran Model: Rehberliği diğer konular gibi eğitim sürecinde öğretilecek bir konu olarak görür.

Rehberliği Karar Verme Sürecine Yardım Olarak Gören Rehberlik Modeli: Rehberliğin kişilerin karar aşamasında yararlanacağı bir hizmet olarak görür ancak bu rehberliğin süreklilik ilkesi ile çelişmektedir.

Gelişimsel/Kapsamlı Rehberlik Modeli: Bu en güncel yaklaşım olarak düşünelim. Gelişim süreklidir ve rehberlik de bu süreci destekleyen bir modeldir. Günümüzde daha kullanışlı bir model olarak karşımıza çıkıyor.

Rehberliğe Ait Genellemeler: Rehberlik bir süreçtir, bireye yardım etme işidir, bilimsel ve profesyonel bir yardımdır, esası bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir ve bireye dönüktür.

Rehberliğin amacı, bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir. RPD yardımı akademik bir öğrenme konusu ya da ders değildir. Rehberlik bir disiplin görevi değildir; rehberlik yargılamaz ve ceza vermez. RPD yardımı bireye tek yönlü olarak doğrudan doğruya yapılan bir yardım değildir. RPD yardımı her türlü problemi hemen çözebilecek sihirli bir güce sahip değildir.

REHBERLİK HİZMETLERİ/İŞLEVLERİ

Psikolojik Danışma: Rehberliğin özünü oluşturur. Bireyin karar verme ve problem çözme ihtiyaçlarını karşılayarak yüz yüze kurulan psikolojik yardım ilişkisidir.

Oryantasyon: Öğrencilerin okula ve yakın çevresine uyumlarını amaçlayan hizmettir. (1) Okulun kurum olarak tanıtılması ve kısa tarihi, (2) okulun bina ve olanakları, (3) çevre, (4) programlar, (5) program dışı etkinlikler, (6) rehberlik servisi, kurallar vb.

Bireyi Tanıma: Tüm diğer etkinliklerin bir şekilde ilişkilendiği rehberlik işlevidir.

Bilgi Toplama ve Yayma: Eğitsel ve mesleki rehberlikle yakından ilişkilidir. Bilgi toplarken okul içi kaynakların dışında başka kaynakları da kullanmak gerekir.

Yöneltme ve Yerleştirme: Okul sınırları içinde kalan eğitsel ve sosyal konulardaki yerleştirmeler okul içi, okul sınırlarını aşan başka bir okul veya işe yerleştirme çalışmaları ise okul dışı yerleştirme çalışmalarıdır. Eğitsel yerleştirmeler eğitim programı, **ders, kurs** ve başka bir okul gibi yerleştirmeleri kapsar. Mesleki yerleştirmeler öğrencilerin bir iş veya mesleğe yerleştirilmelerini, sosyal yerleştirme ise kültürel, sosyal veya **eğitsel kollara** yerleştirmeleri kapsar.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

İzleme: Okuldan mezun olan öğrencilerin ya da bir alanı tercih eden öğrencinin izlenmesi bu kapsamdadır.

Müşavirlik: Dolaylı yollardan öğrencilere sunulan hizmetlerdir. Öğrencilere değil okuldaki diğer personele yöneliktir. Okuldaki yöneticilerin ve diğer öğretmenlerin ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmalarını sağlamaya yönelik olabilir.

Araştırma ve Değerlendirme: Bir tür AR-GE çalışması demek olan bu çalışmalar bireylere hizmet verecek olan bir servisin gerçekçi ve etkili olma çabası olarak değerlendirilmelidir.

Çevre ve Veli ile İlişkiler: Rehberlik etkinliklerinde okul çevresinin ve velilerin iş birliğinin sağlanması veya en azından bilgi verilmesi gerekir.

Okul PDR hizmetlerinin nasıl örgütleneceği konusunda çeşitli modeller uygulanmıştır. Bu modellerden başlıcaları:

Hizmetler Modeli: Psikolojik danışmanların etkinlikleri oryantasyon, bireyi tanıma, bilgi verme, psikolojik danışma, yerleştirme ve izleme biçiminde altı kategoride ele alınmıştır.

Süreç Modeli: Psikolojik danışma hizmetinin linik ve terapötik yönü vurgulanmış, psikolojik danışmanlar psikolojik danışma, müşavirlik ve koordinasyon rollerini üstlenmişlerdir.

Görevler Modeli: Psikolojik danışmanların görevleri basitçe listelenmiştir. Son görev genellikle “Zaman zaman kendisine verilen diğer görevleri yerine getirir.” biçiminde ifade edilir. Bu durum da psikolojik danışmanların rollerinde bazen belirsizliklere neden olmuştur. Bu üç model de programdan ziyade psikolojik danışmanın pozisyonu üzerinde odaklandığı için rehberlik hizmetleri eğitim sürecinin ana parçası olmaktan çok, eğitim faaliyetlerini destekleyen bir hizmet alanı olarak görülmüştür.

Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları Modeli: Rehberliği meslek ya da program seçimi ve kriz durumlarına müdahale ile sınırlayan geleneksel modellere bir tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programının süreçsel öğeleri

Bireysel planlama: Öğrencilerin kişisel ve mesleki gelişimlerinin yanı sıra kendi öğrenimlerini de planlamaları ve yönetmelerine yardımcı olacak etkinlikler içerir.

Müdahale hizmetleri: Öğrencilerin acil sorunlarına ve ihtiyaçlarına yönelik etkinlikler sunulur.

Sistem desteği: Rehberlik müfredatının düzenlenmesi ve yürütülmesinden okul psikolojik danışmanları sorumlu olmakla birlikte, müfredatın başarılı bir şekilde uygulanması için okuldaki tüm birimlerin ve personelin iş birliği ve desteği gerekir. Rehberlik müfredatı öğrencilere sınıf ve grup etkinlikleri şeklinde sunulabilir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma (RPD) Hizmetleri Programı

Bu programı hazırlamakla görevli ekip yani Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu şunlardan oluşmaktadır: Müdür (veya görevlendireceği yardımcısı) Psikolojik danışman, Her sınıf düzeyinden birer sınıf rehber öğretmeni, Ödül ve disiplin kurulu temsilcisi, Okul aile birliği başkanı ve öğrenci temsilcisi, Eğer okulda psikolojik danışman yoksa RAM'dan müşavirlik hizmeti alınarak RHYK tarafından hazırlanır.

Okul Psikososyal Destek Ekipleri: Millî Eğitim Bakanlığı rehberlik hizmetleri kapsamında, doğal afet, terör, göç, intihar, ölüm-yas, cinsel istismar gibi travmatik ve zorlu olaylar karşısında psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetleri yürütülmektedir.

Okul Psikososyal Destek Ekipleri; Müdür (veya görevlendireceği yardımcısı), Varsa rehber öğretmenler/psikolojik danışmanlar ve Rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu üyesi her sınıf düzeyinden en az bir sınıf rehber öğretmeninden oluşur.

İhmal ve istismar vakası şüphesinde başvurulacak yerler;

- İl/ilçe Emniyet Müdürlüğü Çocuk Büro Amirliği
- Emniyet Genel Müdürlüğü 155 İhbar Hattı
- İl/ilçe Sosyal Hizmetler Merkezi Müdürlüğü
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 183 İhbar Hattı

Ülkemizde okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri gelişimsel anlayıştan hareketle genellikle

Kapsamlı RPD Programları Modeli temelinde planlanmaktadır.

Kapsamlı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programının Genel Özellikleri: Sonuç temellidir, Standart temellidir, Veri tabanlıdır, Gelişimseldir ve kapsamlıdır, Takım çalışmasını gerektirir.

Okul RPD hizmetinin genel değerlendirmesi için sene sonu rehberlik faaliyet raporu "MEBBİS E-Rehberlik" bölümüne girilir ardından okul müdürünün onayı ile il/ilçe RAM'a gönderilir. **Sınıf rehberlik programının** değerlendirmesinde, sınıf rehber öğretmeni tarafından dönem sonu rehberlik faaliyetleri raporu (her dönem için ayrı ayrı) ve yılsonu rehberlik faaliyet raporu olmak üzere 3 adet değerlendirme aracı tamamlanır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu eğitim kurumu müdürünün başkanlığında şu üyelerden oluşur: Eğitim kurumunda görevli müdür yardımcıları, Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar, Sınıf rehber öğretmenlerinden her sınıf düzeyinden seçilecek en az birer temsilci, Okul öncesi eğitim kurumlarında farklı yaş grubundaki çocukların eğitiminden sorumlu en az birer öğretmen, Ortaöğretim kurumlarında disiplin kurulu ve onur kurulundan; ilköğretim kurumlarında ise öğrenci davranışları değerlendirme kurulundan birer temsilci, Okul-aile birliğinden bir temsilci

Rehber öğretmen/psikolojik danışmanı bulunmayan eğitim kurumlarında gerektiğinde rehberlik ve araştırma merkezinden bir rehber öğretmen/psikolojik danışmanın katılımının sağlanması için planlama yapılır. Eğitim Kurumu müdürü, müdür yardımcıları ile rehber öğretmen/psikolojik danışman komisyonun **sürekli üyesidir**. Komisyonun diğer üyeleri her ders yılı başında öğretmenler kurulunda belirlenir. Okul RHYK eğitim kurumuna ait özel hedeflerin belirlenmesinde görüş bildirir. (Özel hedefleri Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerinden **'RİBA'** elde ettiğimiz sonuçlardan alırız. Mayısta tamamlanan anketler eylülde komisyona sunulur ve bu şekilde **özel hedefler belirlenir.**)

Rehber öğretmenler, sınıf rehberlik programlarının hazırlanmasında, uygulanmasında, sınıf içi rehberlik uygulamalarının geliştirilmesinde sınıf rehber öğretmenlerine müşavirlik eder. Her yıl kasım ayı içerisinde sınıf rehber öğretmenleri tarafından bir örneği rehberlik ve psikolojik danışma servisine iletilen risk altındaki öğrencilere ait verileri birleştirerek eğitim kurumuna ait **risk haritasını** oluşturur.

E-Rehberlik ile RPD hizmetlerinin çerçevesi Bakanlık tarafından ilk defa çizilerek hizmetlerin ölçülebilir ve hesap verebilir olarak sunulması amaçlanmıştır.

Eğitim kurumu müdürleri okul RPD programını, haftalık programı, öğrenci yönlendirme formlarını görüntüleyebilmekte ve onaylamak suretiyle sistem üzerinden rehberlik ve araştırma merkezlerine gönderebilmektedir.

Rehberlik Araştırma Merkezlerine Öğrenci Yönlendirme

Yaşıtlarından anlamlı derecede farklılık gösteren öğrenciler belli bir süre gözlem yapıldıktan ve gerekli tedbirler alınmasına rağmen bir ilerleme gösteremediği durumlarda, veli de durumla ilgili bilgilendirilerek Rehberlik Araştırma Merkezlerine yönlendirme işlemleri yapılır. Yönlendirme işlemleri için sınıf/şube rehber öğretmeni kendi MEBBİS sisteminden giriş yapar. **E-Rehberlik modülünden** Öğrenci Yönlendirme işlemleri sekmesine tıklayarak Eğitsel Değerlendirme/İstek Formu seçeneklerinden ilgili olanı seçer.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

İlk kez ve kademe geçişlerinde Eğitsel Değerlendirme Formu (İlk inceleme), rapor yenilemek için Eğitsel Değerlendirme Formu (Yeniden İnceleme) ve Tıbbi Tanı Gerektiren Durumlar ve Yönlendirme Süreci için **Psikolojik Destek Yönlendirme Formu** kullanılır.

Okullardan gelen RİBA'lar ilçelerde toplanır, daha sonra bu sonuçlara göre iller alandaki **yerel hedefleri** belirler.

Okul müdürü eğitim kurumunun özel hedeflerini e-Rehberlik sistemine işler. Rehberlik ve psikolojik danışma servisinde hazırlanan **okul rehberlik ve psikolojik danışma programını** en geç ekim ayı ilk haftasında e-Rehberlik sistemi üzerinden onaylamak yoluyla eğitim kurumunun bağlı bulunduğu **rehberlik ve araştırma merkezine** ulaştırır. Fahtalık programın uygulanmasını e-Rehberlik sistemi üzerinden izler. Okul sene başı öğretmenler kurulunda her sınıf için belirlenen sınıf rehber öğretmenini zorunlu olmadıkça öğrencilerin mezuniyetine kadar değiştirmemeyi esas alarak görevlendirir. Sınıf rehber öğretmenleri tarafından hazırlanan sınıf rehberlik planlarını onaylar ve uygulanmasını izler. Her yıl kasım ayı içerisinde okul risk haritasını eğitim kurumunun bağlı bulunduğu rehberlik ve araştırma merkezine ulaştırır.

Sınıf rehber öğretmeni Sınıf rehberlik planını sınıf rehberlik programı çerçevesinde hazırlayarak en geç ekim ayının ikinci haftasında eğitim kurumu müdürüne onaylatır. Her yıl kasım ayı içerisinde sınıfında bulunan **risk altındaki öğrencilere ait** verilerin bir örneğini rehberlik ve psikolojik danışma servisine iletir. Bireyi tanıma tekniklerinden uzmanlık bilgisi gerektirmeyenleri (Sosyometri gibi, kimdir bu gibi etkinlikleri yaparak) sınıfında uygular. Öğrencilerini öğrenci kulüplerine, seçmeli derslere ve sosyal etkinliklere yöneltir. Sınıfıyla ilgili yürüttüğü rehberlik çalışmalarına ilişkin raporu **her dönem sonunda** eğitim kurumu müdürüne sunar. Eğitim kurumunda rehber öğretmen/psikolojik danışmanın bulunmaması hâlinde öğrenciyi rehberlik ve araştırma merkezine yönlendirir.

Sınıf rehberlik programı: Öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişim alanlarına yönelik olarak belirlenmiş kazanımların sınıflarda grup etkinlikleri yolu ile öğrencilere sistemli bir şekilde sunulmasını amaçlayan programdır.

SRP'de **akademik**(Ör: O kula ve okulun çevresine uyum sağlama, okula aidiyet duygusu geliştirme) **kariyer** ve **sosyal** duygusal (Ör: Kendilerini tanımaları, Kararlar vermeleri) olmak üzere üç gelişim alanı tanımlanmıştır. Akademik, kariyer ve sosyal duygusal gelişim alanlarında bilişsel ve psiko-motor (devinsel) davranışların kazandırılması amaçlanmış olsa da **duyuşsal davranışların** kazandırılmasına daha çok odaklanılmıştır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

SPR, Millî Eğitim Bakanlığının tüm eğitim ve öğretim kurumlarındaki öğrencilere yöneliktir. “21. Yüzyıl Becerileri” olarak adlandırılan yeni nesil becerilere odaklanılmıştır. Akademik, kariyer ve sosyal duygusal gelişim alanlarına bu yeni nesil becerilerle ilgili yeni yeterlik alanları ve kazanımlar eklenmiştir. Program hazırlanırken hem bireye hem de topluma karşı sorumluluklar gözetilmiştir. kazanımlar öğrenciyi aktif kılan ve **yansıtıcı düşünme** gerektiren niteliktedir. Kazanımların sırasını öğrenci, okul ve bölge özelliklerini dikkate alarak değiştirebilirler. Okul öncesi düzeyindeki çoğu kazanıma ilkökul birinci sınıf düzeyinde de yer verilmiştir. Sınıf Rehberlik Programı’nda okul rehberlik öğretmeni tarafından özellikle uygulanması belirtilen kazanımlar açıklamalar bölümünde belirtilmiş

Sınıf Rehberlik Programının değerlendirilmesinde; uygulama sürecinde kazanım etkinlikleri ile ulaşılan öğrenci sayıları (**süreç değerlendirmesi**), etkinliklerde ve etkinlik sonrasında başta öğrenciler olmak üzere, öğretmen ve veliler gibi hedef kitleye uygulanacak olan ölçek, anket ve diğer ölçümlerle elde edilen veriler (**algıya dayalı değerlendirme**) ve öğrencilerin belirli aralıklarla başarı, okula devam, okul memnuniyeti, disiplin suç oranlarının incelenmesi ile elde edilen veriler (**sonuç değerlendirmesi**) kullanılmaktadır.

Öğretmenin Öğrenciyi Tanıma Nedenleri, Ünite planı yapmak, ders etkinliklerini düzenlemek, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik yöntem ve teknikleri seçmek, uygun ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri kullanmak, öğrencileri **belli bir mesleğe hazırlamak**, bu meslekle ilgili davranışları kazanmalarına yardım edebilmek vd.

Bireyin tanınması için gerekli özellikler: Sağlık Durumu, Yetenekler, İlgiler, Akademik Başarı, Kişilik, Benlik Tasarımı ve Değerler, Çevre ile İlgili Bilgiler

Geçerlik ve güvenirlik katsayıları ne kadar yüksek olursa olsun, sadece bir ölçme aracı bireyi tanımak için yeterli değildir. Bireyi bütün yönleri ile tanımak mümkün değildir. Ancak, amaç bireyi olabildiğince farklı yönleriyle tanımaya çalışmak olmalıdır. Bireyi tanıma tekniklerinin değişik zamanlarda uygulanıp elde edilen bilgileri ayrı ayrı yorumlamak yerine bu teknikleri birlikte veya kısa zaman dilimi içinde uygulayıp sonuçlarını **birlikte yorumlamak** daha yararlıdır. Herkese uygulanan ve herkes tarafından kabul edilen bir teknik yoktur. Bireyi tanıma tekniklerinin hepsini bütün öğrencilere uygulamak zorunlu veya gerekli değildir. Bireyi tanıma teknikleri birer araçtır. Bireyi tanıma hizmetleri sadece duygusal sorunu olan öğrencilere değil, tüm öğrencilere yönelik olmalıdır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

Rehberlikte bireyi tanımak için kullanılan teknikler iki gruba ayrılır: Testler ve test dışı teknikler.

İyi bir testin sahip olması gereken 4 özellik vardır:

- **Geçerlik:** Ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı şeyi eksiksiz, tam olarak ölçmesidir.
- **Güvenirlilik:** Ölçme aracının ölçmek istediği şeyi hatasız ve doğru olarak ölçmesidir.
- **Kullanışlılık:** Ölçme aracının kullanılmasının kolay olmasıdır.
- **Ekonomiklik:** Ölçme aracının ekonomik olması, çok pahalı ve masraflı olmamasıdır.

Birden fazla test uygulanmışsa sonuçlara yetenek testlerinden başlanması uygun olur. Yetenek testi sonuçlarından hemen sonra veya eş zamanlı olarak ilgi testleri açıklanmalıdır. İlgi ve yetenek arasında tutarsızlık bulunduğu durumlarda bunun nedeni araştırılmalıdır. Danışana testlerin bir bakıma bireyi başkalarıyla karşılaştırma aracı olduğu, **mutlak ölçme yapmadığı**, ölçmede hata olabileceği söylenerek test sonuçlarıyla tutarlı olmayan yaşantılarını gözden kaçırmaması sağlanmaya çalışılmalıdır.

Rehberlikte Kullanılan Testler: Yetenek Testleri, İlgi Envanterleri Kişilik Testleri Tutum Ölçekleri **Yetenek testi** deyince de ilk akla gelen zekâ testi olmaktadır. Zekâ testleri gerçekten de test anlayışının temelini oluşturur. Geliştirilen ilk testler de zekâ testleri olmuştur. **İlgi Testleri**, bireyin ilgilerini belirlemek amacıyla kullanılan testlerdir. Birden fazla ilgi aynı anda değerlendirildiği ve değerlendirmenin belli bir ölçüt çerçevesinde tüm ilgileri kapsadığı düşünüldüğü için **envanter** olarak isimlendirilir. Ülkemizde ilgi ölçmek için kullanılan en yaygın ölçek, **Kuder İlgi Alanları Envanteri'dir. Tutum ölçekleri** kişilerin belli bir nesne ya da duruma yönelik duygusal, düşünsel veya davranışsal eğilimlerini belirlemeye yönelik testlerdir.

Ebeveynlik Tarzları

Demokratik anne-baba: Kural koyarlar ama kuralların mantığını açıklarlar.

Otoriter anne-baba: Çocuklarını kontrol ederler ancak onları dinlemezler.

İzin verici anne-baba: Çocuklarıyla yakından ilgilenir ancak onlardan pek bir şey istemezler, kural koymazlar

İhmalkâr anne-baba: Çocuklarının yaşamıyla son derece ilgisizdirler.

RPD hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesinde; yetkinlik, dürüstlük, gizlilik, duyarlılık, bilimsellik ve sorumluluk ilkeleri esas alınmıştır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

ÖZEL EĞİTİM

Özel eğitim ihtiyacı olan birey “Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey” şeklinde tanımlanmaktadır.

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler

Zihinsel yetersizlik, 22 yaşından önce ortaya çıkan, hem öğrenme, akıl yürütme, problem çözme gibi zihinsel işlevlerde hem de bireylerin günlük yaşamlarında gerçekleştirdikleri kavramsal, sosyal ve pratik becerilerin toplamı olan uyumsal davranışlarda önemli sınırlılık durumudur.

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler

nörogelişimsel bir bozukluk olup yaşamın erken dönemlerinde sosyal iletişim ile etkileşimde güçlük yaşama ve sınırlı yineleyici davranışlar sergileme gibi belirtilerle ortaya çıkan bir durumdur. Otizm, bir sosyal iletişim bozukluğudur. Göz kontağından kaçınırlar ya da gözlerinin kenarlarından bakabilirler.

Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler

Okuma, yazılı anlatım ve/veya matematik alanında güçlüklerle karakterize olan nörogelişimsel bir bozukluktur. Öğrencinin yapabilecekleri ile yapabildikleri arasındaki farkın fazla olmasıdır. Özellikle disleksi olan öğrenciler okumada ciddi problemler yaşarlar.

Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Öğrenciler

Dilin biçim, içerik ve kullanım bileşenlerinin bütünleştirilmesi sırasında bu bileşenlerin en az birinde ortaya çıkan sorunlar nedeniyle öğrenciler dil ve konuşma bozukluğu tanısı alabilirler.

İşitme Yetersizliği Olan Öğrenciler

İşitme duyarlılığının kısmi ya da tamamen yitilmesinden kaynaklı özel eğitim ve destek eğitime ihtiyaç duyan birey olarak tanımlanmaktadır.

Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler

Gözün yapısında oluşan zedelenmeye bağlı olarak gözün görme işlevini gerçekleştirememesi durumuna görme yetersizliği denir.

Rehberlik ve Araştırma Merkezine Yönlendirme

Devam eden öğretim programını takip etmede güçlük yaşayan öğrencilerin fark edilmesi değerlendirme sürecinin başlangıcını oluşturur. Öğrenci hakkında bilgi toplama ve toplanan bu bilgilerden bir yargıya varma süreci genel olarak “değerlendirme” olarak tanımlanmaktadır. Değerlendirme süreci, **ilk belirleme** aşamasıyla başlar. İlk belirleme aşamasında öğretmenler, akademik, sosyal-duygusal, motor ve dil becerileri bakımından akranlarından önemli ölçüde ayrılan öğrencileri belirler.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

Bu süreçte öğrenci performansı ile ilgili kaba değerlendirme yapılarak öğrencinin yapabildikleri ve yapamadıkları gözlemler, görüşmeler ve kontrol listeleri gibi çeşitli informal değerlendirme araçları kullanılarak öğrenciler belirlenebilir. İlk belirleme sürecinin, öğretim döneminin başında ve kısa süre içerisinde tamamlanması önemlidir. İkinci aşamada gönderme öncesi süreç uygulanır. Öğretmenin eğitim ortamında çeşitli **düzenlemeler** yapması ve bu düzenlemeler sonrasında öğrencinin eğitim faaliyetlerine katılımının artıp artmadığını değerlendiren bir işleyişe sahiptir. Bu süreçte, bilgi toplama, Müdahale Programı Hazırlama, Müdahale Programını Uygulama ve Sonuçlarını Değerlendirme işlemleri yapılır. Müdahale Programı Hazırlarken öğretmen; Program hedeflerinde, Öğretimsel süreçlerde, Sınıf yönetiminde, Sınıf ortamında **uyarlama** yapabilirler. Bu sürenin genellikle **üç ile beş ay** arasında sürmesi önerilmektedir.

Öğrencideki ilerleme beklenen düzeyde değil ise öğrenci, ailesinin de onayıyla **ayrıntılı değerlendirme** için hastanelere ve RAM'a yönlendirilir ve gönderme süreci başlatılır. Gönderme öncesi süreç sistematiik bir şekilde yürütüldüğünde özel eğitim ihtiyacı olduğundan şüphe edilen birçok öğrenci yönlendirmeye gerek kalmadan genel eğitim sınıfında akranlarıyla birlikte eğitim-öğretimlerini sürdürebilmektedir. Öğretmen, gönderme öncesi süreçte öğrenci özelinde uyguladığı müdahale programının içeriği ve sonuçları hakkında bir gönderme raporu hazırlar. uzmanların ayrıntılı değerlendirmesinde uygulanan müdahaleler ve stratejilere bakacak olursak; akran aracılı öğrenme, Sınıf ortamında görseller kullanarak hatırlama becerilerini destekleme, Dil gelişimini desteklemek için genişletme tekniği kullanılabilir. Grup çalışmalarına olanak veren çevresel düzenlemeler yapılabilir. 3. sınıfa devam eden öğrenci için öğretmen okuma metinlerini 2. sınıf düzeyinden seçilebilir.

Tanıılama süreci ilk olarak tıbbi tanı ile başlar. RAM'larda bulunan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından eğitsel değerlendirme ve tanıılama yapılır. Eğitsel değerlendirme ve tanıılama süreci sonrasında özel eğitim hizmetlerine uygun olduğuna karar verilen öğrenciler için **özel eğitim değerlendirme kurulu raporu** düzenlenir. Uygun eğitim ortamlarına ve özel eğitim hizmetlerine yönlendirilir ve **yerleştirme** süreci başlatılır. iki farklı yerleştirme kararı verilebilir:
Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla genel eğitim sınıfında eğitim almasıyla diğer, öğrencinin kendisiyle benzer yetersizliğe sahip öğrencilerin devam ettiği özel eğitim okulunda ya da sınıfında eğitim almasıdır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

Ülkemizde özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin devam edebilecekleri eğitim ortamları ya da yerleştirme seçenekleri **en fazla kısıtlayıcı olandan en az kısıtlayıcı olana** doğru aşağıda gibi sıralanmaktadır:

- Yatılı özel eğitim okul ve kurumları
- Gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları
- Özel eğitim sınıfı
- Yarı zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme
- Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme

Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları sayesinde bu aileler, normal gelişim gösteren akranların aileleriyle ilişkiler geliştirerek kendilerini toplumsal yapının bir parçası olarak görebilirler.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Hazırlama

Özel eğitim ihtiyacı olan her öğrenci için yerleştirildikleri eğitim ortamında bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) oluşturulması **yasal bir zorunluluktur**. BEP'in hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinden okullardaki **BEP geliştirme birimi** sorumludur. BEP geliştirme biriminde okul müdürü ya da görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında; Rehber öğretmen, Öğrencinin sınıf öğretmeni, Öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, Öğrencinin velisi ve Öğrencinin kendisi bulunur. Velinin yazılı isteği doğrultusunda ilkokul döneminde öğrencilerin bir kereye mahsus sınıf tekrarı yapmasına karar vermek BEP geliştirme kurulunun görevlerinden bir tanesidir. Bireyselleştirilmiş eğitim programının içeriğinde **yer alması gereken bazı temel öğeler** bulunmaktadır. Bunlar; Öğrencinin demografik özelliklerinin tanımı, Öğrencinin eğitsel performans düzeyinin tanımı, Uzun dönemli ya da yıllık hedefler, Kısa dönemli hedefler, Öğretim yöntemleri ve materyaller, Amaçlara ulaşmak için gerekli olan zamanın başlama ve bitiş tarihleri, Uygun değerlendirme yöntemleri ve ölçütleri, Ek hizmetler.

Öğretimin bireyselleştirmesi, bir sınıftaki tüm öğrencilerin hedeflenen davranışları kazanmaları için yapılabilecek uyarlamalar anlamına gelmektedir. Öğretim uyarlamaları, öğrenme hızı ve kapasitesi bakımından akranlarına göre farklılık gösteren öğrencilerin kendi hızlarında öğrenmeleri ve sınıf içinde gerçekleştirilen faaliyetlere üst düzeyde katılımları için yapılan çeşitli düzenlemelerdir. BEP parçası olan düzenlemeleri ve değişiklikleri içerir. Bunlar, Fiziksel düzenlemeler, Sürece yönelik düzenlemeler, Sınıf iklimine yönelik düzenlemeler, Öğretimsel düzenlemeler, İşleyişle ilgili düzenlemeler.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

Ön sıralara davranış problemi olan öğrencilerin oturtulması öğretmenin kontrolü açısından daha kolay olur. Sıraların yerleştirilme düzeninin geleneksel olarak arka arkaya dizim şeklinden daha farklı şekillerde dizilmesi (Örneğin, U şeklinde) öğretimlerin daha etkili olmasına katkı sağlayabilir.

Sürece yönelik düzenlemelerle genel ilkeleri belirleme, sınıf kurallarını tanımlama, sınıf rutinleri oluşturma gibi sınıfın işleyişi ile ilgili düzenlemeler planlanır ve öğrencilere aktarılır. Sınıf kuralları yedi maddeyi aşmamalıdır. Aksi takdirde hatırlanması zor olabilir. **Sınıf iklimine yönelik düzenlemelere** örnek olarak ders dışı konularda da sohbet etmek verilebilir. **Öğretimsel düzenlemelere** örnek Öğrenci grupları oluşturma olabilir. Performans düzeylerine, öğrenme hızlarına, öğrenme tarzlarına göre benzer ya da zıt özelliklerdeki öğrenciler bir araya getirilebilir. Gruplara ayrılan öğrencilere büyük grup, küçük grup ya da bireysel olarak öğretim yapılır. Büyük grup eğitimi, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin sınıftaki diğer öğrencilerden ayırtırmadan grubun içinde yer alması grup öğretiminin olumlu bir yönüdür. **İşleyişle ilgili düzenlemelere** örnek sınavların süresinde, türünde ve süresinde uyarlamalar yapma verilebilir.

ÖZEL YETENEK KAVRAMI

Millî Eğitim Bakanlığı (2013) tarafından yayınlanan özel yetenekli bireyler strateji ve uygulama planında “Özel yetenekli birey zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, motivasyon veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir.” şeklinde yapılmıştır. Marland Raporu’nda ise **üstün zekânın birden fazla alanda** görülebileceği vurgulanmıştır. Bu alanlar genel zihinsel alan, özel akademik alan, yaratıcı-üretken alan, liderlik alanı, sanat alanı veya psikomotor alan olabilir.

Öne Çıkan Özel Yetenek Kuramları

Üçlü Halka Kuramı: Özel yetenek ortalama üstü yetenek, yaratıcılık ve motivasyondan oluşur.

Bireyde bu bileşenlerin biri eksik olursa özel yetenek ortaya çıkamaz.

Beşgen Kuramı: Özel yetenekli olarak tanımlamak için şu beş ölçüt karşılanmalıdır: Mükemmellik, Nadirlik, Kanıt, Üretkenlik, Değer.

Bulanık Kuram: Kuramda yetenek gelişimi sürecinde hem bileşenlere hem de gelişime değinilmiştir. Kuramın ana bileşenleri yatkınlık, uyarıcı koşul ve etkileşimdir.

Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı: Üstün zekânın üstün yeteneğe dönüştüğü ve bu süreçte öğrenme-uygulama, katalizörler ve şans boyutlarının da rol aldığı belirtilmiştir. Kurama göre üstün zekâ doğuştan var olan mental ve fiziksel alanlara ait yetenekleri ifade etmektedir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

Özel Yeteneklilerin Özellikleri

Öne çıkan karakteristik özellikler; uzun dikkat süresi, güçlü bellek, çabuk öğrenme ve öğrendiğini transfer etme, erken dil gelişimi olarak sıralanabilir. Sosyal duygusal alandaki karakteristik özellikleri gelişmiş mizah, sosyal duyarlılık ve mükemmeliyetçiliktir. Özel yetenekli çocuklarda görülen dikkat çekici bazı özellikler şöyle sıralanabilir: Asenkronize gelişim gösterme, Duygusal açıdan hassas olma

özel yeteneği tanılamak için Clark, öğretmenlerin aday gösterme formları, öğrencinin gelişim alanlarına ilişkin öğretmen raporları, öğrencinin aile hayatıyla ve sağlık durumuyla ilgili spesifik durumları içeren öyküsü, akran değerlendirme formları, okul ve okul dışı ilgi ve tutum envanterleri, öğrencinin çalışmaları, tarama testleri ve grup zekâ testleri kullanılarak çok boyutlu ve aşamalı bir süreç önermiştir. Özel yetenekle ilgili bir program başvurusu varsa **kendini aday gösterebilir**. Bir okulda özel yetenekli öğrenciler için açılacak bir sınıf için okuldaki bütün öğrenciler bir başarı testiyle taramadan geçirilebilir. Grup zekâ testleri, başarı testleri bu aşamada kullanılabilecek araçlar arasındadır. Bireysel ölçme-değerlendirme aşaması aslında tanılama konusunda adı en çok geçen bireysel zekâ testlerinin uygulandığı aşamadır. **ASIS** (Anadolu-Sak Zekâ Ölçeği), **SB** (StanfordBinet) Zekâ Testi), **WÇZÖ** (Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği) **en çok bilinenen bireysel testlere** örnek olarak verilebilir.

Bir matematik öğretmeni bu alanda yetenek potansiyeli olan bir öğrenciyi matematik ve fen alanında eğitim veren Üstün Yetenekliler Eğitim Programı **(ÜYEP)** yetenek sınavlarına başvurması için bilgilendirebilir ve cesaretlendirebilir. Ayrıca iki kere özel öğrencilerin belirlenmesi önemlidir.. Örneğin özel öğrenme güçlüğü olan bir öğrencinin okuma güçlüğü, belki dil alanındaki yetenek **potansiyelini gizleyebilir**.

Özel yetenekli öğrencilerle gerçekleştirilen **eğitsel uygulamalar** yaygın olarak gruplama, zenginleştirme(eğitim olanaklarını çeşitlendir) ve hızlandırma başlıklarında toplanır. En sık tercih edilen farklılaştırma stratejisi zenginleştirmedir .

Günümüzde özel yeteneklilere yönelik eğitim veren kurumlar, okullardaki programlar ve okul sonrası programlar olarak ikiye ayrılabilir. Okul boyutunda genel olarak **lise düzeyinde** eğitim verilmektedir. İlkokul ve ortaokul düzeyinde ise özel yetenekliler için açılan destek eğitim odalarının sayıları artmaktadır. Okul sonrası programlar ise Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM), üniversiteler bünyesinde yürütülen programlar ve bazı özel yetenek programlarıdır .

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 3-MODÜL

Özel yeteneklilere özgü eğitim veren okullar söz konusu olduğunda ise ilk akla gelen **fen liseleri** olacaktır. Benzer şekilde sosyal bilimler liseleriyle güzel sanatlar ve spor liseleri de alana özgü ağırlıklı eğitim veren kurumlardır. Bu kurumların zayıf yönleri de bulunmaktadır. Örneğin yetenek sınavlarının genel merkez sınavlarından sonra yapılması merkezi sınavlarda başarısız olan öğrencilerin spor liselerine yönelmesi gibi bir durum oluşturmakta ve eğitim niteliğini azaltmaktadır. **Konservatuvarlar** ise alana özgü ve yoğun eğitim vermesi, yetenek sınavları, alan uzmanlarıyla çalışması açılarından özel yeteneklilere eğitim veren okullar anlamında iyi örneklerdendir.

BİLSEM modeli okul sonrası uygulamalara iyi bir örnektir. Okul sonrası uygulamalara bir örnek ise üniversite tabanlı programlardır. Bunların ilk ve en aktif olanı Üstün Yetenekliler Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'dir (**ÜYEP**) Her sene 5. sınıf öğrencilerinden programın sınavına katılan ve programa girmeye hak kazananlar ortaokul boyunca okul sonrası şekilde derslere katılırlar.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 4-MODÜL

EĞİTİM ARAŞTIRMALARI VE AR-GE ÇALIŞMALARI

Literatürde sıklıkla rastlanan sınıflandırmada bilimsel yöntemin aşamaları genel olarak şu şekilde açıklanmaktadır: a) problemin fark edilmesi, b) problemin tanımlanması, c) çözüm önerilerinin tahmini, d) araştırma yönteminin geliştirilmesi, e) verilerin toplanması ve analizi, f) karar verme ve yorumlama.

Bilimsel araştırma bir **problem** ile başlar. Problem çok geniş veya çok dar kapsamlı olmamalıdır. Daha önce cevaplanmış olmamalıdır. Araştırma problemini tanımlarken kullanılan başlıklar: Giriş bilgisi, Gelişme, Bilgileri özetleme, Problem durumuna işaret etme

Araştırma fikrinin kaynakları: Günlük yaşam, uygulama, geçmiş araştırmalar ve kuramlardır.

Alanyazın taraması; araştırma problemini sınırlandırmaya yardımcı olur, araştırmanın önemini belirlemeye katkı sağlar, yöntemin geliştirilmesine katkı sağlar, yapılacak araştırmanın sonuçlarının yorumlanmasına yardımcı olur. Alanyazın taraması sürecinde temel amaç mümkün olduğunca birincil kaynaklara ulaşmaktır. **Birincil kaynaklar** (Araştırma raporları, tezler, araştırma makalelerinin yayınlandığı dergiler, özgün kitaplar) **İkincil kaynaklar** (Ansiklopediler, çeşitli kaynaklardan üretilen kitaplar, derleme makaleleri vb.)

Değişken Tanımlama: Örneğin öğrencilerin genel akademik başarıları sosyo-ekonomik düzeylerine göre değişmekte midir? Şeklinde belirlediğimiz bir araştırma sorusu için genel akademik başarı öğrenciden öğrenciye değişim gösterecektir. Yine öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri de öğrenciden öğrenciye değişiklik gösterecektir. Bu durumda araştırma sorusunda yer alan bu kavramlar birer değişkendir. Değişkenin özelliği sayı ve miktar olarak açıklanabiliyorsa buna **nicel değişken** denir. Ör: Sınav puanı. Değişkeni sayısal olarak ifade edemiyor, sınıflandırıyorsa buna **nitel değişken** denir. Ör: Cinsiyet **Süreksiz değişkenler**, ölçülen özellik ile ilgili sadece sınırlı sayıda değer alırken **sürekli değişkenler** iki ölçüm arasında sonsuz sayıda değer alabilirler. Örneğin medeni durum sadece bekar ve evli değerleri alabilir. Bu nedenle süreksizdir. Ancak bireyin yaşı sürekli değişkendir çünkü bireyin bu özelliği miktar olarak kesirli de gösterilebilir. Değişkenler neden-sonuç ilişkisi içinde bulunuyorsa bu durumda bağımsız ve bağımlı değişken olarak sınıflandırılır. Bağımsız değişken etki eden, neden olan değişkenken bağımlı değişken sonuç olarak ortaya çıkan değişkendir. Ör: "Uzaktan ve yüz yüze öğrenim gören 5. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi başarıları arasında bir fark var mıdır?" şeklinde ifade edilen araştırma sorusunu incelediğimizde ortaya çıkan değişken öğrencilerin Türkçe dersi başarılarıdır. Dolayısıyla başarı, nicel, sürekli ve bağımlı değişkendir. Araştırmanın bağımsız değişkeni yani ders veriliş biçimidir. Ders veriliş biçimi aynı zamanda nitel ve süreksiz değişkendir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 4-MODÜL

Hipotez, araştırmada test edilmek üzere oluşturulan ifadelerdir. Hipotez ifadeleri genellikle nicel araştırmalarda tercih edilmekle birlikte sosyal bilimler alanında alt amaçların yazılmasında ağırlıklı olarak araştırma sorusu kullanılmaktadır. **Sayıltı**, araştırmaya temel alınan ve doğruluğunun ispatlanmasına gerek duyulmadan kabul edilen önermelerdir. **Sınırlılıklar**, araştırmacının kontrol edemediği ancak araştırma sonuçlarını negatif olarak etkileyebileceğini düşündüğü noktalardır. **Tanımlar** bölümünde, araştırma kapsamında pek fazla bilinmeyen veya yoruma açık olabilecek kavramlar tanımlanır.

Derse geç kalan bir öğretmen, iyi tanımlanmış bir probleme örnek olabilir. Bu örnekte, istenen eylem (derse yetişmek) birkaç nedenden dolayı (örneğin, trafik sıkışıklığı, arabada bir sorun, alarmin zamanında kurulmaması vb.) gerçekleşmemiştir. Ancak ilkokul 4. sınıf öğrencisi abisinden görerek proje yapmak istediğinde, nasıl proje konusu bulacağını öğretmeni ile tartışmak istediğinde proje türleri, proje konusu bulma ile ilgili internetten abisinden, öğretmeninden, arkadaşlarından birçok araştırma yapması gerekecektir. Bu örnekte, problem sorgulama için sorulmuştur ve öğrencinin gelişim düzeyine göre iyi tanımlanmamış bir problem olarak sınıflandırılabilir.

Yaratıcı problem bulma stratejileri: Temel ihtiyaçların araştırılması, Kasıtlı sınırları olan bir problem alanı tanımlamak, Probleme kasıtlı olarak farklı bakış açıları uygulamak, Sorgulamayı bir problemin bağlamına ve paydaşlarına doğru genişletmek

Problemi tespit ederken yararlanılabilecek araçlardan biri zihin haritası tekniğidir. Bir diğer araç ise Yakınsak Niyet Beyanı'dır. Yaratıcı Problem Bulma'nın ilk aşaması karışıklık (zorluk) bulmaktır.

Yaratıcı Problem Bulma Hiyerarşisi: Problemi keşfetme, problem formülasyonu, problem oluşturma, problem betimleme ve problemi tanımlamadır.

Etkili Arama Stratejileri

Arama Motoru veri tabanındaki öğeleri arayan programdır. **Portal** ise diğer internet sitelerine bağlantıların, genellikle alfabetik olarak listelendiği sitedir. **Bilimsel dizinler** (bibliyografik dizinler veya bibliyografik veri tabanları) disiplin, konu veya yayın türüne göre düzenlenen dergi listeleridir.

Örnekleme Yöntemleri

Seçkisiz örnekleme yöntemleri

İlkokul öğretmenlerinin web 2.0 araçlarını kullanma düzeylerinin araştırıldığı bir çalışmada, kodlanarak oluşturulan okul listesinden belirlenen sayıda okulun **seçkisiz (kura ile)** seçilmesi basit seçkisiz örnekleme yöntemi olarak verilebilir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 4-MODÜL

Tabakalı örnekleme: Öğretmenlerin web 2.0 araçlarını kullanma düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek istediğinizde cinsiyete göre dağılım önemli olacaktır. Bu durumda evreni cinsiyete göre **tabakalara ayırdıktan sonra** evrendeki ağırlıklarına göre seçim yapılabilir.

Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemleri

Sistematiik örneklemede, örneklem için birimler belli bir sistematiik izlenerek seçilir.

Uygun örnekleme: Zaman, para ve iş gücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir. **Amaçlı örnekleme** derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir.

Nicel Araştırmalar 1

Gerçekliğı araştırmacıdan bağımsız gören, kendi dışında olan gerçekliğın de nesnel olarak gözlenip, ölçölüp analiz edilebileceğini kabul eden pozitivist görüş nicel araştırmaları tanımlamaktadır. Araştırmacının genelleme yapmak, tahminlerde bulunmak ve nedensellik ilişkisini açıklamak gibi amaçları vardır.

1. Tarama Araştırmaları: Bir konuya ilişkin var olan durumun fotoğrafını çekerek katılımcıların demografik özelliklerinin, görüşlerinin, yeterliklerinin veya ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiğı genellikle diğeri araştırmalara göre görece daha büyük örneklemler üzerinde yapılan araştırmalara tarama araştırmaları denir. **Anlık tarama** araştırmalarını belli bir zamanda mevcut durumun var olduğı şekliyle yapılır. **Kesitsel araştırmalarda** betimlenecek değişkenler bir seferde ölçölür. **Boylamsal tarama** araştırmalarında farklı zamanlarda yinelenen ölçölmler yapılmaktadır.

2. Korelasyonel Araştırmalar: Okul yöneticilerinin liderlik özellikleri ile öğretmenlerin stres düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek istediğimiz çalışma korelasyonel bir araştırmadır. Değişkenlere müdahale edilmemesi nedeniyle korelasyonel araştırmalar nedensel karşılaştırma araştırmalarına benzer.

3. Nedensel Karşılaştırma Araştırmaları: Hüseyin Öğretmen, üç farklı sınıfın kimya dersine girmektedir. Yaptığı sınav sonunda iki sınıfın hem ödev puanlarının hem de sınav sonuçlarının daha yüksek diğeri sınıfın ise daha düşük olduğunu görmüştür. Ortaya çıkan bu durumun nedenlerini araştırmak istemektedir. Bu çalışma nedensel karşılaştırma araştırmalarına örnektir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 4-MODÜL

Nicel Araştırmalar 2

Deneyisel Araştırmalar: Deneyisel araştırmalar, kısaca araştırmacı tarafından oluşturulan farkların bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmeye yönelik çalışmalardır. Temel amaç değişkenler arasında oluşturulan neden-sonuç ilişkisini test etmektir.

Tek Denekli Araştırmalar: Tek denekli araştırma sadece bir ya da çok az sayıda deneğe ilişkin bulguların yorumlandığı yarı deneyisel bir araştırma türüdür.

Nitel Araştırmalar 1

Nitel araştırmaların tanımlanmasında, bazı **anahtar kelimeler** vardır: anlam, yorumlayıcı doğal yaklaşım ve (daha yakın zamanda ise) dünyayı dönüştürme kabiliyetidir. Nitel araştırmalar psikolojik ölçümler ve sosyal olaylarla ilgili nicel araştırma yöntemlerine göre daha derinlemesine bilgi sağlar. Geleneksel araştırma yöntemleriyle ifade edilmesi zor olan sorulara cevap bulmak için gereklidir. Nitel araştırmaların nicel araştırmalara göre daha bilimsel veya daha iyi olduğu söylenemez. Her birinin kendi içinde avantajları ve dezavantajları, zayıf ve güçlü yönleri vardır.

Nitel Araştırmanın Özellikleri kısaca listelenecek olursa doğal ortam, temel araç olarak araştırmacı, doğrudan veri toplama, çoklu yöntemler, zengin betimlemeler, sürece yönelik, tümevarım ve tümdengelim veri analizi, araştırma desenlerinde esneklik, araştırmacının katılımcı rolü, yansıtıcılık ve bütüncül açıklama.

Durum Çalışması: Kendi gerçekliği içinde çalışan ve içinde bulunulan içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı bir veya daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun veya diğer birbirine bağlı sistemlerin ve bunların derinlemesine incelendiği araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır.

Eylem Araştırması: Bilimsel araştırma yönteminden daha çok mesleki gelişim modelidir.

Nitel Araştırmalar 2

Fenomenolojik Araştırmalar: Amacı bireysel **deneyimleri** evrensel nitelikte açıklamaya çalışmaktır. Örneğin mutluluk, yaşlanmaya katlanma, küresel salgınla mücadele gibi.

Etnografi Araştırmaları: Bir grubun davranışını doğrudan gözlemlene ve bu gözleme dayanarak bu gruba ilişkin bir betimleme olarak tanımlanmaktadır.

Anlatı Araştırmaları: İnsanların bir konuya veya duruma ilişkin deneyimlerini yaşamış oldukları hikâyeler ile inceler.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 4-MODÜL

Karma Araştırmalar

Araştırmacı (lar)ın, nicel ve nitel yöntemlerin, yaklaşımların veya kavramların karışımlarını veya kombinasyonlarını tek bir araştırmada veya bir dizi araştırmada kullanması karma araştırmayı işaret eder.

Bilimsel Raporun Bölümleri

Raporlaştırma sürecinde sosyal bilimler alanında ağırlıklı olarak Amerikan Psikoloji Derneği tarafından hazırlanan yazım kuralları kullanılmaktadır. **Giriş** bölümünde çalışmanın problemi sunulur, tanıtlır. **Yöntem** bölümünde araştırmanın nasıl yürütüldüğüne ilişkin detaylar yer alır.

Bulgular bölümünde, toplanan verilerin analizine ilişkin istatistiksel sonuçlar özetlenir. **Tartışma** bölümünde, özellikle çalışmanın soruları/hipotezleri ile ilgili değerlendirme ve yorumlar yapılır. **Ekler**, bir materyalin çalışmanın gövde kısmında detaylı olarak verilmesinin uygun olmayacağı ve dikkati dağıtacağı durumlarda oldukça yararlıdır. **Yazar notu**, her bir yazara ilişkin kuramsal bilginin, finansal desteğin kaynağının belirtildiği, çalışmaya destek veren meslektaşların belirtildiği bölümdür.

Yazım Kuralları

Kelimeler satır sonunda kesinlikle bölünmemelidir. Sayfa numarası, sayfanın sağ üst köşesine (tezlerde ise sağ alt köşe veya alt orta) yerleştirilmelidir. APA stilinin genel kurallarına göre 10 ve 10'unun üzerindeki sayılar rakam ile, 10'nun altındaki sayılar ise yazı ile ifade edilmelidir. Matematiksel ifadeler metin içinde belirtilirken okunaklı olabilmesi için her bir ifadeden sonra boşluk bırakılmalıdır.

Kaynak Gösterimi

Raporlaştırmada alanyazın taraması sürecinde ulaşılan ve çalışmada kullanılan kaynakların hem metin içinde gösterilmesi hem de metin içinde kullanılan kaynakların tam künyelerini gösterir bir kaynak listesi sunulması gerekir. Bu araştırmacının en temel sorumluluğudur. Kaynaklar ilk yazarın soyadına göre alfabetik sıraya konulur.

Girişimcilik ve Yenilikçilik

Girişimci, toplumun istek ve ihtiyaçlarını karşılamak için kaynakları bir araya getiren, bu ihtiyaçları yerine getirirken risk alan, yeni bir ürün veya hizmet üreten kişidir.

Öğretmenlerin girişimci davranışları: fırsatları tanıma (risk alma), inisiyatif alma ve risk yönetimi, inovasyon, bir projeyi planlama ve yönetme yeteneği ve dış kaynak arayışı olarak sıralanabilir

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 4-MODÜL

Öğretmen girişimciliğine bazı yetkinlik, davranış ve özellikler ise sosyal motivasyon, yenilikçilik, iş birliktirlik, proaktif , fırsat odaklı , işinin farkında olan, bilgili, özverili , becerikli , risk toleranslı, vizyoner, kişisel gelişim odaklıdır. Şimdiye kadar girişimcilik ile ilgili ülkemizde neler yapılmış? **MEB, Talim Terbiye Kurulu, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK), Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (BSTB) ve TÜBİTAK**'ın çalışmaları bulunmaktadır. Eylem Planı'nda (2014-2018), MEB Stratejik Planı'nda (2010-2014), Onuncu Kalkınma Planı'nda yer almıştır. **KOSGEB** tarafından Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (GİSEP) oluşturulmuştur.

Yenilikçilik (inovasyon)

Yenilik tek başına buluş veya Ar-Ge değildir; farklı ve orijinaldir; yaşam kalitesini ve refah düzeyini artıran bir araçtır; kullanıldıkça yaşamda değişiklik yaratır; çevreye uyum sağlamadır; sürekli; rekabet aracıdır, kültürle doğrudan ilintilidir, problem çözme sürecidir, çevreyle bütünleşmenin bir yoludur; yayılmacıdır. Teknolojik yenilikler, teknolojik olmayan yeniliklere göre daha hızlı benimsemektedir. Yenilikler okulun içerisinde geliştirilebileceği gibi dışarıdan da alınabilir. Yenilikler, okul içinden çıkıyorsa, benimsenmesi daha kolay olacaktır çünkü kaynağına güvenmek kolay olacaktır.

Rogers, yeniliğin kabulünde dört farklı insan bakış açısı olduğunu öne sürer: Yenilikçiler, çabuk benimseyenler , erken çoğunluk, geç çoğunluk, ve yavaş ilerleyenler. Yeniliğin kabul edilmesi için **karmaşıklık** düzeyinin mevcut bilgi ve becerilerle uyumlu olması, benimsemeden önce **deneme** imkânının olması ve sonuçlarının başkalarınca **gözlemlenebilir** olması beklenir. Sürekli/kademeli yeniliğe otomobil endüstrisi; dinamik sürekli yeniliğe elektrikli arabalar; süreksiz radikal yeniliğe de faks makineleri, Google örnek verilebilir.

Bir okulda inovasyonun varlığı şu başlıklarda aranmaktadır: Okul müdürünün desteği, yenilikçiliğin ödüllendirilmesi, gerekli yatırımların yapılması, sinerji, örgütsel merak, daha yakın ve iş birliğine açık bir yapı, özel sektör ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile iş birliği, veli desteği. Damanpour , bir okulun **inovasyon göstergeleri** için üç unsura işaret etmektedir: yönetim desteği, yenilikçi atmosfer ve inovasyon engelleri. **Temel inovasyon göstergeleri ise**: anketlerle belirlenen belirli dönemlerde yapılan yenilik sayımları; patentler, patent başvuruları ve patent kullanım hakları satışı; bilimsel yayınlar; Ar-Ge harcamaları ve çalışmaları; Araştırmacı sayılarıdır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 4-MODÜL

Proje Yönetimi

Proje, özgün bir ürün, hizmet veya sonucu yaratmak için yürütülen geçici bir girişimdir

Neden projeye ihtiyaç duyulur?

- Birden çok işletmenin ve çok kişinin iş birliği yapması gereken durumlarda,
- Birbirinden farklı fakat birbiriyle ilişkili olan kişilerin görevlere ayrılmasında
- İlk kez yapılacak olan işlerin planlama ve uygulamasında,
- Belirli bir sürede bitirilmesi zorunlu işlerde projeye duyulan ihtiyaç artar ve önem kazanır.

Projenin Özellikleri: Geçici – Tanımlanmış bir başlangıç ve bitişi vardır, Girişim (Çaba) –Özgün ürün, hizmet –yeni ya da ek üretim kapasiteleri yaratır, Rutin yapılan işlerden farklı olması gerekir.

Proje Yönetiminin Faydaları: Amaç ve hedeflere ne zaman ve nasıl ulaşılacağını önceden gösterir. Sürekli raporlama ihtiyacı minimuma iner. Zaman önceden belirlenir. Maliyet önceden belirlenir. Gerekli kaynaklar ortaya çıkar. Kontrol sisteminin kurulmasını sağlar. Görevlerin organizasyon şemasını gösterir. Ekip üyelerinin proje süreci konusunda gelişmesini sağlar.

Başarılı bir proje için; paydaşları iyi belirlemek, ihtiyaçlarını tanımlamak, bu ihtiyaçları etkili bir şekilde yönetmeye çalışmak gerekir.

Projenin fikir olarak doğmasından uygulamanın değerlendirilmesine ve kapanışına kadar geçen süre “proje planlama süreci” olarak adlandırılır. rojenin fikir olarak doğuşundan planlanmasına, uygulanmasına, kontrolüne ve kapanışına kadar geçen aşamaların bütününe **“proje yaşam döngüsü”** denmektedir. Proje yaşam döngüsü (Proje yönetimi süreci) başlangıç, planlama, uygulama, kontrol ve kapanış olmak üzere beş aşamadan oluşur.

Her projenin kısıtlı bir zamanı yani belli olan bir bitiş tarihi vardır. Bir ürün ya da hizmet ortaya çıkaran bir proje için zaman, yönetilmesi gereken en önemli kısıtlamadır. **Maliyet**, neredeyse tüm projeler için bir **kısıtlamadır**. Proje yönetimi sürecindeki temel faktörler olan **kapsam, zaman ve bütçeye** ilişkin ayrıntılar planlama aşamasında detaylı bir şekilde planlanır. Projenin başarılı olabilmesi için en önemli kriterlerden biri planlanan maliyetten sapmaların olmamasıdır.

Çevrim İçi Proje Yönetim Araçları

Çevrim içi proje yönetim araçları projeye ilişkin tüm dokümanların bir arada tutulmasını ve kolay erişimini sağlar, bu dosyaların sürümlerinin takibi kolay olur.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 4-MODÜL

TÜBİTAK Destekleri

TÜBİTAK Projelerine başvurmadan önce proje yürütücüsü, araştırmacı ve danışmanların öz geçmişleri, **ARBİS** (Araştırmacı Bilgi Sistemi) bilgileri doğrultusunda sistem tarafından otomatik olarak oluşturulması beklenmektedir. ARBİS, Türkiye'nin **güncel araştırmacı veri tabanını** oluşturmak amacıyla TÜBİTAK tarafından tasarlanan ve geliştirilen web tabanlı bir uygulamadır. TÜBİTAK destekleri dışında KOSGEB'in Girişimcilik Eğitimlerinden ve AR-GE, Teknolojik Üretim ve Yerleştirme Destekleri'nden yararlanılabilir. Ayrıca özellikle meslek liseleri için alt yapı projeleri ile 26 farklı Kalkınma Ajanslarından destek bulunabilir.

Avrupa Birliği Destekleri

Türkiye Ulusal Ajansı, Eğitim, gençlik ve spor alanlarındaki AB programlarını yürüterek kurum ve kuruluşlar ile vatandaşlarımızın bu programlardan yararlanmasını sağlamayı amaçlar. AB Projeleri için **akreditasyon**, daha sonra yapılacak olan projeler için kurumunuzun tanınırlığını sağlamak üzere belgelendirilmesidir.

Fikri ve Sınai Haklar

Telif hakları veya fikri haklar olarak da bilinen **fikri mülkiyet**; edebiyat, sanat, müzik, mimari vb. gibi eserler üzerinden sahip olunabilecek haklardır. **Sınai Mülkiyet**; sanayide ve tarımdaki buluşların, yeniliklerin, yeni tasarımların ve özgün çalışmaların ilk uygulayıcıları adına; ticaret alanında üretilen ve satılan malların üzerlerindeki üretici veya satıcısının ayırt edilmesini sağlayacak işaretlerin sahipleri adına tescil edilmesini ve böylece ilk uygulayıcıların ürünü üretme ve satma hakkına belirli bir süre sahip olmalarını sağlayan gayri maddi bir haktır. Fikri hakların içerisinde **Telif hakları** (copyrights) vardır ve 4 kategoriden oluşur: i) İlim ve edebiyat eserleri, ii) Musiki eserleri, iii) Güzel sanat eserleri, iv) Sinema eserleri. **Sınai mülkiyet hakları** ise patent, marka, faydalı model ve tasarım gibi hakları kapsar. Fikri ve sınai hakların her ikisi de sürelidir. Her ikisinin de alınma, satılma devredilme hakları mevcuttur.

İki hakkın farklılıkları arasında fikri haklar da tescil edilmesine gerek yokken sınai hakların Türkiye için Ankara'da bulunan Türk Patent ve Marka Kurumuna yurt dışı için PCT , EPC gibi kuruluşlara başvuru yapılması gerekir. Fikri hakların eser olma niteliği, estetik kaygısı varken sınai hakların sanayide kullanılabilir olma zorunluluğu vardır. Sınai haklar içerisinde yer alan **patent**, bir problemin teknik çözümü anlamına gelen buluş için istemler bazında gösteren teknik bir belgedir. Buluş bir soruna teknik bir çözüm yolu gösteren bir fikirdir. Ülkemizden alınan patent ülkemiz için geçerlidir. Rüçhan hakkı, başka bir ülkeden edinilen patente sahip olmanın belgesidir. Patentin yenilik, buluş basamağı, sanayiye uygulanabilirlik ve koruma süresi şeklinde dört özelliği vardır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 4-MODÜL

Buluş basamağının olmadığı veya tekniğin bilinen durumunu aşması gibi bir zorunluluk bulunmayan durumlarda **faydalı model** olarak değerlendirilebilir ve **faydalı model belgesi** alınabilir. Faydalı modelin 10 yıl koruma hakkı sağlarken incelemeli patent 20 yıl, incelemesiz patent ise 7 yıl koruma sağlar. Bununla beraber fikrî haklar, üreten kişinin yaşamı üzerine 70 yıl olarak belirlenmiştir.

Yaratıcı Ortaklık (Creative Commons)

Creative Commons (CC) lisansları; “Tüm hakları saklıdır.” anlayışından, “Bazı hakları saklıdır.” anlayışına bir kayıştır. Telif hakkı eserin doğması ile beraber ortaya çıkan bir haktır, Creative Commons bu hakka itiraz etmez ancak kullanılması, değiştirilmesi, karıştırılması veya ticari olarak kullanılmasının hakkındaki kararı, eserin yaratıcısına bırakır. Eserlerin internet ortamındaki kullanım koşullarının eser sahibi tarafından belirlenmesini sağlayan açık lisanslar topluluğudur

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 5-MODÜL

EĞİTİMDE KAPSAYICILIK

Kapsayıcı eğitim, her bir öğrencinin kendi öğrenme ve gelişim özellikleri, ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda eğitime erişimini, eğitim ortamlarına katılımını ve bu doğrultuda onlarla ilgili profesyonellerin desteklenmesine yönelik süreçleri gerektiren bir “anlayış”tır. 1990’lı yıllarda sadece özeldereksinimli çocuklarla ilişkilendirilen bir kapsayıcı eğitim kavramına tepki ile 2000’li yıllarda **tüm öğrencilerin dâhil olduğu**, aidiyet geliştirdiği bir yapı ve sistem boyutları ön plana çıkmıştır. Kapsayıcı eğitim uygulamaları, aynı ortamda eğitimine devam eden hem gelişimsel yetersizliği olan çocuklar hem de tipik gelişim gösteren akranlarının gelişimlerini desteklemektedir.

Kapsayıcı eğitim ile kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin **farklılıkları** bulunmaktadır.

Kaynaştırma/Bütünleştirme eğitimi, özel gereksinimli çocuklara odaklıdır. Çocukların eğitim ortamına hazır olmasını gerektirir. Genel eğitim ortamlarında çocukların yarı zamanlı ya da tam zamanlı şekilde bulunmasını içerir. Çocukların “bireysel farklılıkları” ön plandadır ve çoğu zaman bu durum sorun ya da ayırıcı özellik olarak görülür. Ayrıştırılan çocukların bütünleştirilmesine yönelik destek sunulur.

Kapsayıcı Eğitim ise, Tüm çocukların özelliklerini dikkate alarak eğitimde eşit erişime yöneliktir.

Eğitim ortamlarının çocukların özelliklerine göre yapısal ve işlevsel olarak düzenlenmesi söz konusudur. Tüm çocukların gelişimsel özellikleri ve gereksinimlerine göre öğretimsel uyarlamalar yapılarak eğitim ortamlarına erişim ve katılımlarını içerir. **“Çeşitlilik”** esastır ve bireysel farklılıklar olağan karşılanarak ayırıcı özellik şeklinde vurgulanmaz. Tüm çocukların okula aidiyeti, katılımı için gerekli tedbirler alınır.

Kapsayıcı Eğitimin Temel Kavramları : Çeşitlilik, katılım, aidiyet, adalet (equity) ve hak temelli yaklaşım üzerinde şekillenen bir anlayıştır. Ör: **Çeşitlilik**; yaş, etnik köken, ırk, cinsiyet, engellilik, sosyoekonomik düzey, dil, din, coğrafi konum gibi özelliklerin farklılıklarının doğasını değerlendirmeden ve yargılamadan olduğu gibi kabul etmeyi ve sosyal dışlamayı ortadan kaldırmayı ifade etmektedir. Kapsayıcı eğitim anlayışı sınıftaki tüm öğrencilerin öğretmeni olmak ile ilgilidir.

Kapsayıcı dil, örneğin, okul öncesi dönemdeki bir çocuk işitme yetersizliği olan ve cihaz kullanan bir arkadaşının kulağında cihazı gördüğünde “Yeni kulağın ne güzelmiş!” diyebilmekte ve farklılıkları bu şekilde olağan görebilmektedir. “otistik çocuk/öğrenci” yerine “otizm spektrum bozukluğu olan çocuk/öğrenci” demek; “normal çocuk/öğrenci” yerine “tipik gelişim gösteren çocuk/öğrenci” ifadelerini kullanmak kapsayıcı anlayışa daha uygundur.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 5-MODÜL

Kapsayıcı eğitimde kalitenin alt unsurları olan **erişim, katılım ve destek** boyutlarıdır.

Kapsayıcı Eğitime Yönelik Uluslararası Düzenlemeler: İnsan Hakları Temelli Süreç (1948 ve Sonrası), Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Süreç (1990 ve Sonrası), Dezavantajlı Gruplara Yönelik Süreç (2000 ve Sonrası), Eğitim Sistemlerinin Dönüşümü (2005 ve Sonrası)

BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948) kendisinden sonra gelen pek çok düzenlemeye temel oluşturarak gerek eğitim gerekse diğer hizmetlerde temel haklara ve özgürlüklere yönelik bakış açısı sağlamıştır. **Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı (1990)** özel gereksinimli çocukların kapsayıcı eğitime yönelik çok önemli gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. **Salamanca Bildirgesi 1994** ve Eylem Çerçevesi ile “kapsayıcı eğitim” **ilk kez** gündeme gelmiştir. **Dünya Eğitim Forumu Dakar Çerçevesi’nde (2000)** marjinal gruplar; yoksul ve savunmasız bireyler, hapis hanedekiler, mülteciler, ebeveynsiz çocuklar, çocuk işçiler, okuma yazma bilmeyen ve refakatçisi olmayanlar ile çeşitli özelliklerinden dolayı toplum geneline aykırı olduklarının düşünülmesi nedeniyle dışlanmaya maruz kalanlar olarak ifade edilmiştir. **2010-2020 AB Engellilik Stratejisi**, 2021 yılı itibarıyla güncellenerek 2021-2030 Engellilik Stratejisi’nde kapsayıcı ve erişilebilir eğitim konuları vurgulanmıştır. 2015 yılında yayımlanan **UNESCO Eğitim 2030 Eylem Çerçevesi’nde** kapsayıcı ve adaletli kaliteli bir eğitimin tüm çocuklara sağlanması vurgulanmıştır. 2019-2030 yıllarına yönelik **UNICEF** tarafından hazırlanan Eğitim Strateji Belgesi’nde ise “her çocuk öğrenebilir ve öğrenme hakkı vardır” ilkesi ifade edilmiştir. Uluslararası düzenlemelerde BM, UNICEF, UNESCO ve AB temelli çalışmaların olduğu dikkati çekmektedir.

Kapsayıcı Eğitime Yönelik Ulusal Düzenlemeler: 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961) 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu (1973) 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun (2005) 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013) 6883 Karar Sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği (2014)

Kapsayıcı eğitim için şu hususlara özellikle dikkat edildiğini göstermektedir: Erişilebilir ve kapsayıcı öğrenme alanlarının oluşturulması, Kapsayıcı eğitime yönelik eğitimcilerin mesleki gelişimine destek verilmesi, Çok sektörlü bir yaklaşımın kullanılması, Toplumun sürece dâhil edilmesi, Hizmetlere ve hizmet alan gruplara yönelik verilerin toplanması

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 5-MODÜL

Kapsayıcı Okul ve Özellikleri

Bu okulların genel özellikleri dikkate alındığında bazı kavram ve uygulamaların ön plana çıktığı görülmektedir: Liderlik, Bireysel Farklılıklar, Okul Kültürü, Farklılaştırılmış Öğretim, İlkeler.

Öğrenme için evrensel tasarım ilkelerine göre düzenlenen bir öğrenme ortamında öğretmen çoklu sunum yolları sağlayarak, çoklu meşgul olma yolları sağlayarak ve çoklu ifade etme yöntemleri kullanarak tüm öğrencilerinin erişimini artırabilir. **Çoklu sunum yolları** sağlamak; öğretim sürecinde videolar, sunumlar, kitaplar, görseller gibi yazılı ve görsel, birbirinden çeşitli yollar kullanmayı ifade etmektedir. **Çoklu ifade etme** yolları sağlamak, öğrencilere sözlü, yazılı, resmederek, çizim yaparak, bilgisayar ya da diğer dijital araçları kullanarak kendilerini ifade etmelerine olanak sağlamaktır. **Çoklu meşgul olma** yolları sağlamak ise öğrencilerin öğrenme sürecine katılımlarını da teşvik etmeye yönelik olarak grup çalışmaları, oyunlaştırmalar, etkileşimli süreçlerin işler hâle getirilmesi olarak ifade edilebilir.

Öğrenme içeriğinin farklılaştırılması katılımı sağlamaya destek olabilir. Bu amaçla çocukların tercihleri dikkate alınabilir, etkinlikler basitleştirilebilir ya da çeşitlendirilebilir. **Düzeltilici geri bildirim**, öğrencilere yapması istenilen görevle ilgili sunulan geri bildirimdir. **Betimleyici geri bildirim**, Örneğin, serbest oyun zamanında çocuklara “Ayşe ile oyuncaklarını çok güzel paylaştın.” gibi olumlu olarak ifade edilen geri bildirimdir. **Çaba geri bildirimi**, Örneğin, sanat etkinliğinde fırça ile boyama yapan bir çocuğa öğretmenin “Çok çabalıyorsun, boyamanı bitirmek üzeresin.” demesidir.

Öğrencilere ne öğretileceğine karar verilirken öğrenme gereksinimlerine, hazır bulunuşluklarına, değerlendirme sonuçlarına ve müfredat kazanımlarına bakılmalıdır. Öğrenme içeriğinin miktarı, zorluğu değiştirilerek, alternatif hedefler konularak ve öğrencilerin ilgileri dikkate alınarak gerçekleştirilebilir:

- Boyut/miktar: Öğrencinin öğrenmesi beklenen öge sayısı değiştirilerek yapılabilir.
- Zorluk: Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre zorluk seviyesini çeşitlendirilerek yapılabilir.
- Alternatif hedefler: Aynı materyalleri ve içeriği kullanırken öğrenciler için ders amacını çeşitlendirilerek yapılabilir.
- Öğrencilerin ilgileri: Öğrencilerin ilgileri dikkate alınarak motivasyonlarının artırılması gerekebilir.

Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre zorluk seviyesini çeşitlendirmeye yönelik olarak; Kısmen tamamlanmış ders notları verilebilir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 5-MODÜL

Akranlarından göreceli olarak hızlı öğrenen ve sınıf seviyesinin üstünde yer alan öğrenciler için aynı içerikleri daha karmaşık hâle getirebilirsiniz.

Öğrencilerin ilgilerini içeriğe dâhil etmenin tek bir yolu yoktur. Birden fazla strateji ile bu yapılabilir. Örneğin; "Bir ders tasarlıyorum!" stratejisinde öğrenciler bir ders dönemi veya birkaç ders dönemi boyunca ne üzerinde çalışacaklarına karar verirler.

Destekleme stratejisinde, öğrencinin performansına göre sistematik olarak sunulan destek öğrenci bağımsızlaştıkça kaldırılarak aşamalı bir sistem izlenir. Başlangıçta öğretmen, öğrencilerin stratejiyi uygulamalarına yardım etmede aktif olarak yer alabilir. Ancak onlar stratejiyi öğrendikçe, öğretmen stratejiyi uygulama sorumluluğunu kademeli olarak öğrencilere devreder.

Öğrenme sözleşmelerinde, öğrencinin belirli bir süre içinde tamamlayacağı işi yazılı olarak belirleyen öğretmen ve öğrenci arasında yapılan bir anlaşma yer alır.

Küçük grup çalışmalarında bir grup bir konu ile ilgilenebilirken diğer gruba **mini bir ders** yapmak anlamlı bir alternatiftir.

Değerlendirme yöntemi ile ilgili olarak; Yazılı sınavlar, testler, grup ödevleri gibi çeşitlendirilmiş değerlendirme yöntemleri kullanılabileceği gibi bunların yapıldığı materyallerin uyarlanması da çok önemlidir. Farklı bilişsel seviyelerde soruların yer alması öğrencilerin yeterliklerini göstermeleri açısından önemlidir. Matematik dersinde gerekiyorsa hesap makinesi kullanımına izin verilebilir. Yazılı metinleri okuyup anlamada sorun yaşayan öğrenciler için seslendirilmiş metinler kullanılması ve IPadlerin sürece entegre edilmesi rahatlık sağlayabilir. Sınavlarda ihtiyacı olan öğrencilere ek süre tanınması, Yanlarında yiyecek bulundurması gereken öğrencilere fırsat tanınması sağlanabilir. Soru kökünün yapısının yanıtlara yönelik ipucu oluşturmadiğinden emin olunması, Eşleştirme sorularında okuyucuların takibi açısından sekizden fazla ögeye yer verilmemesi önemlidir. Sorulardaki olası anahtar kelimeler öğretilir.

Kapsayıcı değerlendirmede Öğretmen, ölçme ve değerlendirme yöntem ve araçlarıyla öğrencinin programlarda amaçlanan bilgi ve becerileri kazanıp kazanmadığını sürekli izler ve değerlendirir. Kaynaştırma yoluyla eğitim ve öğretimlerine devam eden öğrencilere yönelik ölçme değerlendirmede Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) esas alınır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 5-MODÜL

Eğitimin etkili, verimli ve kapsayıcı bir işlevinin olabilmesi için **eğitimin paydaşları** olan öğretmenlerin, ailelerin, yöneticilerin ve sivil toplum kuruluşlarının birbirleriyle iş birliği içinde olması gerekmektedir. Türkiye’de öğretmenlerde aranan nitelikler ve yeterlikler Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Bakanlıkça kurulan komisyon yönetiminde Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri belirlenmektedir. Bu kapsamda bu yeterlikler “mesleki bilgi”, “mesleki beceri” ve “tutum ve değerler” olmak üzere birbiriyle ilişkili üç yeterlik alanından oluşmaktadır.

Çocuklarının eğitime katılan, örneğin onlarla okumalar yapan, ödevlerine yardım eden ve okulla ilgili genel tartışmalara katılan ebeveynlerin, istikrarlı akademik performansı olan ve daha az davranış problemi gösteren çocukları vardır. Okul tarafından öğrenci velilerine yönelik yapılabilecek **etkinlik türleri**, ebeveyn eğitimi, ebeveyn katılımı ve okul-aile iş birliği olmak üzere üç ana başlıkta sınıflandırılabilir.

Okul gibi kurumların doğasında **iletişim sorunları** bulunmaktadır. Bu tipik iletişim zorlukları; zayıf dinleme becerileri, zayıf dil becerileri, güvenilirlik ve güven eksikliği, iletişim gözetimi, erişilemezlik, elitizm, yetersiz etki, aşırı bilgi yüklenmesi ve gayri resmî kanalların aşırı kullanımı olarak ortaya çıkmaktadır. Okullardaki etkileşimi artırmak adına okul yönetimince gerçekleştirilebilecek ritüeller, seremoniler ve gelenekler gibi rutin etkinlikler düzenlenebilir.

Bazı **karşılama ritüelleri**; Sabah anonsları, Müfredat gecesi, Okul web sitesinin ve sosyal medya hesaplarının etkin kullanılması. **Kapanış veya sonlandırma ritüelleri**, Bayrak törenleri, Devir teslim töreni, Okuma bayramı, Yılbaşı partisi.

Ülkemizde **sivil toplum kuruluşlarının** eğitimle ilgili çalışmalarda etkisinin olduğu düşünülmektedir. Bunun en belirgin örneği, Millî Eğitim Şûra’larında, üniversiteler, resmî kurum ve kuruluşlar ve MEB merkez ve taşra teşkilatlarının yanında sivil toplum kuruluşlarının da görüşlerine yer verilmesidir. STK’ların toplumdaki gelişmelere öncülük etmesi ve hızlandırmasını beraberinde getirmesi beklenebilir. STK’ların eğitim kurumlarıyla iş birliği konusunda en fazla yaşadıkları sorunlardan biri gönüllülere ve eğitim ihtiyacı olan kimselere ulaşma konusudur.

Araştırmalar, güçlü aile-toplum-okul iş birliği geliştiren okulların (a) sınıf seviyesine göre daha yüksek bir yüzdeliğe, artan ebeveyn gönüllülüğüne, desteklenen okul reformu çabalarına sahip olduğunu, öğrenci sınav puanlarını artırdığını, öğrencinin okula devam oranlarını artırdığını, öğrencilerin okul dışındaki öğrenme fırsatları için bağlantılar oluşturduğunu göstermektedir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 5-MODÜL

Okulun ev ödevi politikası, ebeveyn desteğine rehberlik etmek için tasarlanmış “ev ödevi rehberi” ebeveynler ile birlikte gözden geçirilebilir. Müfredattaki değerlerin tasarımına katılımcı ve kapsayıcı yaklaşımlar geliştirilebilir. Karar verme gruplarına öğrenciler (ebeveynlerle birlikte) dâhil edilebilir. Mülteci Eğitimindeki sorunlara yönelik olarak mikro(sınıf) mezo (okul) makro (sistem) düzeyde tedbirler alınabilir.

Kapsayıcı eğitimde bilgi, beceri, tutum ve değerler: Hangi yaklaşım benimsenirse benimsensin genel olarak değerlendirildiğinde öğrenimi çeşitlendirme, motivasyon, kültür, mültecilik ve iletişim/sosyal uyum başlıklarının eğitim ortamlarında dikkate alınması önem arz etmektedir

Dezavantajlı gruplara yönelik bazı kavramlar

Ön yargı; Örneğin, Suriyeli bir göçmenin “tehlikeli” olabileceğini varsaymak ön yargılı bir düşüncedir ve bu düşünce sebebiyle bu kişilerden uzak durmak ön yargılı bir davranıştır.

Doğrudan ayrımcılık; bir kişi veya bir grubun farklılıkları nedeniyle, açık bir biçimde eşit olmayan bir muamele görmesidir.

Dolaylı ayrımcılık; fark edilmesi güç olan, genelde imalar veya dolaylı ifadeler ile ortaya çıkan ayrımcılık şeklidir. Örneğin “**yok sayma**” bu tür ayrımcılığın en belirgin biçimlerindendir. Sınıf ortamında öğretmenin başarısız diye etiketlenen bir öğrenciyi görmezden gelip başarılı öğrencileri daha çok önemsemesi bu ayrımcılık türüne örnektir.

Pozitif ayrımcılık, toplumda ayrımcılığa uğrayan ve bu sebeble birtakım haklara erişemeyen ya da kısıtlı erişen grupların lehine geliştirilen politika, strateji, yöntem ve uygulamaların bütünüdür.

Ayrımcılığın Nedenleri ve Türleri: Etnik köken ayrımcılığı, Dinî inanç ayrımcılığı, Cinsiyet ayrımcılığı, Sosyo-ekonomik düzey, Engellilik veya özel gereksinimler.

Eğitim Ortamlarında Ayrımcılık

Damgalama, bir kişiyi diğerlerinden ayıran ve onun istenmeyen, hoş karşılanmayan bir niteliğe sahip olduğunu belirtmeye ayarayan “**işaret**” olarak ifade edilmektedir. Örneğin “cüzzam” ilk damgalanan hastalıklardan birisidir.

Kalıp yargı, farklı sosyal sınıf ya da grupların özelliklerine ilişkin kaynaksız ve genellemeci inançlara denir. Örneğin, belli bir grubun “her” durumda nasıl davranacaklarına ilişkin yargılayıcı kanaatlerimizin olması.

Ötekileştirme, bir azınlık grubunu «diğer» olarak görür; biz’in farklı olanıdır, Ötekileştirme medya gibi araçlarla sıradanlaştığında hak ihlallerini kolaylaştırır ve dezavantajlı gruplar için sosyal hayatı daha zorlu ve tehlikeli bir hâle getirir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 5-MODÜL

Örneğin medyada sunulan bir haberde suça karışan birisinin etnik kimliği üzerine yapılan bir vurgu, suça karışmış **“öteki”nin** ait olduğu toplumsal grupları açık bir hedef hâline getirebilir.

Sosyal dışlanma, toplumun çoğunluğunun sahip olduğu avantajlardan mahrum olmak, bu kaynaklardan yeterince pay alamamak olarak tanımlanmaktadır. Dezavantajlı bütün gruplar sosyal dışlanmanın olumsuz sonuçlarına maruz kalmaktadır.

Kapsayıcı Öğretmen Yeterlikleri (Uluslararası Düzenlemeler)

UNESCO’nun Küresel Eğitim Raporu’nda sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için yapılması gereken ulusal, bölgesel ve küresel çabalar içerisinde herkes için son derece adil, kapsayıcı ve kaliteli eğitim sistemlerinin sağlanması ve buna bağlı olarak da eğitimcilerin güçlendirilmesi, vurgulanmıştır. **Özel Gereksinimler ve Kapsayıcı Eğitim Avrupa Ajansı** tarafından 2012 yılında kapsayıcı öğretmen profilinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada öğrenenlerin çeşitliliğine değer verme, tüm öğrencileri destekleme, başkalarıyla iş birliği içinde çalışma, kişisel ve mesleki gelişim olmak üzere dört temel yeterlilik alanı tanımlanmıştır. 2019 yılında **Çocukların Eğitimi Derneği** tarafından yayımlanan Erken Çocukluk Eğitimcileri İçin Standartlar isimli dokümanda tüm standartların kapsayıcı bir bakış açısı ile desteklendiği görülmektedir.

Kapsayıcı Öğretmen Yeterlikleri (Ulusal Düzenlemeler)

MEB 2017 yılında, **Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri (ÖMGY)** içerisinde; mesleki bilgi, mesleki beceri, tutum ve değerler olmak üzere üç yeterlik alanı tanımlanmıştır. **Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi (TYYÇ)**, 2011 yılında kabul edilmiş ve öğretmen yetiştirme sürecinde esas alınacak bilgi, beceri ve yetkinlikler tanımlanmıştır. **MEB 2010–2014 Stratejik Planı’nda**, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi alanında görev yapan öğretmenlerin nitelik ve sayı bakımından geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. **MEB 2015–2019 Stratejik Planı’nda**, yönetici ve öğretmenlerin kapsayıcı eğitimin amaçları ve önemi hakkında bilgilendirilmelerinin sağlanması gerektiği açıklanmıştır. **MEB 2023 Eğitim Vizyon Belgesi’nde** ise eğitimde adalet temelli bir yaklaşımı güçlendirmenin, fiziksel ve dezavantajlı bireylere sahip çıkmanın ve özel gereksinimli bireylerin akranları ile birlikte yaşama kültürünü destekleyen yaklaşımın önemine vurgu yapılmaktadır.

Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Öğretmen: Özdeğerlendirme rubriklerinin kullanımı, öğretmenlerimizin kendi çalışmalarını kaydettikleri günlükler ve kayıt çizelgelerini oluşturmaları bu anlamda yardımcı olabilir. Öğretmenlerin verdikleri kararların farkına varmalarını ve sistematize etmelerini sağlamaya yönelik kullanılabilecek en etkili araçlardan birisi öz değerlendirme rubrikleridir. **Öğretmen günlükleri** keyifli bir öz düzenleme aracıdır. Öğrenme süreçleriyle ilgili sorular sorup hipotezler geliştirmelerine katkı sağlar.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 5-MODÜL

Günlüğünüz “olup biteni” yazmaktan ziyade “olup bitene” sizin nasıl tepki verdiğinizi içeren ifadeleri bulundurmmalıdır.

Benim Eşsiz Sınıfım: Sınıfın fiziki düzenini, etkinlikler sırasında çocuklarla etkileşim anlarını ya da çocukların birbirleri ile etkileşime girdikleri anları gerekli durumlarda fotoğraflamak, arada kat edilen yolu görmenizde görsel bir ipucu sağlamak amacıyla bu yöntem kullanılabilir.

Sevgili Meslektaşım: Gereksinim duyulduğunda sınıfa davet ettiğimiz meslektaşımızın önceden geliştirilmiş kayıt formuna notlar alarak bizi izlemesi, bu notları bizimle paylaşması ve bize yapıcı bir dönüt sağlaması amacıyla gerçekleştirilebilir.

Kaliteli kapsayıcı eğitimin bileşenleri

Erişim, fiziksel engelleri kaldırarak çocuklara çok çeşitli etkinlikler sunmak ve ortam sağlamak, onların optimum gelişimlerini ve öğrenmelerini desteklemek için gerekli uyarlamaları yapmayı ifade etmektedir.

Katılım, çocuklarda aidiyet hissi oluşturarak oyun ve öğrenme etkinlikleriyle meşgul olmalarını sağlamaktır.

Destek, yüksek kaliteli kapsayıcı eğitim uygulamaları için sistemlerin alt yapısını oluşturmaya yöneliktir.

Kalitenin gelişmesinde en kritik faktör öğretmenlerdir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 6-MODÜL

6. MODÜL ÇEVRE EĞİTİMİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

İklim, genel olarak, yeryüzünün herhangi bir yerinde uzun yıllar boyunca gözlenen tüm hava koşullarının ortalama özelliklerinin yanı sıra, bu olayların yaşanma sıklıklarının zamansal dağılımlarının, gözlenen uç değerlerin, şiddetli olayların ve tüm değişkenlik çeşitlerinin bireşimi olarak tanımlanır.

İklim değişikliği, çok genel bir yaklaşımla, nedeni ne olursa olsun iklim koşullarındaki geniş ölçekli (küresel) ve önemli bölgesel ya da yerel etkileri bulunan, uzun süreli ve yavaş gelişen değişiklikler olarak tanımlanır.

Yazın polar jet akımının ortalama koşullarda yaklaşık 60° K enlemlerindeki polar cephe kuşağına ve ötesine göçü sonucunda genel atmosfer dolaşımında beliren değişiklik, Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi ve Kuzeydoğu Anadolu Bölümü dışında kalan yerlerinde, yaz boyunca genellikle uzun süreli kuru ve sıcak iklim koşullarının (yaz kuraklığı) oluşmasına neden olur.

Aridite, "Yeryüzünün herhangi bir yerinde egemen olan fiziki coğrafya denetçilerinin ve uzun süreli atmosfer dolaşımı düzeneklerinin oluşturduğu sürekli yağış ve nem açığı koşulları ya da hidroklimatolojik kuraklıktır."

Kuraklık; hidrolojik, tarımsal ve meteorolojik kuraklık gibi bir ayrıma gidilmeksizin; "yeryüzündeki çeşitli sistemlerce kullanılan doğal su varlığının, belirli bir zaman süresince ve bölgesel ölçekte uzun süreli ortalamanın ya da normalin altında gerçekleşmesi sonucunda, temel olarak şiddet, süre ve coğrafi yayılım bileşenleri ile nitelendirilebilen üç boyutlu bir doğa olayı biçiminde etkili olan su açığı ve yetersizliğidir.

Aridite İndisi'ne göre **Türkiye'de gerçek çöllerin yer aldığı çok kurak ve çöl benzeri koşulların yaşandığı gerçek kurak (arid) araziler yoktur**. Buna karşılık, Türkiye'de, aridite koşullarına göre, farklı şiddetlerde **çölleşmeye açık** ya da çölleşmeden etkilenebilirliği olan, yarıkurak, kurakça-yarınemli ve nemlice-yarınemli bölge ve yöreler vardır. Türkiye'de çölleşmeye eğilimli yarıkurak ve kurakça-yarınemli araziler, ülke topraklarının yaklaşık **% 30'unu** kaplar. Nemlice-yarınemli kuraklık sınıfı ile birlikte bu oran **% 60'a ulaşır**. Türkiye'nin su iklimindeki mevsimsellik ve yıllar arası değişkenlik de dikkat çekici derecede yüksektir. Türkiye su zengini bir ülke değildir, öyleymiş gibi yaşayan bir ülkedir.

Sanayi Devrimi ile birlikte sera gazı birikimlerindeki (konsantrasyon) hızlı artış ve buna bağlı olarak geliştiği düşünülen küresel ısınma ve yaşanmakta olan olumsuz sonuçları, iklim araştırmalarını çok daha önemli bir konuma taşımıştır. Devletlere, iklim değişikliği konusunda bilimsel raporlar hazırlamak için 1988 yılında Birleşmiş Milletler himayesinde **Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO)** ve **Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)** ortaklığında Hükümetlerarası **İklim Değişikliği Paneli (IPCC)** kurulmuştur

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 6-MODÜL

Sanayi Devrimi'nden bu yana gerçekleşen karbondioksit (CO₂) ve diğer sera gazı emisyonlarının atmosferde birikmesi sonucunda gezegenimizin yüzey sıcaklığının ortalama yaklaşık **1.2°C derece** kadar artış göstermiş olduğu belirlenmiştir. **"Kırmızı alarm"** olarak değerlendirilen **IPCC "İklim Değişikliği 2021: Fiziksel Bilim Temeli Raporu"** insanlığın uluslararası kabul gören 1.5°C'lik geri dönüşmez eşik noktasına tehlikeli bir yakınlıkta olduğunu belirtmektedir. **IPCC "İklim Değişikliği 2022: İklim Değişikliği Mücadelesi Raporu"** ise ülkelerin net sıfır emisyonu ulaşmak için gereken politikaları ve eylemleri gerçekleştirme konusunda geride kaldıklarını; mevcut düzende devam edilirse sıcaklıkların, aşırı bir seviye olan 3 dereceye kadar yükselebileceğini belirtmektedir.

Endüstri devrimi ile beraber üretimin artması, doğal kaynakların aşırı kullanımı, şehirlerin çok büyümesi, oluşan zararlı atıkların çok büyük miktarlara ulaşması sonucu insanlar, hava, su ve toprak kirliliği başta olmak üzere genel olarak doğal çevrenin kirlenmesine sebep olmuştur. Fosil yakıtların kullanımının sınırlandırılarak yenilenebilir enerji kaynaklarına dönüşüm teşvik edilmektedir. Temiz ve korunmuş çevre, biyoçeşitliliğin korunması, **sera gazı emisyonlarının azaltılması**, iklim değişikliğinin yavaşlatılması ve etkilerine karşı uyum çalışmaları önemlidir. Eriyen buzul miktarındaki artış güneş ışınlarının yansıtılmasını önemli oranda azaltırken, buna bağlı olarak deniz ve toprak daha fazla ısınmaktadır. Yayımlanan bir araştırma, Kuzey Kutbu'ndaki yüzey sıcaklıklarındaki ısınmanın dünyanın diğer bölgelerinden yedi kat daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Kutuplardaki buzullar dünya ikliminin sigortası sayılır.

Birleşmiş Milletler'e bağlı olarak çalışan Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) 2021 yılı raporunda, sera gazı salımlarının, deniz seviyelerinin, okyanus suyu sıcaklığının ve atmosferdeki birikimi artan CO₂ nedeniyle **okyanus asitlenmesinin** rekor yüksek seviyeye ulaştığını tespit etmiştir. Atmosferdeki karbondioksitin aşırı düzeye çıkması sonucunda, okyanusların tuttuğu karbon miktarı da yükselmektedir. Kuraklık dünyanın hemen her yerinde hayvancılık ve tarım için en ciddi tehlike haline gelmektedir. 2050 yılına kadar 216 milyon insanın su kıtlığı, kuraklık, tarımsal verimin azalması nedeniyle göç etmesinin beklendiğini söylenmektedir.

Levha tektoniği kuramına göre, litosfer astenosfer üzerinde hareket eden çok sayıda levhaya ayrılır. Volkanik etkinlik, deprem etkinliği ya da volkanik ve deprem etkinlikleri birlikte, çoğunlukla levha sınırlarını işaret eder. Levha tektoniği, doğal Dünya'daki üç ana iklim zorlama etmeninden biridir. Diğer ikisi, yerküre ile güneş arasındaki astronomik ilişkiler, özellikle, Dünya'nın yörüngesinin şeklindeki ve kendi dönüş ekseninin eğimindeki vb. değişiklikler şeklinde tanımlanan **orbital zorlama** ve **Güneş enerjisinin şiddetindeki değişikliklerdir**.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 6-MODÜL

Yer/atmosfer sisteminin enerji dengesindeki herhangi bir değişiklik ise **ışınimsal zorlama** olarak adlandırılır. İnsan kaynaklı iklim değişikliğine neden olan başlıca olumsuz insan etkinlikleri ve eylemleri, arazi kullanımı, arazi kullanımı değişikliği ve ormansızlaşma gibi pek çok etkinlikte gözlenen sürekli ve geniş ölçekli değişiklikleri ve bozulmaları içermektedir. Gerçekte yeryüzünün ortalama sıcaklığı yaklaşık 15 °C'dir Bu açıklamalar çerçevesinde, **sera etkisi**, atmosferdeki gazların gelen Güneş ışınlamına karşı geçirgen, buna karşılık geri salınan uzun dalga boylu yer ışınlamına karşı çok daha az geçirgen olması nedeniyle, yerkürenin beklenenden daha fazla ısınmasını sağlayan ve ısı dengesini düzenleyen doğal süreç olarak tanımlanabilir. Yerküre/atmosfer ortak sisteminin enerji dengesine yapılan pozitif katkı, **kuvvetlenen sera etkisi** olarak adlandırılır. Doğal sera etkisinin kuvvetlenmesi ve küresel ısınmanın hızlanması anlamına gelmektedir. Bu kapsamda, **küresel ısınma**, Sanayi Devrimi'nden beri, özellikle fosil yakıtların yakılması, ormansızlaşma, tarımsal etkinlikler ve sanayi süreçleri gibi çeşitli insan etkinlikleri sonucunda atmosfere salınan sera gazlarının atmosferdeki birikimlerindeki hızlı artışa bağlı olarak, şehirleşmenin de katkısıyla doğal sera etkisinin kuvvetlenmesi sonucunda, yeryüzünde ve atmosferin alt katmanlarında saptanan sıcaklık artışı şeklinde tanımlanabilir.

Ağaç dikerek ya da ormanlaştırma vb. gibi çeşitli yollarla karbonu atmosferden toprağa geri taşımak, fosil yakıt salımlarını ancak belirli ve küçük bir oranda dengeleyebilir. Karbonu karada depolamak dâhil, fosil yakıt salımlarını etkili bir biçimde azaltmanın yerini hiçbir şey tutamaz.

BMİDÇS Paris Antlaşması'nın küresel ısınma hedeflerini tutturmak ve giderek hızlanıp şiddetlenen insan kaynaklı iklim değişikliğini azaltmak için ormanları koruyup geliştirerek yutak kapasitesini artırma yoluyla insan kaynaklı karbonu arazide tutmak çok önemli bir iklim değişikliği savaşı eylem ve politikasıdır. Ancak bunlar güneş ve rüzgâr gibi yenilenebilir enerjilerin birincil enerji kaynakları içindeki payını artırmak enerji tasarrufu, iklim ve çevre dostu sürdürülebilir tarım ve döngüsel ekonomi gibi çeşitli ölçeklerdeki etkili iklim değişikliği mücadele politikalarının ve eylemlerinin yerini tutmayacaktır.

Karbonca zengin bitki örtüsünü açmak ya da yok etmekten kaçınmak ve yeniden büyüyen bitki örtüsünü korumak, arazi sistemlerini kullanarak iklim değişikliğini hafifletmek için en etkili yaklaşımlardır. Sonuç olarak, ormanlarda karbon depolayarak, asıl olarak fosil yakıtların yakılmasından kaynaklanan kuvvetlenen sera etkisini ve küresel ısınmayı dengelemek etkili ve başarılı bir politika uygulaması değildir. Bunun nedeni, fosil yakıtların atmosfere mevcut ormanların emebileceğinden çok daha fazla CO2 pompalamasıdır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 6-MODÜL

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) 6. Değerlendirme Raporu (AR6) 1. Çalışma Grubu'nun hazırladığı İklim Değişikliğinin Fiziksel Bilim Temeli Raporu'nun (IPCC, 2021a ve 2021b) küresel iklim sistemindeki değişikliklerinin bilimsel değerlendirmesine ilişkin ana çıktıları ve mesajlarına göre, denizlerdeki ısı dalgalarının sıklığı 1980'lerden bu yana yaklaşık iki katına çıkmıştır.

İklim değişikliği diplomasisi, bilim, teknoloji, coğrafi temsil, politik süreçler, yasalar, etik ve felsefe gibi zengin bir çeşitlilik barındıran bir bilim-politika arayüzünden beslenen girdilere dayalı ve çok taraflı bir politika alanı olarak tanımlanabilir.

Yukarıda özetlenen bu gelişmelerden sonra, sera gazı salımlarını belirli bir yıl düzeyinde tutma ya da belirlenen bir yıla kadar istenen oranda **azaltma girişimlerinin en önemlisi**, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) oldu. BMİDÇS'nin nihai amacı, *"Atmosferdeki sera gazı birikimlerini, insanın iklim sistemi üstündeki tehlikeli etkilerini önleyecek bir düzeyde durdurmayı başarmaktır"*. Amaç "gelişmiş ülkelerin antropojen sera gazı salımlarını **2000 yılına kadar 1990 yılı düzeyinde tutmaları**" şeklinde yer almıştır.

Sera gazı salımlarını 2000 sonrasında azaltmaya yönelik yasal yükümlülükleri BMİDÇS **Kyoto Protokolü** (KP) düzenlemektedir. **Paris Antlaşması**, tarafların 2020 yılından başlayarak küresel iklim sistemini koruma, iklim değişikliğiyle savaşım ve/ya da sınırlandırmaya yönelik salım azaltım yükümlülüklerini daha doğrusu **"niyetlerini"** kapsayan yasal olarak bağlayıcı bir küresel antlaşma olarak kabul gördü. Paris Antlaşması'nda -BMİDÇS ve Kyoto Protokolü'nden **farklı olarak**- taraf ülkelerin ekler aracılığıyla gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler şeklinde ayrılarak farklı yükümlülükler verilmemiş olması, başka bir deyişle tüm tarafların gönüllü katkılarının alınmasının amaçlanmış oluşu yatmaktadır. 2021 Glasgow toplantısından sonra çoğu eylem, yükümlülük ve zamanlamalarında önemli gecikme ve yeni ertelemeler olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti, 10 Kasım 2021 tarihinde BMİDÇS Paris Antlaşması'na resmi olarak taraf oldu. **Glasgow Konferansı**'nda ülkeler bazı konularda ilerleme sağlamakla birlikte, birçok konudaysa başarısız olundu. *"En kötü anlaşma/uzlaşma hiç anlaşma/uzlaşma olmamasından daha iyidir."* ön savı temel alınarak "Glasgow İklim Paketi" taraflarca kabul edildi. Kömür kullanımının devre dışı bırakılması zamana yayılmış olmasına karşın, ilk kez resmi karar metinlerinde yer alması, "Paris Antlaşması'nın 1.5-2 C küresel ısınma hedeflerine ulaşılması" gibi bazı büyük beklentileri de üretti. **Dünya Enerji Görünümü 2021 Raporu'nun** (IEA, 2021) *"Teknoloji ve Bölgelere Göre 2020-2050 Dönemindeki Seçilmiş Temiz Enerji Teknolojileri İçin Kestirilen Pazar Payları"* bölümündeki kestirimlere göre, 2050'ye Kadar Net Sıfır Salım Senaryosu altında 2050'ye kadar en fazla yatırım gerektiren teknolojiler, büyüklük sırasıyla **bataryalar (piller), açık deniz rüzgâr enerjisi ve yakıt hücresidir.**

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 6-MODÜL

Veriler, küresel sera gazı salımlarının sektörel bazlı analizinde tüm sektörlerde artışların yaşandığını; salımların **% 25'inin elektrik ve ısı üretimi**, % 24'ü tarım, ormancılık ve diğer arazi kullanımları, % 21'i sanayi, % 14'ü ulaştırma, % 6'sı binalar ve % 10'unun - elektrik ve ısı üretimi dışındaki - diğer enerji etkinlik ve süreçlerinden kaynaklandığını göstermektedir.

Sera gazlarının salımlarının **azaltımında**, salım yoğunluğu açısından **ulaştırma sektörü**, enerji sektörü, binalar, sanayi, yerleşme, şehirleşme, tarım, ormancılık ve arazi kullanımı gibi sektörler ön plana çıkmaktadır. İnsan kaynaklı sera gazı salımlarının azaltımında öncelikli ele alınması gereken enerji yoğun sektörlerden biri, ulaştırma sektörüdür ve elektrikle çalışan araçların kullanımı gündemdedir. Hidrojen yakıtlarının ve biyo yakıtların ulaştırma sektöründe kullanılması önerilmektedir. Enerji ve emisyon yoğunluğu yüksek olan karayolu ve havayolu ulaşımı yerine demir yolu ile ulaşımın teşvik edilmesi bir diğer seçenektir.

Binalarda enerji verimliliğinin artırılması, yenilenebilir enerjinin ve düşük karbonlu teknolojilerin kullanımı emisyon azaltımında önemli bir politika seçeneğidir. Sanayide üretim sürecinin yeniden tasarlanması hem hammadde ihtiyacının azaltılmasını hem de sürece uygun teknolojilerin kullanımı ile salım azaltımını sağlamaktadır.

İklim değişikliğinden etkilenebilirlik, "bir topluluk ya da sistemin iklim değişikliği stresinden etkilenme ya da etkiye açık olma derecesi, gerilimi karşılama ya da yanıtlama düzeyi ve iklim değişikliklerine uyum düzeyi ya da uyum kapasitesi arasındaki ilişki" şeklinde tanımlanabilir. **İnsan sistemlerinde uyum**, zararı azaltmak ya da iyi fırsatlardan yararlanmak için var olan ya da beklenen iklime ve etkilerine uyarlanma sürecidir.

WWF-Türkiye tarafından yayımlanan **İklim Çözümleri 2050: Türkiye Vizyonu** adlı rapor, 2020-2025 yılları itibariyle nüfus ve kalkınma düzeyi artarken, enerji verimliliği sayesinde, enerjiye tahmini talebin yılda yüzde 39 oranında azaltılabileceğini ifade etmektedir.

Elektriğin üretiminde, iletiminde ve dağıtım süreçlerinde enerji verimliliğinin gözetilmesi atmosfere salmakta olduğumuz emisyonlarda büyük bir azaltım potansiyeli olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Ulaşımında kullanılan akaryakıtın üretiminde de benzer şekilde petrol kuyularından elde edilmesinden son tüketiciye ulaşmasına kadar geçen süreçte kayıplar söz konusudur. Ayrıca kamu binalarında enerji verimliliği (KABEV) gibi projeler yaygınlaştırılmalı, toplum farkındalığını artıran eğitim ve uygulamalar hızlandırılmalıdır

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 6-MODÜL

Kentlerde iklim değişikliğinin yarattığı risk ve tehlikelerden korunmak, iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamak ve afet risklerini azaltmak için **Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları'nın** hazırlanması ve uygulanması önemlidir.

SON yıllarda yeşil çatı kapsamında kentlerde geniş alanları kaplayan bina çatılarından, hatta duvarlarından yararlanmaya yönelik yaklaşımlarla ve sonuçlarıyla daha sık karşılaşılıyor.

Yeşil Çatıların Başlıca Çevresel İşlev ve Yararları: Kentin Havasını Soğuturlar, Enerji ve Sağlık Bakım Maliyetlerini Azaltırlar, Kentsel Selleri Önlerler, Suyu Süzerler, Gıda Güvenliğini Geliştirirler, Sosyal Uyum ve Savunuculuğu Sağlarlar.

Şehirler, onları çevreleyen kırsal alanlardan daha sıcaktır. Asfalt yollar ve beton binalar Güneş ışığını emdikten sonra ısı enerjisi yayar; araç egzozları ve klimalar ek ısı üretir. Buna **“kentsel ısı adası etkisi”** denir ve bu etki şehir merkezlerini komşu kırsal ya da yarı kırsal alanlardan birkaç derece daha sıcak yapabilir.

Aşırı iklim olayları sonrasında anahtar üretim bölgelerindeki hızlı gıda ve tahıl fiyatı artışlarının gerçekleştiği dönemler belirgindir. Günlük en yüksek hava sıcaklıkları 30 °C ve üstüne çıktığında ürün rekoltelerinin ciddi bir negatif etkilenebilirliği olduğunu belgelemiştir.

Sürdürülebilir kalkınma, insan ile doğa arasında denge kurarak doğal kaynakları tüketmeden, gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasına imkân verecek şekilde bugünün ve geleceğin yaşamını ve kalkınmasını programlama anlamını taşımaktadır. Sürdürülebilirliğin bir kavram olarak tarım, ormanlar ve balıkçılık gibi yenilenebilir kaynaklar konusunda ortaya çıktığı görülmektedir. 1992 Rio Konferansı'nda 178'den fazla ülke, insan yaşamını iyileştirmek, çevreyi korumak ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak üzere küresel bir ortaklık kurmak için kapsamlı bir eylem planı olan **Gündem 21'i** kabul etmiştir. 2000 yılında toplanan **Bin Yıl Zirvesi'**nde ilan edilen BM Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin temel amacı aşırı yoksulluğu ve açlığı ortadan kaldırmak olmuştur.

2015'te **Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları** olarak belirlenen 17 Amaç kapsamında sürdürülebilirliğin **ekonomik boyutu** “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme”, “Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı”, “Eşitsizliklerin Azaltılması”, “Sorumlu Üretim ve Tüketim”; **sosyal boyutu**; “Yoksulluğa Son”, “Açlığa Son”, “Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam”, “Nitelikli Eğitim”, “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği”, “Erişilebilir ve Temiz Enerji”, “Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar”, “Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar”

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 6-MODÜL

Çevresel boyutu; “Temiz Su ve Sanitasyon”, “İklim Eylemi”, “Sudaki Yaşam”, “Karasal Yaşam” amaçlarını kapsar.

Neredeyse tüm amaçların önünde büyük bir engel olan **13 no.lu İklim Eylemi Amacı**, yani “İklim Eylemi” iklimle ilgili tehlikelere ve doğal afetlere karşı dayanıklılığın ve uyum kapasitesinin bütün ülkelerde güçlendirilmesini işaret etmektedir.

Okyanus ve deniz sağlığının ve biyoçeşitliliğinin korunması için Birleşmiş Milletler, bilim ve iş dünyasını, sivil toplumu ve politika yapıcılarını ortak araştırma ve teknolojik yenilik programı etrafında harekete geçirmek ve okyanus bilimlerindeki uluslararası işbirliğini artırmak üzere 2021-2030 dönemini Uluslararası **Okyanus Bilimleri On Yılı** olarak ilan etmiştir.

Türkiye’de kirliliğin kontrolüne ilişkin mevzuata örnek olarak **Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğini Önleme Yönetmeliği** verilebilir. Ankara Gölbaşı’nda bulunan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Sürekli İzleme Merkezi ve merkez bünyesinde çalışmalar yürüten Çevre Referans Laboratuvarı, “Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı”, “Evsel ve Endüstriyel Kirlilik İzleme Programı”, “Denizlerde Bütünleşik Kirlilik İzleme Programı”, “Sürekli Atık Su İzleme Sistemi” ve “Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemi” kapsamında 81 ilde kurulan istasyonlar ile toprak, su ve havanın güncel durumunu izlemektedir.

“Sıfır Atık”; israfın önlenmesini, kaynakların daha verimli kullanılmasını, atık oluşum sebeplerinin gözden geçirilerek atık oluşumunun engellenmesi veya en aza indirilmesi, atığın oluşması durumunda ise kaynağında ayrı toplanması ve geri kazanımının sağlanmasını kapsayan atık yönetim felsefesi olarak tanımlanan bir hedeftir.

İnsanlığın bugün içinde yaşadığı sistem, **doğrusal ekonomi** döngüsüne dayanmakta olup sürdürülebilir değildir. Doğrusal ekonomi anlayışını **döngüsel bir yapıya** kavuşturmak gerekmektedir. İlk sıfır atık uygulaması Cumhurbaşkanlığı Külliyesi ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nda başlamış; ardından kamu kurumları başta olmak üzere limanlar, havaalanları, otogarlar, tren garları, eğitim kurumları, alışveriş merkezleri, hastaneler ve turizm tesisleri gibi kalabalıkların yoğun olduğu noktalarda adım adım proje yaygınlaştırılmıştır. Sıfır Atık Projesi kapsamında devam eden **“Sıfır Atık Mavi”** çalışması ile deniz ve kıyıların korunması da ulusal bir öncelik haline getirilmiştir

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 7-MODÜL

7. MODÜL SOSYAL ETKİLEŞİM VE İLETİŞİM

İletişimin kaynak, hedef, mesaj-ileti ve kanal olmak üzere dört ögesi vardır. Bu ögeler **etkileşimsel iletişim modeli** ile açıklanmaktadır.

Kaynak ve hedef: Kişiler arası iletişimde kaynak mesajı gönderendir. Hedef mesajı alır, anlamlandırır ve kaynağa farklı bir mesaj gönderir.

Mesaj-ileti: İletişim sürecinde hedefe iletilmek istenen her şey mesajdır.

Kanal: İletişim sürecinde kişiler karşılıklı mesajlarını farklı yollarla iletirler. Söz, beden dili ve yazı bu yollardan bazılarıdır. Sessiz kalma da kişiler arası iletişimde bir mesaj ve iletimi olabilir.

İletişim Süreçleri

Kodlama: Mesajın içeriğinin kod simgelere dönüştürülmesidir.

Kod açma ve yorumlama: Laynaktan gelen mesajın içeriğinin alınıp çözümlenmesidir.

Geri bildirim: Kişiler arası iletişimdeki işlevi de karşılıklı gidip gelen mesajların doğru algılanıp algılanmadığını test etmektir.

Gürültü: Mesafe, ortamdaki gürültü ya da her türlü fiziksel engel gürültü olarak tanımlanabilir.

Okulda ve sınıflarda istenilen iletişim olumlu ve çift yönlü olmalıdır. Okullarda tek yönlü iletişim olduğunda, okul yöneticisinin okulda olan herkesle kurduğu iletişim aşağıdan yukarı olacaktır. Sınıfta da aynı durum geçerlidir. Böyle bir sınıfta öğrencilerin merak ettiklerini sormaları, anlamadıklarını dile getirmeleri oldukça zor olur. Olumlu sınıf ve okul iklimi ve öğrencilerin **sosyal duygusal güvenliği** için de bu tarz bir iletişim gereklidir.

Sosyal etkileşimde sözsüz iletişim sözel iletişime oranla çok daha etkili olmaktadır. İnsanlar iletişim sırasında anlamsal gerçekliği daha çok sözsüz kodlardan edinmektedir. **Johari Penceresi Modeli**'nde insanın sosyal ilişkilerinde kendisi ile ilgili aktarımda bulunduğu alanlarının yanı sıra paylaşımda bulunmadığı, bulunmak istemediği alanları da ortaya çıkarılmıştır. Böylece kişilerin kendilerini tanımları sağlanmış;; başkaları tarafından da nasıl görüldükleri tanımlanabilir hâle gelmiştir.

Açık alan: Kişinin kendi tarafından da başkaları tarafından da bilinen alandır.

Kör alan: Bu alan başkaları tarafından bilinen ancak kişinin bilmediği alanıdır.

Gizli alan: Bu alan kişinin bildiği ancak başkalarının bilmediği alandır.

Bilinmeyen alan: Bu alan ise kişinin de başkalarının da bilmediği alandır.

Burada önemli olan olumlu ve yapıcı bir geri bildirim sürecinin yürütülmesidir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 7-MODÜL

Formal iletişim, iletişimin kademeli olarak aşağı ve yukarı yönlü hiyerarşik aktarımıdır. **İnformal iletişim** ise okullarda daha sık gördüğümüz kişi ve grupların tutumlarına bağlı olarak değişen ve okula dair düzensiz yaklaşımları olan bir iletişim türüdür. Türk milli eğitim sistemi içerisinde okulların yapılarına bakıldığında okullarda informal ilişkilerin baskın olduğu ve hiyerarşinin görece az olduğu görülmektedir.

İletişim becerisi; kişinin kendisine ve diğerlerine saygı duyması, empati, etkin dinleme, somutlaştırma, ben dilini kullanma, içten ve samimi olmayı kapsamaktadır. **Empati** becerimizi geliştirmek bizi karşılaştığımız tepkiyi kişiselleştirmekten koruyabilir. Hayır reddedilme olarak algılamadan duyabilmemizi sağlar. Empatiyi geliştirmek için kullanılan etkinliklerin içinde oyun ve drama yöntemlerinin kullanımı da yer alır. İyi bir dinleyici propaganda, abartı ve ön yargıları belirler,

Dinleme Türleri

Takdir edici dinleme; söylenenden keyif almaya odaklanılan dinlemedir.

Kapsamlı dinleme; öğrenme ve bilgiyi hatırlamaya odaklanılan dinlemedir.

Kritik değerlendiren dinleme; duyulanı yargılayan ya da değerlendirmeye odaklanılan dinlemedir.

Vurgulu dinleme; diğerlerinin duygularını anlamaya odaklanılan dinlemedir.

Katılımcı dinleme dinleyen kişinin duyduklarını tekrar etmesi, özümlemesi ve yansıtmasıdır.

Edilgin dinleme; dinleyen kişinin sözel geri bildirimde bulunmadığı, konuşan kişinin duygularının anlaşılmasına çalışıldığı, vereceği karara güvenildiği destekleyici bir süreçtir.

Empatik dinleme; kişinin kendisini açması, duygularını daha yoğun yaşaması kendisini kabul etmesi için cesaretlendirmektir.

Yargısız ve eleştirel dinleme; açık bir zihinle, anlamak için dinlemeyi gerektirir.

Derinlemesine dinleme; konuşmacının mesajlarına ve bunlar arasındaki tutarlılığa dikkat etmeyi, konuşmacının dile getirmedeği duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmayı, konuşmacının mesajlarına yanıt vermeyi içerir.

Çözümleyici dinleme; Kişinin duygularının ve mesajlarının anlaşılmasına çalışıldığını gösterir.

Etkin dinleme; konuşmacının mesajının sözel ve sözel olmayan yönüne, içeriğine ve duygularına anlam katma yöntemi olmalıdır.

Dikkatle dinleme; konuşmacının söylediklerini takip etmeyi gerektirir.

Etkili iletişim becerileri

Somut konuşmak: Birey etkin dinleme davranışını gösterdikten sonra konuyla ilgili duygu, düşünce ve isteklerini ifade edebilmelidir. İfadelerin doğru anlaşılması için açık ve net konuşmak gereklidir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 7-MODÜL

Ego geliştirici dil: Bireyin olumlu özelliklerine vurgu yapılarak, iletişim kurulan kişinin kendisini zayıf ve yetersiz görmesine neden olmadan, yeterlilikleri öncelenerek eksiklikleri dile getirilir.

Etkin-katılımlı dinleme: Bireyin mesajının anlaşılmasına katkı sağlayacak yeterli motivasyon ve dikkat ile o ana aktif bir şekilde katılmadır.

Kendini tanıma-Kendini açma: Bireyin kendisine ilişkin farkındalığına, düşünce ve duygularıyla yeterli düzeyde ilişki kurmasına, kendisini açmasına ve şeffaflığına işaret etmektedir.

Empati: Bu beceri karşıdaki kişinin öznel dünyasından yola çıkarak onu anlamaya ve böylece anlaşılan duygu, düşünce ve beklentilerinin kendisine aktarılmasına işaret etmektedir.

Ben dili: Sen dili suçlayıcı, yargılayıcı iken ben dili sadece kişinin kendi duygularını ortaya koyar. Ben dili kullanılırken yargılama, eleştirme, suçlama vb. yapılmaz. Ben dili iletileri yorum içermez, davranışların başkalarını nasıl etkilediğini açıklar, somut etkileri belirtir ve hissedilen duyguyu açıklar.

İletişim süreci simgeleri, sembolleri ve kültürel kodları da içerir. Bu tarz kurulan iletişime simgesel iletişim adı verilmektedir. **Sinergoloji** sözsüz, bilinçsiz dili okumaya yönelik bir yöntemdir. Sözlü iletişim ile beden dili arasındaki farkı gözlemlemektedir.

İletişim Engelleri

Fiziksel ve teknik engeller: Bunlar mesaj ile ilgili engeller, kanal ve araçlarla ilgili engeller, gürültü ile ilgili engeller ve dil ile ilgili engellerden oluşmaktadır.

Sosyal ve psikolojik engeller: Dinleme ve anlama becerilerinden bulundukları sosyokültürel şartların farkındalığından kaynaklanabilir.

Örgütsel engeller: Roller, zaman baskısı, örgütün büyüklüğü, geri bildirim sisteminin yetersiz olması, yönetim tarzı, aşırı bilgi yüklemesi, statü farklılıkları ve hiyerarşi nedenli olabilir.

1- Kişisel unsurlar: Alıcının ve vericinin mesajı kodlarken veya iletirken gerekli dikkati göstermemelerinden kaynaklanan engellerdir.

2- Fiziksel unsurlar: Kişilerin kendilerinden kaynaklanmayan, dış kaynaklı ortamlarda oluşan ve iletişimi olumsuz yönde etkileyen unsurlardır.

3- Semantik unsurlar: Semantik unsurlar, kullanılan dilden kaynaklı yanlış anlaşmalar ve iletişim engelleridir.

4- Zaman baskısı: İş yaşamındaki zamanla alakalı sınırlamalar, iletişim esnasında örgüt üyelerinin üzerinde zaman baskısı oluşmasına neden olmaktadır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 7-MODÜL

5- Algılamadaki seçicilik: Kişiler, belirli ön yargılara sahipseler vericiden gelecek olan iletileri hiç algılayamayabilirler yahut kastedilenden farklı algılanabilirler.

Eğitim Ortamında Ekolojik Sistem Yaklaşımı

Ekolojik sistem yaklaşımı, insan davranışına etki eden iç ve dış kuvvetlerin karşılıklı etkileşimleri üzerinde durur, bireylerin farklı durumlara uyumlarını sağlayan geçerli davranış kalıplarını tanımlar ve çevre içerisinde bulunan insan ve diğer sistemlerin birbirleri üzerinde meydana getirdikleri etkileri açıklar. Bireyin davranışı ve gelişimi, yaşadığı sosyal ağ içerisinde meydana gelen etkileşimlerin yönüne göre değişmektedir. Çocuğun doğrudan içinde bulunmadığı sistemler de çocuğun gelişimini etkiler. Çocuğun sağlıklı gelişimi için sistemler arasındaki etkileşimin tutarlılığı önemlidir.

Bireyin yaşam döngüsü içerisinde meydana gelen etkileşimler ve karşılaştığı **yaşam olayları** üç temel kategori içerisinde ele alınabilir. Bunlardan ilki mikro olaylardır. **Mikro olaylar** kişisel olarak her bireyin sahip olduğu yaşam deneyimlerini ifade eder. Mikro olaylara; madde bağımlılığı, intihar teşebbüsleri, depresif kişilik yapısı vb. bireysel yaşantılar ve kişilik özellikleri örnek olarak gösterilebilir. **Mezzo** düzeydeki yaşam olayları, bireylerin sosyal çevre içerisinde diğer bireyler ve küçük gruplar ile kurdukları ilişki ve etkileşimler üzerine odaklanır. Son türü ise makro olayları içermektedir.

Mikrosistem- Şu anki ortam: Ev, okul, iş yeri vb.

Mezzosistem- Mikrosistemlerden oluşan sistem: Komşuluk, toplum.

Ekzosistem- Doğrudan bireyi kapsamayan sosyal yapılar: Kamu kurumları, profesyonel kuruluşlar.

Makrosistem- Kültürü kapsayan örüntüler: ekonomik ya da siyasal ideolojiler, baskın inançlar ya da basmakalıp düşünceler.

Mikrosistemler insanların yüz yüze etkileşim içinde oldukları ortamlar olarak tanımlanabilir.

Mezosisteme örnek olarak okul-aile iş birliğinin çocuğun akademik başarısına etkisi ya da aile-akran ilişkilerinin çocuğun ebeveyn denetimine katkısı verilebilir. Ekzosistem: Sosyal medya, yasal mevzuat gibi bireyin gelişiminde dolaylı etkisi olan birimlerin oluşturduğu katmandır. Makrosistem Kültürel değerler örnek verilebilir. Kronosistem: Önceki tüm katmanları kaplayan bu dış katman, yaşanan zaman dilimini ifade etmektedir. Örneğin, savaşlarda ve ekonomik kriz dönemlerinde suç davranışlarında artış olabilmektedir.

Ekolojik sistem kuramıyla bireylerin ihtiyaçlarının giderilmesi ve sorunlarının çözümü için birey, çevresi içinde, birey anlayışıyla değerlendirilmekte, bireyin çevresi ile etkileşiminde ve çevresindeki sistemlerde değişiklikler yapılmaktadır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 7-MODÜL

Çevresel etmenlerin kontrol edilmesi hâlinde, risk etmenlerinin kontrol edilebileceği, dahası bu etmenlerle başa çıkma stratejilerinin de geliştirilebileceği savunulmaktadır.

Okul iklimi

Açık iklim: Bu iklim türünde, arkadaşça ilişkiler, işleri kolaylaştırıcı, katılımcılığı teşvik gibi faktörler önemlidir ve yönetici örgütte kurmay bir liderlik örneği sergilemektedir.

Özerk (Otonom) iklim: Bu iklimde ise, yönetici örgütte resmî ve sistemli bir iş yapmak için kendini çalışanlarından uzak tutar.

İdareci iklim: Bu iklimi, yöneticinin işi kendisinin yapması, arkadaşça ilişkilerin olmaması, yazılı kurallar ve tatmin edilmeyen sosyal ihtiyaçlar karakterize eder.

Samimi iklim: Bu iklimde arkadaşça ilişkiler hâkimdir ve örgüt üyeleri işlerin nasıl yapılacağı konusunda görüşlerini bildirirler.

Babacan iklim: Bu iklim kısmen kapalı bir iklim olup, çalışanların birlikte hareket etmediği, grup içinde bölünmelerin olduğu ve yöneticinin sürekli kontrol edici görevinde olduğu bir iklimdir.

Kapalı iklim: Yöneticinin çalışanları yönlendirmede etkili olmadığı, onların kişisel zenginlikleri ile ilgilenmediği, iş birliğinin olmadığı; grup başarısının minimum düzeyde olduğu resmî bir örgüt iklimi söz konusudur.

Okul yöneticileri karar verme sürecinde ekzosistem ve makrosistem unsurlarından etkilenmektedir. Ekolojik sistemler kuramı çerçevesinde bakıldığında, yöneticilerin en sık belirttiği faktörler olarak Millî Eğitim Bakanlığının aldığı karar ve uygulamalar, yasalar ekzosistem içerisinde, etik kurallar ise makrosistem içerisinde yer almaktadır.

Egzosistem çocuğun doğrudan etki edemediği ancak gelişimi üzerinde etkileri olan unsurların toplandığı bir sistemdir. Anne babanın işsiz ya da düşük gelirli olması gibi dezavantajlı durumlar çocuğu doğrudan olmasa da etkileyen unsurlardan bazılarıdır.

Ekolojik yaklaşım çerçevesinde planlanmış ya da geliştirilmiş olan önleyici ve koruyucu müdahale programlarının çocukların okul devamsızlığını ve terkini ortadan kaldırma sürecinde önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 8-MODÜL

8. MODÜL DİJİTAL YETKİNLİK

Dijital yeterlik; geniş anlamda iş, istihdam edilebilirlik, öğrenme, boş zaman, dâhil olma ve/veya topluma katılım ile ilgili hedeflere ulaşmak için Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin (BİT'in) kendinden emin, eleştirel ve yaratıcı kullanımı olarak tanımlanabilir. Öğretmenlerin eğitim alanında sahip olması gereken en yaygın yeterliklerden biri dijital yeterliktir.

Dijital beceri, günlük yaşamda bir sorunu çözmek için bilgi teknolojisi becerisini kullanma ve uygulama yeteneğidir ve temel becerilere hâkim olmayı gerektirir.

Dijital okuryazarlık; günümüz dünyasında çalışabilmek, öğrenebilmek ve eğlenebilmek için iletişim ve etkileşimi bilişim teknolojileri kullanarak etkili, verimli ve güvenli şekilde yapabilecek kadar becerilere sahip olmak demektir ve minimum yeterliklere sahip olmak demektir.

Dijital Dönüşüm “bilgi, bilişim ve ağ teknolojilerinin birlikte kullanımıyla bir varlığın özelliklerinde önemli değişiklikleri tetikleyerek iyileştirmeyi / geliştirmeyi amaçlayan bir süreç” olarak tanımlanmaktadır. Öğretmenlik mesleği bu dönüşümün bir parçasıdır. Yaratıcılığı ve inovasyonu merkeze alan dijital dönüşüm, geleneksel yöntemlerde daha verimli sonuçlar elde etmek için ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda bazen birbirinin yerine kullanılan üç terim ortaya çıkmıştır: dijitalleştirme, dijitalleşme ve dijital dönüşüm.

Dijitalleştirme, var olan içeriklerin dijital ortama aktarımını kapsamaktadır. **Dijitalleşme,** hizmetlerin (örneğin bankacılık işlemleri, öğrenci akademik başarı takibi, vergi ve yasal süreçler) çevrim içi ortamlardan ve uzaktan gerçekleştirilmesini kapsar. **Dijital dönüşüm** ise teknoloji adaptasyonu ile veri alışverişi ve otomasyon içeren bütünleşik sistemlerde süreçlerin dijital ortama taşınması ve daha verimli işletilmesini kapsamaktadır. **E-devlet servisleri** en öne çıkan dijital dönüşüm araçlarıdır. E-devlet bir ülkenin kalkınması için sosyal ve ekonomik kaynakları daha iyi yönetmek amacıyla devletin etkili yönetişime ve artan şeffaflığa yönelimini güçlendirmeye yardımcı olmayı amaçlar.

Dijital vatandaşlık, teknoloji kullanımına ilişkin davranış normları olarak tanımlanabilir. Dijital dünyada görev yapmak için sorumlu olunan dijital alışkanlıklardır. **ISTE standardı,** “öğretmenlerin öğrencilerine olumlu ve sorumlu bir şekilde dijital dünyaya katılmaları için ilham vermeleri” gerektirir

Bilişim etiği, tüm “bilişim toplumu”nun bilgisayar kullanımı sırasında uyulması gereken kuralları düzenler. **Telif hakkı,** kişinin her türlü fikri emeği ile meydana getirdiği ürünler üzerinde hukuken sağlanan haklardır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 8-MODÜL

Kişisel veri, gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi kapsamaktadır. Vatandaşlık numarası, adı ve soyadı, kişinin e-posta adresi, IBAN bilgisi, araç plaka bilgisi, görevine uygun olarak ehliyet bilgisi, kişinin fiziksel özellikleri, öğrencinin almış olduğu not bilgisi, aldığı burs miktarı, hangi yurttan kaldığı gibi bilgiler kişisel veri olarak ele alınabilir.

Kişisel verilerin kullanımında dikkat edilmesi gereken bazı kurallar; Verilerin meşru ve gerekli amaçlar için toplanıyor ve işleniyor olması, Veri toplama amaçlarının açıklanması ve sadece bu amaçlar için kullanılması, Verilerin amaç için kullanıldıktan sonra muhafaza edilmemesi ve silinmesi.

Ülkemiz, küresel rekabette daha güçlü olmayı, sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı ve toplumsal refah artışını sağlamak amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından **“2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi”** hazırlanmıştır. Bu belgede, Türkiye’nin “Millî Teknoloji Güçlü Sanayi” vizyonunu gerçekleştirmede yol haritası çizilmektedir. “Yüksek Teknoloji ve İnovasyon”, “Dijital Dönüşüm ve Sanayi Hamlesi”, “Girişimcilik”, “Beşerî Sermaye” ve “Altyapı” olmak üzere 5 ana bileşenden oluşan stratejik bir yapı esas alınmıştır.

2021 yılında **TEDMEM** bir rapor hazırlayarak “öğretmen dijital yeterlikleri” kavramını incelemiş ve Türkiye’de öğretmen dijital yeterlikleri çerçevesinin oluşturulması sürecine yönelik öneriler geliştirmiştir.

Dijital Eğitim Eylem Planı (2021-2027), Avrupa Birliği (AB) üye devletlerinin eğitim ve öğretim sistemlerinin dijital çağa sürdürülebilir ve etkin bir şekilde uyarlanmasını desteklemek için yenilenmiş bir politika girişimidir. Öğretmenlerin dijital yeterliklerine dair en güncel politika belgelerinden biridir. Avrupa Dijital Yeterlik Çerçevesi’ni (DigCompEdu) temel almıştır. Kadınların STEM’e katılımını da hedeflemiştir.

1. Sanayi Devrimi’nde buhar gücü ile üretim teknolojisi ön planda iken 2. Sanayi Devrimi’nde içten yanmalı motor ve elektrik teknolojileri ile üretim, 3. Sanayi Devrimi’nde bilişim teknolojileri ile verimli üretim ve son yaşadığımız 4. Sanayi Devrimi’nde (endüstri 4.0) ise **otonom sistemler ile üretim** kavramları ön plana çıkmıştır.

literatürde ilk defa 1997 yılında Fryer tarafından 21. yüzyıl becerileri listesi, yetkinlikleri çalışmak için temel değerleri göstermektedir. 21. yüzyıl becerileri olarak adlandırılan bu değerler çalışanlarda ve toplumdaki bireylerde olması gereken yetkinlikleri ortaya koymaktadır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 8-MODÜL

Güncellenerek günümüze kadar gelen bu değerlerden bazıları: Eleştirel düşünme, Problem çözme, Takım çalışması, Teknoloji okuryazarlığı, Sürekli öğrenme ve gelişim, Yenilikçilik

Yeterliklerin çalışılmasında temel alınan bir diğer değerler grubu Gardner tarafından **“Gelecek İçin 5 Zihin”** eserinde açıklanmıştır: Alan bilgisinde zihin, Sentezleyen zihin (disiplinlerde de bilgi ve beceri sahibi olmak), Yaratıcı zihin, Saygı duyan zihin, Etik zihin

Yeterlikler oluşturulurken temel alınan bir diğer değerler grubu ise **UNESCO** tarafından öğretmen yeterliklerini geliştirmek için ortaya konmuş değerlerdir. Elbette ki bu değerler de Fryer ve Gardner'in ortaya koyduğu değerler ile paralellik göstermektedir: Temel mesleki bilgilerde yetkin olma; Kapsayıcı eğitim kültürünü yaygınlaştırma, İnsani becerileri kazandırma, Öğrenme topluluğu ve öğrenen organizasyon olma,

Dijital Yeterlikler Çerçevesi

Genel olarak bu çerçeveler dijital teknolojiler kullanılarak yapılacak görevleri tarif eder ancak hangi teknolojileri kullanarak bu görevlerin gerçekleştirileceği konusunda rehberlik yapamaz. Bunun sebebi dijital teknolojilerin kısa zamanda eskiyerek yerlerini yeni yazılım ve donanımlara bırakacak olmasıdır.

JISC: Eğitimcilerin ve öğrencilerin sahip olması gereken dijital yetkinlikleri 6 alanda ve 15 yetkinlik başlığında açıklamaktadır. Sadece öğretmenlik mesleği özelinde değil, farklı mesleklerde çalışan tüm bireylerin sahip olması gereken dijital yeterlikleri düzenli bir liste hâlinde açıklamıştır.

Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB) Çerçevesi: İçerik ve pedagoji arasındaki yapay ayrımın üstesinden gelme amaçlanmış ve öğretmen eğitime dikkat çekilmiştir. Teknolojiyle öğretim, yeni teknolojilerin öğretmenlere sunduğu zorluklar düşünüldüğünde Öğretmenlerin teknolojiyi öğretimleriyle bütünleştirmeleri için yollar aranmaya başlanmıştır.

Geniş Tabanlı Öğretmen Dijital Yeterlik Çerçevesi: TPAB ile uyumlu hâle getirilen model “öğretim programı yeterlikleri”, “bireysel-etik yeterlikler”, “bireysel-mesleki yeterlikler”, “bireysel-etik ve bireysel-mesleki yeterliklerin bütünleştirilmesi” kapsamında geniş tabanlı öğretmen dijital çerçevesi olarak sunulmuştur. Öğretmen adayı öğrencilerinin dijital kaynaklara sürdürülebilir, güvenli ve etik bir şekilde erişmelerine ve bunları kullanmalarına yardımcı olmayı hedefler.

Eğitimcilerin Dijital Yeterlikleri İçin Avrupa Çerçevesi DigCompEdu: Öğretmenlik mesleğini yapan bireylerin özelinde eğitimcilerin eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirmesi için sahip olmaları gereken 6 alanda 22 yeterliği tanımlar. DigCompEdu çerçevesinde iki nokta dikkat çekmektedir: yeterliklerin seviyelendirilmesi ve yeterlikler arasında ilişki kurulmasıdır. Öğretmenlerin dijital teknoloji kullanım yeterlik seviyeleri belirlenerek her seviyeye uygun eğitimler planlanmalıdır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 8-MODÜL

UNESCO Öğretmen Dijital Yeterlikleri Çerçevesi: Öğretmenlerin sahip olması gereken dijital yeterlikleri ve seviyelerini bir matris ile açıklamıştır.

Dijital yeterlikler çerçevelerinin ele aldığı ortak sorular bulunmaktadır. İlk olarak **hangi öğretim hedeflerine** teknoloji kullanarak ulaşılması gerektiği sorusunun cevabı, çerçeve oluşturulurken cevaplanması gereken ilk sorudur. Bu hedefler öğrencilere kazandırılması gereken üstbilişsel düşünme becerileri hedefidir.

Öğretmenler için geliştirilen dijital yeterlikler çerçevelerinin ortak bileşenleri: Öğretim hedefleri, müfredat, öğretim yöntemleri, öğrenme ortamları, ölçme ve değerlendirme, mesleki gelişim.

Bilişim teknolojilerinde iki anahtar değişimi anlamak gereklidir. Bunlar: donanım kapasitesindeki artış hızı ve veri hacmindeki artış hızı.

Formal (biçimsel), informal (doğal) ve non-formal (yaygın) öğrenme etkinliklerinin teknoloji desteğiyle bütünleştirilebileceği bir fırsatlar dönemi yaşanmaktadır. Bunların içinde en öne çıkan yöntemlerden biri mobil öğrenmedir. **Mobil öğrenme** (m-öğrenme), öğrencilerin mobil teknolojileri ve interneti kullanarak her yerde ve her zaman öğrenme materyalleri elde etmelerini sağlayan bir öğrenme modelidir. Öğrenmenin gerçekleştiği ortamları inceleyen araştırmalarda %75'lik bir oranla informal öğrenme ortamları öne çıkmaktadır. Informal öğrenme; konusmak, başkalarını gözlemlemek, deneme yanılma yapmak ve bilgili insanlarla çalışmakla gerçekleşmektedir. Mobil öğrenme özellikleri, informal öğrenme ile daha iyi konumlanabilir

Genel olarak **karma öğrenme** ortamları, yüz yüze ve çevrim içi öğrenme ortamlarının ve yöntemlerinin bir arada kullanılması biçimde tanımlanabilir.

Gelişen Teknolojiler – Mevcut ve Yakın Gelecekteki Teknolojik Eğilimler

Mobil ve Bulut Teknolojileri: Bireylerin kullandığı dosyaların, uygulama programlarının hatta işletim sistemlerinin her yerden ve her cihazdan erişilebilir olmasını sağlayan internet altyapısı, yazılımları ve servisleridir.

Veri Bilimi: Veri bilimi istatistik, veri tabanı ve bilgisayar programlama gibi alanlardan faydalanan disiplinler arası bir çalışma alanıdır.

Yapay Zekâ: Bilgisayarların insan öğrenmesini ve zekâsının benzeşimini yaparak veriler içinde örüntüler keşfetmesi ve bu keşifler sonucu kullandığı algoritmada iyileştirmeler yaparak verilen işi daha verimli yapmasıdır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 8-MODÜL

Finans Teknolojileri ve Blok Zincir: Kişiler veya kurumlar arasında bilgi, belge, likidite ve finansal enstrümanların güvenli bir şekilde değişimi ve saklanması için geliştirilmiş sistemlerdir. Blok zincir, şifreli iletişimin ötesinde belgenin oluşturulması ve tüm değişimlerinin kaydını tutarak ilgili bilginin internet üzerindeki tüm hareketlerini güvenli, şeffaf ve izlenebilir bir formatta sunmaktadır.

Otonom Araçlar ve Taşıma Sistemleri: Otonom araçlar ve sistemler taşımacılık sektöründen kendi kendine çalışan makinelerin ve çiftliklerin olduğu tarım sektörüne kadar birçok alanda kendine yer bulmaya başlamıştır.

Nesnelerin İnterneti: Nesnelerin interneti teknolojileri ile akıllı evler ve şehirler yakın gelecekte en önemli çalışma konularından biri olacaktır.

İleri İmalat Teknolojileri: 3D yazıcılarla tasarım ve imalat veya otonom imalat bantlarının kullanımı, geleceğin çalışanlarından bu sistemlerin güvenli olarak kullanılması ve yenilerinin tasarlanmasını isteyecektir.

Sosyal Ağlar: Sosyal ağlar kişilerin ve kurumların yaptıkları işlerin veya ürünlerin toplumda görünürlüğünün artırılması için bir platform olarak kullanılabilir.

Sosyal Medya: Öğrenenleri bilginin ortak üreticileri olarak vurgulayan teknolojik gelişmeler ve pedagojiler (Selwyn 2011), insanların iletişim kurma, paylaşma, iş birliği, yayımlama, yönetme ve etkileşim gibi işlevler aracılığıyla çeşitli topluluklar oluşturmalarını ve bunlara katılmalarını sağlayan web sitelerini ve çevrim içi uygulamaları belirtmek için insanların sosyal medya terimini benimsemesine katkıda bulunmuştur.

Sanal ve Artırılmış Gerçeklik: Bilişim teknolojilerinde kullanıcıların bilgisayar ile etkileşimde en çok kullandıkları yöntem, ekranlar üzerindeki grafik arayüzdür. Artırılmış gerçeklik ise gerçek dünyadaki nesnelerin üzerine sanal olarak daha fazla bilgi yerleştirmedir.

İş Zekâsı: Veri bilimi ile bağlantılı olarak bir kurumun işiyle ilgili yaptığı etkinlikler sonucu toplanan veriden karar vericilere yardımcı olması amacıyla oluşturulan doğru ve güvenilir veri görselleştirme teknikleridir.

Öğretim İçin Yetkinliklerle İlişkilendirilmiş Dijital Teknolojiler: Görsel okuryazarlık araçlarını kullanabilmek, Etkileşimli video ve animasyon araçlarını kullanabilmek, Öğrenme ortamları geliştirebilmek(ör: mobil uygulama oluşturabilecekleri servisler kullanmak) İş birliğine dayalı problem çözme ve çalışmayı destekleyen bulut araçlarını etkin olarak kullanabilmek, Dijital ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanabilmek, Uzaktan eğitim ortam ve araçlarını kullanabilmek, Açık kaynak ders materyali katkısı yapabilmek(örneğin EBA), Bilişim teknolojileri ile tasarım temelli problem çözme sürecini uygulayabilmek, Veri toplama, elde etme ve analiz araçlarını kullanabilmek, Büyük veri analitiği ve yapay zekâ uygulamalarını tanımlamak ve kullanabilmek, Bilişim sistemlerini etik ve güvenli kullanmak için araçları ve yöntemlerini uygulayabilmek,

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 8-MODÜL

İnsan bilgisayar etkileşimi ilkelerini tasarlanan ürünlere uygulayabilmek, Öğrenme toplulukları ve öğrenen organizasyon oluşturabilmek

Dijital Yetkinlikleri Kazandırmak İçin Okul Düzeyinde Gereksinimler

Altyapı Gereksinimleri: Okullarda bilişim altyapısı üç bileşenle ele alınabilir: (1) aygıtlar, (2) ağ ve bağlantılar, (3) yazılımlar ve servisler. Bu üç bileşenin sürekli yönetilmesi, güncellenmesi ve derslerde kullanıma hazır bulundurulması gereklidir.

Teknik Destek: Yapılan hizmet içi ve diğer eğitimlerle öğretmenler ve öğrencilerin donanım ve yazılım kullanımıyla ilgili temel sorunları giderebilmeleri hedeflenmektedir. Bu nedenle okullarda teknik servis bulundurulması önem taşımaktadır. Özellikle yeni donanım, yazılım ve web servislerinin kullanımına başlarken kullanıcılar için yazılı ve/veya video biçiminde yardımcı belgeler oluşturulmalıdır.

Müfredat: Okullarda dijital araçlı etkinlikleri yapabilmek için aranan şartların biri de okul müfredatlarının bu etkinliklere izin verecek şekilde düzenlenmesidir. Müfredatların daha fazla dijital araçlar kullanarak tamamlanan etkinliklere izin verecek şekilde düzenlenmesi gerekir.

Öğretmen Eğitimi: Öğretmen eğitimlerinin teknoloji desteğiyle yürütülebilmesi için hedef grupların yeterli kaynağa sahip olup olmadığı belirlenmelidir.

Öğretim Yönetim Sistemleri: Pek çok öğretim yönetim sistemi bulunmaktadır, bunlardan başlıcaları: Moodle, Google Classroom, Sakai LMS ve Base LMS olarak sıralanabilir. Bu sistemlerin ortak özelliği içerik sunumu, ders yönetimi, sınav ve test oluşturma, ödev verebilme ve takibi, notlandırma ve içerik paylaşımı yapabilmesidir. MEB'e bağlı okullarda e-okul en yaygın kullanılan öğretim yönetim sistemi olarak öne çıkmaktadır. Ancak e-okul daha çok bir bilgi yönetim sistemi niteliğindedir.

İdari İnisiyatif ve Araştırmalara Destek: Okul yöneticilerinin öğretmen ve öğrencilerin dijital kaynakları kullanması yönünde inisiyatif alması ve özendirici olmasının teknoloji destekli öğretim ortamlarının gelişmesinde önemli olduğu aşikârdır.

Eğitim Bilişim Ağı (EBA): MEB'in e-okul sisteminde içerik paylaşım sınırlılığını EBA belirli ölçüde gidermektedir. EBA, özellikle öğretmen ve öğrencilerin içerik paylaşımı yapabilecekleri dijital bir ortam sunmaktadır.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 9-MODÜL

9. MODÜL GÜVENLİ OKUL VE OKUL GÜVENLİĞİ

Güvenli okulların bazı özellikleri şöyle sıralanabilir: Etkili Okul Yöneticiliği ve Liderliği, Okulu Oluşturan Mekânların Kontrolü, Güven Hissi, Saygı, Samimiyet, Fiziksel Zarar, Gözdağı, Zorbalık ve Tacizin Bulunmaması, Alay, Nefret Dili ve Sosyal Dışlanmadan Uzak Olma, Çatışma Riskinden Uzak Olma, Doğal Afetlerden Uzak Olma, Sorumluluk Duygusunu Geliştirme, İhtiyacı Olan Öğrencilerin İhtiyaçlarını Giderme, Eşit Muamele, Akademik Başarıya Odaklanma, Veliler ve Toplumla İyi İlişkiler İçinde Olma, İfade Özgürlüğünü Destekleme, Güvenlik Problemlerini Açıkça Tartışma, İletişim, Empati Kültürünü Geliştirme, Güvenliği Tehdit Eden Davranışları Ödüllendirmeme ve Görmezlikten Gelme, Kolluk Güçleriyle İş Birliği, Her Türlü Bağımlılıkla Mücadele, Göçmen Çocukların Problemlerini Yönetebilme, Krize Hazırlık ve Krize Müdahale Planlarına Sahip Olma.

Zorbalık: Zorbalık, yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak güçlü olan çocukların kendilerinden daha güçsüz olan çocukları sürekli olarak hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesidir. Zorbalık bir kereye mahsus değildir. Çeşitli zaman aralıklarında tekrarlanıyor olması gerekir.

Siber zorbalık günümüzde gittikçe özellikle çocuklar ve gençler arasında sıkça görülen ve geleneksel zorbalık kavramından farklı olarak bireylerin mobil telefonlar ve internet aracılığıyla bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak diğer bireylere rahatsızlık vermesi ve taciz etmesi olarak tanımlanır. Geleneksel zorbalıkta özellikle çocuklar diğerleri tarafından tanındığı ve bu da kaygıyı artırdığından dolayı çocuklar genellikle siber zorbalığı tercih etmektedirler.

Siber mağduriyetin tanımı incelendiğinde kişinin dijital teknolojiler aracılığıyla kendine zarar veren saldırgan tutumlara maruz kalması ve bunun da kişide mağduriyet oluşturması durumudur.

Chibbaro, Ricks ve Lanier (2019) dijital bağımlılıkların önlenmesinde okul psikolojik danışmanlarına/rehber öğretmenlere yönelik bir model önermişlerdir. Buna göre model aşağıdaki gibidir:

Profesyonel gelişim: Okul danışmanların yeni eğilimleri takip etmeleri ve profesyonel olarak kendilerini bu alanda geliştirmeleri ile ilgilidir.

Tüm okul çapında eğitim: Okul psikolojik danışmanları dijital bağımlılıklarla ilgili tüm okul personelini bilgilendirmeli, çeşitli eğitimler düzenlemelidir.

Aile ve toplum eğitimi: Aile ve topluma yönelik atölye çalışmaları, seminer ve eğitimler bu modelin dördüncü basamağını oluşturmaktadır.

Öğrenci değerlendirmesi: Öğrencilerin birçok test ve çeşitli araçlarla internet bağımlılığı açısından değerlendirilmesini içerir.

Önleyici çalışmalar: Grup danışmanlığı, bireysel danışma, sınıf rehberliği gibi etkinliklerle öğrencilere yönelik dijital bağımlılıkta önleyici çalışmalar yapmayı içerir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 9-MODÜL

Kaynaklar: Okul psikolojik danışmanları aileler ve topluma yönelik çeşitli kaynaklar hazırlayabilirler ya da var olan kaynakları onlarla paylaşabilirler.

2019 yılında Millî Eğitim Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının ortaklaşa yürüttüğü Eğitim ve Güvenlik Projesinde “**güvenli eğitim iletişimi**” kavramı geliştirilmiştir. Güvenli eğitim iletişimi, zorunlu öğrenim çağındaki bireylerin eğitim hayatlarında karşılaşılabilecekleri güvenlik sorunları ile ilgili tüm paydaşlar arasında gerçekleşen iletişimsel süreç ve becerileri kapsamaktadır. Güvenli eğitim iletişiminin sağlanamadığı bir ortamda pozitif bir okul ikliminin de oluşması imkânsız hâle gelmektedir.

Risk Alanları olarak; Dış tehlikeler , Mekânla ilgili tehlikeler (kaygan zeminler), Hijyenle ilgili tehlikeler, Sağlıksız gıdalar, Akran Zorbalığı, Öğretmen-idareci şiddeti, Veli şiddeti, Sınav Kaygısı, Servis kazaları, Afetler sıralanabilir.

Farklılıklarda Farkındalık: iletişim sağlarken “Karşımızdaki bireyde ne görmekteyiz ve bunun nedeni nedir? veya “Karşımızdaki vatandaş hangi kültürün ürünüdür?” şeklinde düşünmek durumu sağlıklı analiz edebilmek için yararlı olabilecektir.

21. yy. eğitim konseptindeki eğitimcinin rolü En zor konuyu da rahat açıklayabilmeli, kreatif anlatma sanatı, anlaşıldığını kontrol etmeli, Rol model, dengeli ve adil olmalı, Yenilikçi-araştırmacı, sınırları zorlayan, Sorumluluk taşıma, değer verme, sevgi ve şefkat şeklinde sıralabiliriz.

Sosyal uyum, bireylerin ev sahibi toplumla ilişki kurmak için geçirdiği değişimler olarak tanımlanmaktadır. **Asimilasyon** ise bireyin sahip olduğu kimliğini bırakıp yalnızca yeni toplumun kültürel değerleriyle yaşamına devam etmesi olarak ifade edilebilir.

Yabancıların içinde yaşadığı ülkenin dil seviyesi ile zekâ seviyeleri aynı düzeyde algılanır, bu yüzden yabancıların içinde yaşadıkları toplumun dilini öğrenmeleri büyük önem taşımaktadır. **Altın Üçgen** olarak nitelenen; aile-okul ve sosyal çevre üçlüsü arasındaki sağlıklı iletişimin eğitim süresince gerçekleşmesi gerekmektedir. “Altın Üçgen” dışında çocuğun kimliğinin oluşumunda son yıllarda gittikçe önemi artan yeni faktör ise **sanal dünya**dır. Çocuğun internet aracılığıyla erişim sağladığı sanal pencere, hiçbir engele takılmaksızın çocuğun kimlik oluşumunu etkileyebilecek güçtedir. Çalışmalarda özellikle dil bariyerinin en önemli sorun olarak işaret edildiği görülmektedir.

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 9-MODÜL

Çözüm için toplumdaki eğitimcilerin ve rol model konumundaki insanların “Yüksek Empati Yeteneği, Anlayış Gösterme, Dürüstlük ve Adalet, Yeniliğe Açıklık, Takım Arkadaşlığı, Basitleştirme Yeteneği, İlham Verme, Çatışmaları Yönetebilme” alanlarındaki başarılı davranışları sosyal uyum / entegrasyona önemli bir katkı sağlayacaktır.

OYUN BAĞIMLILIĞI: Oyun bağımlılığı, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) uluslararası sağlık problemlerine ilişkin hastalıkları sınıflama (ICD) tarifinden hastalık olarak tanımlanmaktadır. Her oyun bağımlılık yapmaz. Oyun bağımlılığı genetik ve çevresel faktörlere göre değişiklik göstermektedir.

Şiddetin türleri

Doğrudan şiddet; zarar vermek amacı taşıyan bir kişiyle doğrudan karşı karşıya gelme davranışlarıdır. Dövmek, tehdit etmek, hakaret etmek, itmek doğrudan şiddete girer.

Dolaylı/ilişkisel şiddet; sosyal ret, sosyal dışlama, dedikodu yapmak gibi davranışları içerir.

Tepkisel şiddet, kışkırtmaya cevap niteliğinde olan savunmacı davranışlardır. **Planlı şiddette** ise fayda beklentisi vardır.

Sosyal Duygusal Öğrenme (SDÖ) çocukların yaşam zorluklarıyla daha etkin bir şekilde başa çıkmalarına ve hem öğrenmelerinde hem de sosyal çevrelerinde başarılı olmalarına yardımcı olan bir dizi temel sosyal ve duygusal becerinin sistematik gelişimine odaklanmaktadır.

SDÖ için, beş temel sosyal ve duygusal beceri kategorisi belirlenmiştir: Öz-farkındalık, Öz-yönetim(Stresle başa çıkmak), Sosyal farkındalık(Başkalarının bakış açısını almak), ilişki becerileri, Sorumlu karar verme(Etik standartlar)

SDÖ programını kullanan okullar, öğrencilere öz farkındalık, öz yönetim, sosyal farkındalık, ilişkiler ve sorumlu karar verme alanlarında beceriler öğretir. Bu temel SDÖ becerileri, öğrencilerin şiddetle ve zorbalıkla başa çıkmak için ihtiyaç duyduğu temel yeterliliklerdir.

Okullarda öğrenci-öğrenci anlaşmazlıklarının yapıcı-barışçıl çözümünü sağlamak için kullanılabilecek yöntemlerden biri “Barışyapıcılık/Arabuluculuk Uygulamaları”dır .

Barışyapıcılık/arabuluculuk, sorun yaşayan iki ya da daha fazla kişinin üçüncü bir nötr kişinin yardımıyla sorunu çözmek amacıyla bir araya geldikleri bir süreci içermektedir

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 9-MODÜL

Zor kişilikler

İnaktif kişiliğin en belirleyici özelliği aşırı uyum davranışı sergilemeleridir. “Evet efendim!” olarak da isimlendirilen bu davranış ve iletişim tarzını sergileyen kişiler kendi görüş ve düşüncelerini ortaya koyamazlar.

Reaktif kişiliğin en önemli özelliği ise hemen her görüş, düşünce veya öneriye spontane karşı çıkmaları, muhalefet etmeleridir.

Bu iki grubun dışında proaktif insan ise en sağlıklı davranış ve sorun çözme yöntemine sahiptir.

Proaktif kişi hem sorgular hem çözüm önerir.

Zor insanlarla iletişimi büyük ölçüde imkânsız kılan veya sorunu daha da ağırlaştıran tutumlar ise şöyle özetlenebilir:

Aynen karşılık verme,

Problemi ele almak yerine savunmaya geçme,

Söylenenlerin ne anlama geldiğini dikkate almama,

Ürkme ve şaşırma,

Tepkisiz kalma (öfkeden dili tutulma)

O anda bir şey düşünememe

Zor kişiliklerle araya mesafe koymada uygulayabileceğiniz yöntemler şöyle özetlenebilir:

Kırık plak: Dikkatle düşünüp kendinize bir “kırık plak” cümlesi hazırlayın. Zor kişiye kendisini duyduğunuzu belirtip bu kırık plak cümlesini üst üste tekrarlayın. Örneğin: “Söylediklerini duydum ve bugün konuşacak durumda değilim.” – “Şimdi işe gitmem gerekiyor.” – “Kızgın görünüyorsun ve ben şimdi tartışmak istemiyorum.”

Konunun içeriğini bırakıp ilişkiyi tanımlama: Zor kişiniz alışılmış davranışları sergilemeye başladığında söylediklerine aldırmayıp yaptığına işaret etmek. Örneğin: “Konuşmayı bu şekilde sürdürürsek nerede gideceğimize karar veremeyeceğiz.”

Ortam değişinceye kadar konuşmaya ara verme: Karşıdaki kişinin öfkesinin, dırdırının ya da suskunluğunun nedenini tümüyle göz ardı edip konuşmayı ertelemek. Örneğin: “Gördüğüm kadarıyla şu anda çok öfkelisin. En iyisi bu konuyu öğleden sonra ele alalım.” – “Şu anda kendini iyi hissetmediğinin farkındayım. Daha sonra konuşalım.”

Kendinden emin erteleme: Zor kişiye göstereceğiniz tepkiyi sizin daha sakin ve kafanızın daha duru olduğu bir zamana bırakmak. Örneğin: “Şu anda bu konuyu konuşmaya hazır değilim.” – “İlginç bir fikir; bana düşünmem için izin vermeni istiyorum.”

UZMAN ÖĞRETMENLİK HIZLANDIRILMIŞ ÖZET

OSMAN CEM ÇAKMAK 9-MODÜL

Sislendirme: Karşınızdaki kişinin isteğini ve görüşlerini kendi sözlerinizle kısaca özetlemek(böylece onu dinlediğinizi ve anladığınızı göstermiş olursunuz) ve kendi düşündüğünüz şekilde tutum almak. (Bu yöntem kırık plak cümlesi yönteminin biraz daha hafifletilmiş şeklidir. Örneğin: "Bu konunun sizin için çok önemli olduğunu anlıyorum. Maalesef şimdi işe gitmek zorundayım."

Belli başlı zor kişilikler karşısında takınılması gereken tutum ve sergilenmesi gereken davranışlara aşağıda kısaca değinilecektir:

Saldırgan Kişilikler:

Biraz boşalmalarına izin verin. Kibar davranmaya kalkışmayın. Adlarıyla hitap etmek gibi bir yöntemle dikkatlerini çekin.

Sürekli Yakınanlar:

Kendinizi sorumluymuş gibi hissetseniz de sabrınız taşsa da dinleyin. Söylediklerini başka sözcüklerle ve kısa cümlelerle kendisine tekrarlayarak esas söylemek istediklerini saptamaya çalışın.

Suskun Tepkisizler:

Suskunluğun, tepkisizliğin ne anlama geldiğini yorumlamaya kalkışmayın. Suskunluğunu konuşturmaya çalışın. Açık uçlu sorular sorun.

Kötümserler:

Kendinize ve ekibinizi koruyun; kötümserliklerini size de bulaştırabilirler. Geçmişte benzer durumların nasıl başarıyla aşıldığını iyimser ama gerçekçi bir dille anlatın.

Çokbilmişler

Bu kişiler dayanılmaz bir mantık silsilesi ve bilgilerine olan güvenleriyle, sizi aptal, beceriksiz konumuna düşüren ve savunmaya zorlayan insanlardır. Bu kişilere iletişim kurmak için önceden düşüncelerinizi sıraya koymanız ve birlikte ele alacağınız konuyla ilgili hazırlıklar yapmanız gerekiyor. Söylediklerini kabul etmek istemiyorsanız en etkin yöntem soru tekniklerini kullanmaktır. Yapılacak işlerin gözden geçirilmesini sağlamak için ek bilgi vermesini sağlayacak sorulardan yararlanın.

INSTAGRAM: [osmancem_cakmak](https://www.instagram.com/osmancem_cakmak)